

PLANINSKI VESTNIK

Glasilo
Planinske zveze
Slovenije

REVILJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

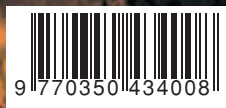
109. LETNIK / OKTOBER 2004 / 700 SIT

10

**Dan slovenskih
planincev**

Planine – le še lepota?

**Chacraraju – nova
kombinirana smer**

9 770350 434008

Dobro jutro, zima. In to sredi poletja.

Neprijetno presenečenje, a ne za tiste, ki se zanašajo na klasiko.

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE!

MEINDL

DIGITAL

POHODNIŠKA KLASIKA

Model Island Pro je prodajna uspešnica blagovne znamke Meindl, pa tudi pohodniške obutve nasploh, saj je bilo prodanih že več kot 600.000 parov. Model Island Pro je na tržišču že več kot deset let, pri Meindlu pa ga z lastnimi inovacijami ves čas izboljšujejo.

Bridgedale®

NADZORNIKI TNP SO PRI SVOJEM DELU OBUTI V NOGAVICE BRIDGEDALE.

A.T. WALKING KNEE

Dodatno oblazinjene tehnične dokolenke z večjim deležem volne – primerne za hladnejše dni.

NI DOBRIH ČEVLJEV BREZ DOBRIH NOGAVIC!

Priporočene nogavice Bridgedale:

GTX SUMMIT

Tehnično dovršene nogavice, posebej primerne za obutvev z membrano gore-tex®.

COOLMAX LINER

Podnogavice z vlakni CoolMax®, ki stopalo hladijo.

A.T. BOOT

Dodatno oblazinjene tehnične nogavice z večjim deležem volne – primerne za hladnejše dni.

THERMAL LINER

Podnogavice s termalnimi vlakni Isofil® za dodatno ogrevanje stopala.

PRODAJNA MESTA MEINDL

Ljubljana: POHODNIK
TOMAS SPORT [City Park,
Čopova, Mestni trg]
HERVIS [Vič, City Park]
ELAN [Rudnik]
ANNAPURNA WAY

Škofja Loka: ELAN

Kranj: ELAN
HERVIS

Bled: KOALA SPORT

Begunje: ELAN
Kranjska Gora: KEJŽAR
Trbovlje: BOGO ŠPORT
Kamnik: ELAN
Celje: HERVIS
Maribor: HERVIS
Novo mesto: HERVIS
Nova Gorica: ELAN
Kobarid: SPORTLAND

PRODAJNA MESTA BRIDGEDALE

V VSEH TRGOVINAH

ELAN
HERVIS
SPORT 2000
TOMAS SPORT
PROMONTANA
ALP KOMERC

IN

Ljubljana: POHODNIK
ANNAPURNA WAY

Kranjska Gora: KEJŽAR

Kobarid: SPORTLAND

Trbovlje: BOGO ŠPORT
GOLTES

Ekskluzivni zastopnik in distributer blagovnih znamk MEINDL in BRIDGEDALE v Sloveniji je podjetje LOGOS TREND, d. o. o. / www.logos-trend.si

tel.: 01 / 83 11 665 / logos.trend@k2.net

Izdajatelj in založnik:
Planinska zveza Slovenije
ISSN 0350-4344

Izhaja enkrat mesečno,
julija kot dvojna številka.
Planinski vestnik objavlja izvirne
prispevke, ki še niso bili objavljeni
nikjer drugje.

Naslov uredništva:
PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorčakova ulica 9, p.p. 214
SI-1001 Ljubljana
telefon: 01 434 56 86, faks: 01 434 56 91
e-pošta: pv@pzs.si
http://www.planinskivestnik.com

Vladimir Habjan (odgovorni urednik)

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič –
Svetel, Andrej Mašera, Mateja Pate,
Emil Pevec (tehnični urednik),
Andrej Stritar (namestnik odgovornega
urednika), Tone Škarja, Adi Vidmajer

Oblikovanje: Jurij Kocbek
Grafična priprava: Studio CTP, d. o. o.
Tisk: DELO tiskarna, d. d.
Naklada: 5080 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
natisnjene in po elektronskem mediju na naslov
uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih
prispevkov ne vračamo. Številka transakci-
jskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt
pri Abanki, D.D., Ljubljana. Naročnina 6.950 SIT,
50 EUR za tujino, posamezna številka 700 SIT.
Članarina PZS za člane A vključuje naročnino.
Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu
številke. Ob spremembi naslova nave-
dite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne
odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.
Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje ure-
dništva. Kopiranje revije ali posameznih delov
brez soglasja izdajatelja ni dovoljeno. Ure-
dništvo si pridržuje pravico do objave ali neob-
jave, krajsanja povzemanja ali delnega objav-
ljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo
uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

VZORNIK

1941 - 2004

*Stremimo, da bi dosegli njihove
višine, ali pa se, zavedajoč svojih
skromnih moči, temu preprosto
odpovemo in vzornike samo obču-
dujemo in spoštujemo. Ljubitelji
gora in skrivnosti narave si za vzor-
nike izberemo tiste, ki so nam te
lepote odkrili, preko katerih smo
izvedeli zanje, ki so nas v skalni svet
popeljali s čudovitimi opisi le-tega.
Tine Mihelič je prav gotovo sodil
mednje. Brali smo njegove opise,
vodnik Julijske Alpe (kar sedem*

*izdaj) je prav gotovo bilo tako sveto pismo, ki nas je mnoge za
vedno uročilo. Najprej kot trdna opora, ki nam je odstirala
neznane gorske poti, potem kot spev lepotam, ki smo jih z
njim občudovali na poti, četudi njega ni bilo zraven.*

*Saj so vse povedale besede v vodniku. Na bralce se je obračal
neposredno, tako kot prijatelju rečemo: »Ti povem, res je lepo,
ti bo všeč, prav gotovo!« In smo pritrtdili. Ja, tako je, pogledj, da
res! Prav vse nas v uredniškem odboru je navdihovala njegova
beseda, spretno je prepletal misli, še navidez sive skalne stene
so v njegovih Slovenskih stenah (vodnik je napisal skupaj z
Rudijem Zamanom) oživele povsem drugače kot v siceršnjih
alpinističnih vodnikih. S svojimi opisi je na novo postavil
»temelje« Julijskim Alpam, saj se prav vsi novejši vodniki v
dobršni meri sklicujejo prav na prelepe Miheličeve opise. Iz
njih zveni nekakšna glasba gora, ubrani zvoki, ki jih zasliši
pretanjeno uho tihega občudovalca. Dolinski glasbenik (igral
je v simfoničnem orkestru) je svoj umetniški dar izrazil tudi v
trenutkih, ko je težko čutiti umetnost - kadar mrzaz reže v
kosti, ko hrumi vihar in za vrat siplje droben sneg, ko se telo
mukoma prebija preko stene. Alpinist, glasbenik in pisec,
sodobni poet Julijskih Alp, še posebej rodnega bohinjkega
konca. Smrt nas je presenetila in pretresla - za Planinski
vestnik je pripravljaj članek za Našo smer (Livada v Jerebici),
glede na to, kar je rekel v zadnji izdaji Julijskih Alp, tudi še ni
»odložil nahrbtnika«. A vendarle; pod Pihavcem je sedel, se
naslonil na nahrbtnik, se zazrl v lepoto, ki jo je odstrl tolikim,
in zaspal za večno. Naš vzornik.*

Uredništvo

Fotografija na naslovnici:
Čudovita pokrajina v okolici
Murallona Klaus Fengler

AKTUALNA TEMA 4-13

Samoten stan na planini.....6

Stoletja, zapisana v sivino razpokanih brun
Marjan Bradeško

Planine – preteklost ali prihodnost?7

Gospodarska korist in idila
Dario Cortese

Turistična sirarska pot.....12

Ohranjanje neprecenljive dediščine –
planšarske kulture
Alenka Veber

PLANINSTVO 14-38

Oskrbnikov dnevnik14

Vse to se res dogaja
Dušan Škodič

**Dan slovenskih planincev na
Žavcarjevem vrhu22**

Prijateljsko srečanje in druženje planincev naj
ostane tradicija slovenskega planinstva
Slavica Tovšak

Treking okoli Anapurn26

Sama čez visoki prelaz
Polona Kuzman

Višinska bolezen30

Iztok Tomazin

Nikoli do konca izgubljeni34

Prijaznejša uporaba sprejemnika GPS
Jože Belc, Franci Prelog

Vrhovi prijateljstva36

Dobra ideja, slaba izvedba
Božidar Lavrič

IZLET 39-48

**Poldnašnja špica, Dve Špici,
kam naprej, pa še ne vem39**

Utrinki iz Zahodnih Julijcev
Jana Remic

Gore nad Rudnim vrhom42

Andrej Mašera

**Pastirska pot
s Strelovca na Krofičko.....45**

Mimo slikovite staje pod Utami
Franci Horvat

Krofička in Strelovec47

Andrej Stritar

ALPINIZEM 49-60

Gospodar stolpov49

Chacaraju – nova kombinirana smer v
Marjan Kovač

Spomini na Murallon52

Smer The Lost World
Robert Jasper

Magičnih 8000 m56

Druga himalajska odprava Univerze
v Ljubljani, Gašerbrum 2004
Irena Mrak, Iztok Tomazin

NAŠA SMER 61-65

Po poteh Janeza Gregorina61

Severni greben Koroške Rinke
Vladimir Habjan

NOVICE IZ VERTIKALE 66-67

PISMA BRALCEV 68-69

LITERATURA 69-71

NOVICE IN OBVESTILA 71-79

KAKO POZNAMO NAŠE GORE 79

Planine – le še lepota?

Zelene oaze med temino gozdov, zadnje življenje pred navidez pustim skalnim svetom. Planine ... Posejane po vseh slovenskih gorah, razložene po širokih, kot ploskev ravnih planotah, na izbočenih ramah prepadnih pobočij, na razglednih slemenih ali pa čepeče v ozkih sedlih in skrite v tihih krnicah. Veliko jih je.

Dan slovenskih planincev

Praznik slovenskih planincev, ki so se 11. septembra letos srečali na Žavcarjevem vrhu – bilo jih je več kot 3000 – je minil v znamenju prijetnega kulturnega programa ... Planinci so prihajali od zgodnjih jutranjih ur iz različnih smeri. Skrbno urejene markacije in dodatne smerne table so omogočale pristop na Žavcarjev vrh ...

Andski lepotec Chacraraju

Gospodar stolpov

Kot je v Andih pogosto, je bil zadnji raztežaj pod grebenom med najtežjimi – kombinacija skale in snežnih gob. Kljub nekaj dramatičnim dogodkom, ki so jih zakrivili predvsem slabe razmere in moj padec, za katerega še danes ne vem, kaj ga je povzročilo, smo vzpon končali ob 10. uri ponoči, na srednjem vrhu oz. grebenu, po katerem poteka Terrayjeva smer.

Planine – le še

lepota?

Prepuščen soncu in dežju – stan na Planini za Črnim vrhom 🏠 Marjan Bradeško

Samoten stan na planini

Stoletja, zapisana v sivino razpokanih brun

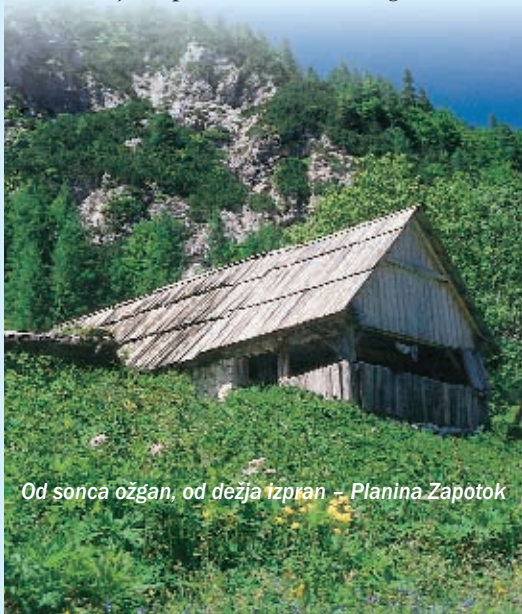
✍ in 📷 Marjan Bradeško

Utujen je že bil njegov korak, ko se je strma steza končno nekoliko unesla. Dolina je ostala globoko spodaj, potopljena v jutranjo meglo, tudi njen šum je zamrl. Hlad čiste jeseni, ko razen slepečih žarkov sonce nima več druge moči, je ostro rezal v njegove razgrete nosnice. Rosa je visela na košatih vejah smrek in dišalo je po svežem dnevu. Smolnat vonj iglic se je pomešal z duhom razpadajočega zelenja, ki je v senčnih delih že primrznilo na zemljo. Vse redkejša so bila skrivenčena debla, vse več svetlobe se je ulivalo nanj, in svet se je širil. Pred njim se je odpirala planina, ena tistih, ki mu vedno prinesejo čudovitega miru, ki ga sprejmejo, kakršen pač pride. Utujen, ko mu je planina kar končni cilj, ali pa spočit in poln načrtov, ko le hitro preleti njene zelenice na poti proti vrhovom, ki jo obkrožajo. Včasih prinese s seboj temne misli, ki mu jih še sončna toplota rumenih trav ne prežene takoj, spet drugič pride poln upanja in veselja, ki ju tišina planine brž spremeni v tisti srečni, umirjeni občutek brezčasja.

Zelene oaze med temino gozdov, zadnje življenje pred navidez pustim skalnim svetom. Planine. Posejane po vseh slovenskih gorah, razlo-

žene po širokih, kot ploskev ravnih planotah, na izbočenih ramah prepadnih pobočij, na razglednih slemenih ali pa čepeče v ozkih sedlih in skrite v tihih krnicah. Veliko jih je. Kadarkoli te privede pot med svet vrhov, jih najdeš. Pozdravijo te kot pribežališče pred bližajočim se viharjem, kot mesto za okrepčilo pred težkim vzponom, kot čudovit prostor za počitek, ko je naporen dan za teboj. Sedeš na leseno bruno, nasloniš glavo na izpran les, zatisneš oči in poslušša: zven jutra, ki se prebujata, nedoločen šum visokega dne ali pa trepetanje prihajajočega mraka. Dobrodošel gost si, miru in počitka ti ponuja planina. Četudi tam ob robu pozvanjajo zvonci in se v pobočjih razlega blejanje, je to vendarle mir, je glas, ki je drugačen od doline in njenega hrupa. Blagodejen ušesom.

Krenil je tja, preko polegih trav, le uvele koprive so še vedno visele nad stezico. Jesenski nalivi so že razorali prehod čez peščeno grapo. Edini stan se je na tistem mestu končno prikazal, le še nekaj korakov ga je ločilo do tja. Zavil je okrog vogala in stopil pod nadstrešek. Domačnost - vonj osmojenega tramovja in vlažnih tal sta ga pozdravila. Kot tolikokrat dotlej. V senci je hladilo, zato je stopil korak vstran in sedel na ležeče, v klop oblikovano macesново deblo. Robovi nad planino so bili nemi, ovce so bile že varno v dolinskih ogradah. Le sivi viharniki so stali v robeh, iz rumenih jesenskih pobočij so ponekod štrlele mlade, košate smreke. Na drugi strani je obzorje zakrival mogočen bel zid, bele, izprane plati so izginjale v črne preduhe. Tik nad obzorjem je drselo sonce, bleščeca predzimsko svetloba mu je zaprla veke. Naslonil je glavo na topel les. Stoletja, zapisana v sivino razpokanih brun, so ga zazibala v dremavico. Prijetno ga je grelo sonce in za zatisnjenimi očmi so se mu podobe planin zlivale druga v drugo, kot nezemske sanje. Lebdel je med vso tisto lepoto, vse lažji je bil, in svet se je oddaljeval, ugašal, izzvenel v tišino. Nenadoma je utonil v srečen spanec. Planina je bila spet spokojna kot prej. ◉

Od sonca ožgan, od dežja izpran – Planina Zapotok

Planine – preteklost ali prihodnost?

Gospodarska korist in idila

✍ Dario Cortese

Preteklost ali prihodnost? Ne eno ne drugo. Kakor spodaj, tako zgoraj – planine so »višinska« odslkava »dolinske« živinoreje in so vkleščene v sedanost, skozi katero iz njih nastaja, kar še nikoli ni bilo. Medtem ko so se številne planine drugod po Alpah, posebno na njihovem severnem obrobju, že pred več kot pol stoletja poleg svojega temeljnega poslanstva čvrsto ukoreninile še v turizmu, se naše planine samorastno nagibajo v položaj med gospodarsko rabo, ki se ponekod, vendar ne povsod, spogleduje s turizmom. Druge imajo stanovi vlogo počitniških hišic, iz nekaterih planin pa nastaja enostavno to, kar je bilo pred njimi – bolj ali manj uravnan, z gozdom poraščen svet blizu gozdne meje.

Planine v Julijskih Alpah

Glede na gospodarsko zaokroženost območij in naravno-geografske razmere planine v Julijskih Alpah zlahka razdelimo v tri velike skupine. Posebnosti in razlike planin na Tolmin-

skem, planin na Bovškem in bohinjskih planin s severnim delom Julijskih Alp so velike in očitne. Medtem ko so planine prvega območja najbolj žive v vsej Sloveniji, planine drugih dveh območij pretežno propadajo; tam pasejo le na redkih, na severnem robu se pase le mlado govedo.

Ko je leta 1950 izšla knjiga Antona Melika Planine v Julijskih Alpah, je bilo v tej gorski skupini, skupaj z obrobjem, 175 delujočih planin. Vse bohinjske planine so bile žive, na planinah nad Trento se je paslo po več sto ovac, na Tolminskem je bilo včasih še preveč živine na planinah.

Znane so po dobrem siru – planine na Tolminskem

V Julijskih Alpah gre nesporno prvo mesto – tako po dejavnosti pašnih skupnosti kot po gospodarskem pomenu – planinam na Tolminskem, kjer se je planinska paša najbolj obdržala. Pri tem ima pomembno vlogo tradicija in gospodarski pomen planin v preteklosti, toda še pomembnejše so naravne danosti in cestne povezave kot tudi stalež živine v dolini. Skoraj do vseh planin pripelje cesta ali kolovoz, kar je izrednega pomena pri oskrbi, dovozu materiala in odvozu sira. K lažjemu gospodarjenju prispeva tudi skupno sirarstvo in način odpašanja (kdo in kdaj skrbi za pašo), ki se je razvil zaradi pomanjkanja pastirjev.

V primerjavi s preteklostjo je opuščenih le malo planin. Število glav živine je resda manjše kot nekdanj, toda na večini živih še vedno izdelujejo sir. Območje izstopa prav po izdelavi sira in to je edino območje v Julijskih Alpah, kjer še živi tradicija izdelovanja sira na planinah, ki je obenem gospodarsko pomembna. Preživele ovčje planine so namreč le tri, na bohinjskih pa sirarstvo zamira.

Skoraj na vseh planinah stojijo obnovljeni hlevi, sirarna in bivalni prostori. Tudi pašniki so

Srečanje s ciko (ali vsaj s križano naslednico) je na bohinjskih planinah vedno redkejše.

pretežno urejeni in razdeljeni na čredinke (del pašnika, ponavadi ograjen; ko ga živina popase, se preseli na naslednjo čredinko). Ko je začela planinska paša po drugi svetovni vojni stagnirati, je dosegla najbolj kritično točko v sedemdesetih letih. Potem se je stanje začelo izboljševati in v osemdesetih letih je število živine celo narasčalo. V zadnjem desetletju je število molznic v rahlem upadanju, število mladega goveda pa se ne spreminja bistveno. Planine še vedno obnavljajo in na tej strani Julijskih Alp je njihova okusna »izkaznica« sir tolminc, narejen iz surovega mleka in zaščiten kot izdelek z geografskim poreklom. Zanimivo je, da količina izdelkov – sira in skute – na tolminskih planinah kljub nekoliko manjšemu številu molznic v zadnjih letih ni upadla, saj imajo ostale dovolj paše. O kakovosti sira govori tudi podatek, da se je zanj potrebno postaviti v vrsto – ne v trgovini, ampak na planini. V času planinske paše in sirjenja ga ponavadi tam lahko kupimo, drugače pa do njega pridemo le tako, da poznamo neko-

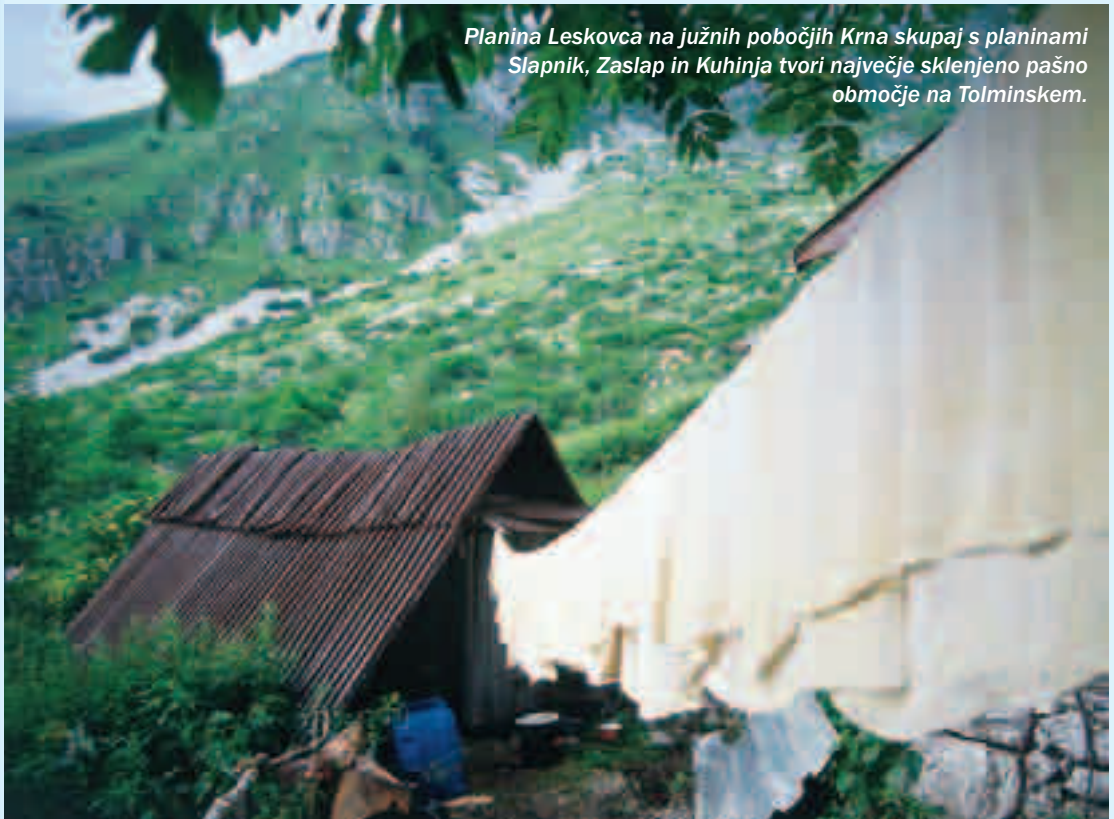
ga, ki ima krave na planini. Ko mine sezona planinske paše, pa je še komaj kje kak »prost« hlebec tolminca.

Območja z največ planinami na Tolminskem so na obeh bregovih Tolminke, pod Krnom, med Krnom in Polovnikom; prav tako pasejo tudi na Kolovratu, Matajurju in na Breginjskem Stolu. Vsega je tu okoli dvajset velikih planin in več predplanin. Poleg molznic in mladega goveda se na območju pase nekaj tropov ovc, ki so brez oskrbe. Med govejimi pasmami prevladujejo sivorjava pasma ali sivke.

Ovčje planine so redke – planine na Bovškem

Če je na Tolminskem še veliko planin, s potjo ob Soči navzgor postane slika drugačna. Od Žage naprej vstopamo v območje, ki sega do meje z Italijo in vse pod Vršič: na območje nekdanjih ovčjih planin. Tu je svet prestrm za pašo goveje živine, zato sta se v preteklosti razvili ov-

Planina Leskovca na južnih pobočjih Krna skupaj s planinami Slapnik, Zaslap in Kuhinja tvori največje sklenjeno pašno območje na Tolminskem.

čereja in kozjereja. Na začetku je bilo tu 17 planin, ker pa je ovčarstvo od takrat vedno bolj nazadovalo, so danes žive le še tri: Mangrt, Krnica in Loška Koritnica. Planina Duplje je pred osmi leti zaključila z delovanjem.

Vzrokov za propad ovčjih planin je več. Poleg povojne kmetijske politike ima pomembno vlogo odseljavanje prebivalstva, poleg tega pa so leta 1953 prepovedali pašo koz, ki naj bi delale škodo v gozdovih. Toda če Trentar ni smel imeti koz, se samo z ovci ni več znašel. Koza in ovca se dopolnjujeta, saj gre koza vedno še višje in v strmejše predele kot ovca. Tako so v letih 1953-1978 opustili 9 planin, ostale so le tri.

Opustitvi so botrovali še težki dostopi, saj na večino teh planin vodijo le pešpoti. Cestna povezava ali dostop do še živih planin je dober, čeprav ne vedno tako ugoden kot pri govejih planinah na Tolminskem. Zgradbe – hrami na teh planinah so zidane, nove ali obnovljene; posebno Duplje je bila vzor urejene planine. Sirarna, klet za sir in bivalni prostori so ponavadi v eni zgradbi, poleg katere je hlev – gudrt (hudrt). Med ovčjimi pasmami prednjači bovška ovca, ki je dobro mlečna in prilagojena hoji po strmem terenu. Sedanje stanje ovčjih planin – v zadnjem desetletju je število mlečnih ovc precej upadlo – se nagiba k temu, da bo kot edina pomembna planina na območju ostala Mangrt, ki jo pri življenju drži in spodbuja turizem – prav blizu njenih stanov drži cesta na Mangrsko sedlo. Tudi ovčji bovški sir ima enak status kot kravji sir s tolminskih planin: je izdelek z geografskim poreklom in z zaščitenim imenom, prav tako narejen iz surovega mleka.

Majerji in majerce so preteklost – Bohinjske planine

Bohinjske planine zamirajo. Nekdaj je bilo v gorskem svetu med Triglavom in Spodnjimi Bohinjskimi gorami, med Komno in Pokljuko vse polno planin, danes so žive le še nekatere, in še to le deloma.

Bohinjske planine so nekaj posebnega. Skoraj do vseh vodijo le pešpoti, tako da so dostopi z živino težavni. V nasprotju s skupno pašo drugih dveh območij se je tu razvilo individualno pašništvo – planšarstvo. Zato je značilna podo-

Sirjenje na planini Božca na Breginjskem Stolu; po glavni pašni sezoni (na sicer goveji planini) ostanejo koze, ki dajejo zelo kakovostno mleko za še kakovostnejši sir.

ba vsake planine veliko število majhnih lesenih stanov in zidana sirarna – to je pravo planinsko naselje. Za živino vsakega gospodarja je skrbel poseben majer ali majerca, namolženo mleko so prodali v sirarno, ki jo je upravljala kmetijske zadruga. Posebnost so tudi različne »ravni« planin, saj Bohinjci poleg senoženih poznajo še spodnje in visoke planine. Živina se je selila z enim na druge, odvisno od časa in paše. Nekoč je bilo veliko cik, to pasmo pa danes le še redko srečamo; več je simentalk in križancev s cikami.

Ko je povojni čas ukazal zaposlitev v dolini, so v petdesetih letih prejšnjega stoletja zgradili sirarno v Srednji vasi, ki je »vzela« sirarje s planin. Organizacijske težave in razprtije so dodale svoje in planine so začeli opuščati. Kmetijska zadruga je nekatere sirarne prodala. Tako se je nekdanje življenje planin zamrlo, veliko stanov je propadlo, pašnike zaraščajo koprive in kislica. Sirjenja v taki meri, kot ga srečamo na tolminskih planinah, ni nikjer. Resda so planine izredno lepe na pogled, toda gospodarskega pomena skorajda nimajo več. Zaradi značilne arhitekture so veliko večjega pomena kot primer kulturne krajine. Na nekaterih planinah se pase mlado govedo, med še živimi pa prednjačita Laz, ki je najbolj avtentična ne vsem območju,

in Krstenica. Od Pokljuke, kjer je še nekaj planin z živino iz Bohinja, pa do severnega roba Julijskih Alp je še kar nekaj planin (Mežakla, Vrataška planina, nad Martuljkom), na katerih pa se pase le mlado govedo, ali pa so povsem opuščene.

Planine v Kamniško-Savinjskih Alpah

Poglavitna značilnost gorske skupine so nekatera izredno velika pašna območja - Velika planina, Menina, delno tudi Krvavec -, kjer se pase po več sto glav goveje živine. To dopuščata dokaj izravnani teren in obširne travnate površine, med katerimi so mnoge nastale s krčenjem gozdov. Tudi zaradi tega je dostop do planin v večini primerov možen po gozdni cesti ali traktorski poti in le do redkih držijo samo pešpoti.

V nasprotju z omenjenimi ležijo druge planine na bolj razgibanem terenu, ki ne dopuščata razvoja do takega obsega. Edino Dleskovška planota (Veža), Golte in greben od Smrekovca do Raduhe nudijo bolj uravnani svet. Tudi tu planine ležijo pretežno v pasu gozda, zato je zaraščanje skoraj povsod precejšnja težava, ki je najbolj izrazita na Smrekovcu. Za pašo govedu so najbolj neugodna pobočja gora nad Solčavo v Zgornji Savinjski dolini. Nekdaj so tam prevladovali ovce, danes pa jih zaradi neurejenih razmer na trgu tam srečamo le majhno število.

Izstopajoča značilnost je vrsta pašne živine, med katero so molznice izjema. V večini primerov prevladujejo telice, med katerimi so še breje ali presušene krave, v manjši meri tudi biki na (ponavadi) ločenih čredinkah, medtem ko je molznih krav v večini primerov izredno malo.

Izdelava sira in skute v Kamniško-Savinjskih Alpah ni bila nikoli zares razvita. Eden izmed vzrokov, da ni prišlo do razmaha sirarstva, je zelo preprost. Izviri so redki in skoraj vsaka planina ima komaj dovolj vode za živino. Na pašo so vedno dajali predvsem mlado govedo, molznice pa so ostajale doma, ker so mleko oddajali. Tako je še danes in sploh ni v navadi, da bi molzne krave dali na planino, razen morda ene za pastirja. Sirjenje je tako prinesel šele novejši čas z razvojem gorskega turizma, izraziti primer je Velika planina. Vendar je izdelava sira oziroma

skute na zelo osnovni ravni; znani pa so čudoviti trniči, zvončasto oblikovani in okrašeni sirčki. V večini primerov predstavljata ponudbo planincem kislomleko in skuta, tako da izdelava sira ni gospodarsko pomembna panoga kot na primer na tolminskih planinah.

Za precejšen del planin je značilno, da se je ohranil individualni način gospodarjenja, kar je posledica lastninskih razmer. Take so planine na vzhodnem delu Golt (Šmihelske planine), nad Tuhinjsko dolino na pobočjih Menine in na območju med Smrekovcem in Raduho in nekatere planine v Zgornji Savinjski dolini. Po številu jih je veliko, vendar so povečini manjše in zato po številu živine močno zaostajajo za večjimi planinami, kjer gospodarijo skupno.

Zaradi odsotnosti molznih krav na planinah ni veliko stavb in ljudi. Tudi če na planini stoji (ponavadi manjši) hlev, je živina pretežno na prostem. Na manjših zasebnih in tudi nekaterih skupnih planinah je živina velikokrat brez pastirja. Lastniki občasno pridejo pogledat živino, ki se pase s pomočjo ograd ali naravnih meja. Sicer velja, da za govedu skrbi le eden ali dve kvečjemu dva pastirja. Kmetje se le izjemoma lotevajo načina odpašanja, po katerem je število dni odvisno od števila glav, ki jih imajo na planini. Izjema je območje Velike planine, kjer se je ohranilo individualno gospodarjenje na pašnikih velikih razmer. Na treh planinah je relativno veliko molznih krav in izjemno veliko ljudi in stavb, kar daje planinam povsem poseben značaj.

Opuščanje planin v Kamniško-Savinjskih Alpah ni bilo tako izrazito kot na primer v Bohinju. Izraziti primer opuščanja so le planine na Jezerskem, ki jim povojni razvoj ni bil naklonjen, in deloma na Smrekovcu. Ponekod, denimo na severnem delu Menine, se je zgodilo celo nasprotno in se je število povečalo ali ohranilo na nivoju izpred druge svetovne vojne. Močan upad je opazen le pri ovčereji.

Planine v Karavankah

Če seštejemo veliko gorskih travnikov in uravnanih tik pod gozdno mejo in dodamo dovolj izvirov, dobimo vrsto karavanških planin. V zahodnem, nižjem delu grebena nad Ratečami in

Podkorenom ni planin, ampak le vaški pašniki, na katere dnevno odganjajo živino. Zato je to edini predel v Karavankah, kjer se pasejo molzne krave. Prve prave planine srečamo šele nad Srednjim vrhom, vzhodno od Kepe pa se začneja skoraj neprekinjena »veriga« planin, ki si sledijo od Babe čez Golico, Stol in Begunjščico vse do konca grebena Košute. To je najbolj sklenjeno pašno območje v naših gorah sploh, na katerem se v zračni črti okoli 35 kilometrov zvrsti več kot dvajset planin. V vzhodem nadaljevanju Karavank je še nekaj planin oziroma višinskih pašnikov na območju Olševe, Plešivca in Pece.

Za planine v Karavankah je bila v preteklosti značilna dokaj stalna paša, ki jo je sicer precej zmanjšalo povojno obdobje, v sedemdesetih letih pa so podobno kot drugje tudi planine v Karavankah preživljale največjo krizo in na nekaterih je paša zamrla. Kljub temu je večina nekdanjih planin danes obnovljena in gospodarsko pomembna, nekatere pa so na višku razvoja.

Na karavanških planinah se pase pretežno mlado govedo, na nekaterih je tudi po nekaj konj, v višjih predelih se pasejo ovce. Travnih površin je v gorstvu več kot v drugih dveh gorskih skupinah pri nas in grebeni kot Belščica, Begunjščica in Košuta so s travo poraščeni po pobočjih prav do vrha - 2000 do 2200 metrov visoko. Zato so taki grebeni idealni pašniki za ovce, ki se jih je včasih tu paslo bistveno več kot danes. Primer izrazito ovčjih planin oziroma pašnikov so Golica, Belščica in Begunjščica.

Na govejih planinah se pasejo predvsem telice in krave s teleti. Molzne živine praktično ni in tudi v preteklosti so le na redkih planinah imeli mlečno živino.

Planine, na katerih se pase več živine kot kdajkoli prej, v Karavankah niso redke in črede štejejo po sto in več glav. Največje pašno območje je vrsta planin pod Košuto, od Kofc do Dolge njive. ●

Območje Krvavca je obsežen gorski pašnik, na katerem se pase predvsem mlado govedo.

Turistična sirarska pot

Ohranjanje neprecenljive dediščine – planšarske kulture

✍ Alenka Veber

Bohinj ne slovi samo po štirih srčnih možeh, prvopristopnikih na Triglav. Že stoletja je tudi naše najmočnejše planšarsko središče. V melodiji tukajšnjih kravjih zvoncev so prepletene številne niti planšarske zgodovine. Če kje, potem so tu planine najbolj pogosto posejane. Segajo pa vse tja pod vrh Triglava. In nenazadnje: v Bohinjskih planinah bomo našli tudi tiste, najbolj zgovorne. Čeprav so nekatere odmaknjene ali pa do njih vodi še komaj vidna stezica, so vredne našega obiska.

Na planincih lušno biti

Prah zgodovine neusmiljeno prekriva številne pastirske stanove, ki težko kljubujejo teži časa. Le redkim posameznikom, med njimi vidno izstopa etnolog dr. Tone Cevc, gre zahvala, da je

planšarska kultura še poznana. Ravno zato, da ena izmed naših najlepših ljudskih materialnih kultur in način življenja le ne bi popolnoma zamrla, je zaživel nov projekt, poimenovan Turistična sirarska pot. Uresničevati ga je začel Kmetijsko-gozdarski zavod Kranj, roko pa mu je podala tudi Evropska unija. Sicer planine, ki jih projekt zajema, ostajajo bolj ali manj na bohinjski strani, s ponudbo mlečnih izdelkov in ostalo turistično ponudbo (naravna in kulturna dediščina) pa so se pridružili še Bled in Kranjska Gora. Če se že ne moremo povzpeti na planine, se lahko ustavimo na kateri izmed kmetij in pozkusimo pravo domačo hrano.

Z zakrivljeno palico v rokah

In po katerih planinah nas popelje Turistična sirarska pot? Začnimo jo tam pod Ratitovcem, kjer ob vznožju najvišjih vzpetin leži bo-

Planina v Lazu ✍ Alenka Veber

Planina v Lazu Emil Pevec

hinjska planina Pečana (1362 m). Naslednje tri planine, Laz, Krstenica in Velo polje pa velja povezati kar v celodnevni izlet. Visoka fužinarska planina Laz (1558 m) s svojo lego pod Ogradi in Debelim vrhom velja za najbolj vabljivo. Krstenica (1673 m) je poznana po prijazni sirarni in lepem razgledu na Triglav. O Velem polju (1690 m) pa je dr. Cevc zapisal, da je njegova lega izjemna: »Naravni amfiteater obkrožajo strmi vršaci, med njimi nepozabni Mišelj vrh (2350 m).«

Pastirica žgance kuha

Na planini Konjščica (1438 m) se rad ustavi utrujen planinec, ki se vrača s Triglava in mogoče nadaljuje pot do naslednjih treh planin: Uskovnica (1000-1400 m), Praprotnica (1212 m) in Zajamniki (1260 m). Planina Uskovnica je ena izmed najprej (leta 1498) omenjenih bohinjskih planin, znana po prostranih košenicah in planinskih pašnikih, posejanih s seniki, stanovi in hlevi. Planina Zajamniki pa je nepozabna zaradi ulične razporeditve stanov in izjemno lepih razgledov. Le planina Praprotnica se nekako sramežljivo stiska med eno in drugo. Pot bomo končali na planini Goreljek (1250 m), kjer je lepo ohranjena čelna morena Pokljuškega ledenika, v nižjem predelu pa visoko šotno barje skriva številne floristične posebnosti. Čeprav se bomo na Turistični sirarski poti ustavili

le na nekaterih planinah, kamor še vedno vsako leto ženejo živino na pašo, sodijo predlagane planine med najbolj prepoznavne. Tu bomo še vedno lahko srečali pristno planšarsko življenje. Želeti si je le, da bi pot, ki pomeni dobrodošlo novost, postala prepoznavna predvsem po ohranjanju neprecenljive dediščine, ki jo prinaša svet planšarske kulture.

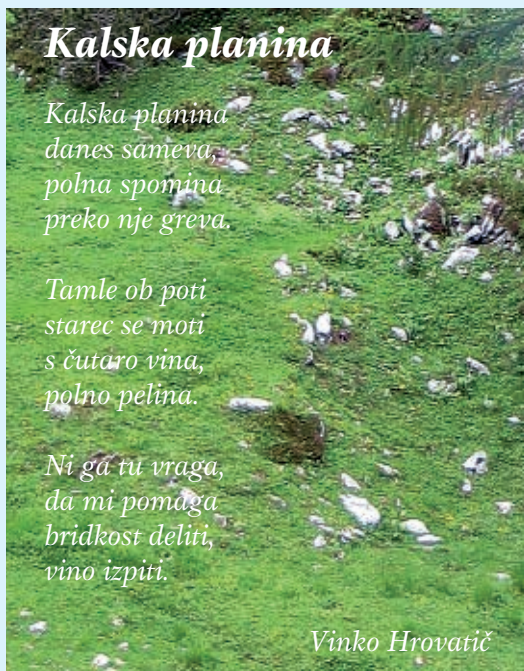
Kalska planina

*Kalska planina
danes sameva,
polna spomina
preko nje greva.*

*Tamle ob poti
starec se moti
s čutaro vina,
polno pelina.*

*Ni ga tu vraga,
da mi pomaga
bridkost deliti,
vino izpiti.*

Vinko Hrovatič

Oskrbnikov dnevnik

Vse to se res dogaja

✍ Dušan Škodič 📷 Vladimir Habjan

19. maj

Predvčerajšnjim sem prispel v planinski dom pod Goro, kjer bom letošnje poletje preživel kot oskrbnik. Pregledal sem zaloge hrane in pijače, ter z veseljem ugotovil, da je vsega dovolj. Iz shrambe se širi vonj po prekajenem mesu – kako dober bo ričet za planince, ki bodo oblegali Goro! Komaj čakam na petek, ko bo uradno odprtje sezone. Tukaj je tako lepo, da se že sedaj sprašujem, zakaj neki sem prejšnja leta izgubljal čas in denar na morju, ko pa bi lahko preživel vroče dni obdan z gorami, planinskim cvetjem, gamsi, veselimi planinci in s polnimi pljuči čistega zraka. In še v žep mi bo nekaj padlo. Zvečer bosta prišla še upokojenka Jožica, ki bo prevzela kuhinjo, in Denis, ki bo pomagal pri strežbi. Krasna ekipa, čudovita lokacija in kraljevska služba; le kako bi si človek lahko želel še kaj lepšega? Ko sem opazoval sončni zahod za Goro, sem imel solze v očeh. Oh ja, življenje je lahko tako lepo!

Še poln navdušenja

21. maj

Včeraj se ves dan nismo premaknili iz doma. Planincev je prišlo toliko, da so morali nekateri prespati kar na klopeh, toda vzdušje je bilo nepopisno. Nekdo je igral na harmoniko in plesalo se je, da so se tresle šipe. Vsi so peli in se veselili. Ker je bilo uradno odprtje sezone, nisem mogel zahtevati, da se vse skupaj konča že ob desetih, kljub temu da se je nekaj posameznikov pritoževalo, da ne morejo spat. Toda z dobro voljo se da vse rešiti, toliko dobrovoljnih ljudi pa še nisem videl na enem mestu. Nekaj posameznikov bo že potrpelo.

22. maj

Nisem še dobro legel, ko so me že zbudili tisti, ki so prvi silili spat. Toda kaj hočem, človek

se na vse privadi, pa se bom tudi jaz. Nekaj vdihov gorskega zraka na pragu me je poživilo bolj, kot najboljša brazilska kava in pogled na oranžno osvetljeno Goro mi je ogrel srce. Planincem, ki so se sinoči malo mrščili, sem postregel s čajem, nasmehom in šilcem žganja. Žganje je šlo iz naših zalog, Denis je prinesel nekaj steklenic za »lastno uporabo«, prav gotovo mi ne bo zameril, kajti stranka je naša prva skrb in dober odnos s stranko na začetku sezone, pomeni tudi uspešno sezono. Kjer so pravi ljudje, tam je vse prav! Tudi tisti, ki so se sinoči razburjali, so sedaj dobre volje in kar težko se odpravljajo naprej. Denis in Jožica še spita, le Floki, ki ga je Jožica pripeljala s seboj, ker ga ni mogla doma pustiti samega, se mi smuka pod nogami. Saj je prav simpatičen in ker imamo kuhinjo, se bo preživel kar mimogrede. Skupaj sva posedala na pragu in se grela na toplem soncu, dokler naju ni pozdravila prva skupinica, ki je že prišla iz doline, da se izogne pripeki. Rana ura, zlata ura!

Kmalu se je začelo

3. junij

Že cel teden praktično nisem legel. Razmišljam, da bi zvečer strožje nastopil, ko bo čas za spanje. Tudi Denis in Jožica sta utrujena, le Flokiju se pozna, da uživa zaradi stalnega dogajanja. Toda kaj moremo, Gora je priljubljen cilj bližnje in bolj oddaljene okolice, sneg je že skoraj ves skopnel in zaradi lepega vremena se nam obeta rekordna sezona. Pa kako so bili skeptični na društvu, ko sem prevzel jaz, popolni novinec. Kar naj se jim kolca!

9. junij

Čisto sem povežen. Rana ura, slovenskih fantov grob! Sinoči je prišla večja skupina mularije, privlekli so še kitaro, psa in polne nahrbtnike pijače. Jedli so svojo hrano in pili svojo pijačo, le Denis jim je prodal dve steklenici žganja. Bolje da ne bi, ker jih nisem mogel spraviti spat, večina jih je čakala na Jožico, da jim bo skuhalo kavo, ko bo vstala. Ko pa je bila kava

Veliko Špičje

kuhana, so že vsi dremali. Vse do poldneva smo zračili jedilnico in pospravljali za njimi. Gost je gost, toda nekaterih - tudi če ne vidim več v domu! Za razliko od Flokija, ki se mu je čisto strgalo, ker je bila z njimi psica, kot sem kasneje ugotovil. Ker je hotel kar za njimi, sem ga zaklenil v drvarnico. Mu bom že dal, da mi ga še nazaj pripeljejo - njemu psica, meni pa še ena neprespana noč. Na vzhodu se temni in pričinja pihati. Kar naj se ulije in namasti skale, morda bo še kdo padel na »prenažrto« rit, prav nič mu ne bo škodilo!

13. junij

Že četrti dan dežuje. Hvala bogu! Skoraj bi se mi uspelo naspati, pa nam je Floki vsako noč prirejal koncert. Menda zaradi tiste psice, ki so jo mulci odvedli v dolino. Po mojem se je zaljublil, pa ga bo menda že minilo. Pasja dlaka, naslednji dan sem ga komaj spravil iz drvarnice. Tako je norel, ko sem ga zaklenil vanjo, da se je podrla cela skladovnica drv in zasula vrata, ki so se odpirala navznoter. Po dveh urah tuljenja Flokija in Jožice, ki je hlipala, da sem ji pohabil najzvestejšega prijatelja, sem v kleti našel kramp in vrgel vrata iz tečajev. Mrcina je skočila ven nepoškodovana, jaz pa sem imel celo popoldne delo z zlaganjem drv. Kaj morem, če štedilnik vžiga samo nanje. Zvečer mu je Jožica nalašč, vpri-

čo mene dala kranjsko klobaso iz zalog, ga božala in mu govorila, da naj si ne žene k srcu, ker so na svetu ljudje, ki ti dajo klobaso in taki, ki te zaklenejo v drvarnico. In ob besedi drvarnica, je mrcina zatulila in me grdo pogledala, vsaj zdelo se mi je tako. Ker gostov zaradi slabega vremena ni in je Floki sit, se bom morda lahko končno naspal. Vsaka stvar je za nekaj dobra!

29. junij

Tretji teden slabega vremena. Skoraj nobene obiska. Od ležanja me že vse boli in če bo šlo tako naprej, bo sezona porazna. Floki še ni pozabil tiste psice, saj tuli prav vsako noč. Lahko bi se že sprijaznil, kot sem se jaz z njegovim nočnim zavijanjem, zaradi katerega se skoraj več ne zbujam. Jožica pravi da tuli zato, ker je polna luna. Prav danes naj bi bila polna luna, tuli pa že slab mesec. Sumim, da tudi pri Jožici polna luna traja cel mesec, saj se pogovarja skoraj le še s Flokijem, vsaj od včeraj, ko sem jo okregal. Kakšen oskrbnik pa sem, če še kuharice ne smem okregati, kadar se mi zdi potrebno? Večkrat sem ji naročil, da mora zaradi muh dobro zapirati vrata v shrambo, pa me ni poslušala. In ko sem včeraj stopil v shrambo, da bi preveril zaloge, me je malce premamil vonj suhega mesa, snel sem veliko prekajeno kračo s kavlja in si jo nesel k nosu. Obiska je bilo daleč prema-

lo, da bi smela v lonec z ričetom, toda vonj, ki sem ga zaznal ni bil več tako zlahten, kot bi pričakoval in tudi mehko pod prsti je razkrivala zlo slutnjo. Ko sem jo ponesel na svetlobo, sem opazil, da se je barva spremenila v temnejšo, ko pa sem jo še malo bolj stisnil, so izza kosti prilezli črvi, kot bi stisnil zobno pasto, da sem kračo z grozo spustil na tla. Jožica je pritekla zraven, jaz pa sem ji jih v afektu napel, da je pocedila solzo in rekla, da bo njen Floki pospravil uničeno. On nam uspavanke vsako noč, mi pa mrcini večerjo. Naj se mu kost zatakne!

Spet ljudje, toda kakšni

1. julij

Prenhalo je deževati. Prispela je večja skupina mladih čeških planincev in dom je bil po tleh kot ometan z blatom. Ker jim Denis ni hotel greti samega kroga, so nazadnje naročili par čajev, ostalo so itak prinesli s seboj. Slabe volje zaradi blatnih tal (upravičeno sem predvideval, da Jožica jutri protestno ne bo prišla za cunjjo), sem se tolažil vsaj s tem, da se z obiskom spet vračamo v življenje. Dvajset nočitev tudi nekaj nanese.

Zvečer smo stali na pragu, in gledali sončni zahod. Gora se je končno izvila iz oblačnega ovoja in na vršnih polical se je bleščal sneg. Večerje ni naročil nihče, tako se mi še krača več ne smili kot včeraj. Le Denisu zopet uspe prodati dve steklenici žganja, pa še dela s strežbo nima. Ko me vodja skupine vpraša, koliko stane spanje na skupnih ležiščih, pa me zabodeno pogleda, odide do skupine in po nekaj minutah gestikuliranja skočijo vsi skupaj pokonci in pograbi jo nahrbtnike. Če so si mene izbrali za tepčka, ki jim bo padel na tako finto in jim dal posebni panslovanski popust, so se malo zmotili. Biznis je biznis in jaz si po treh tednih suše in dnevu čiščenja, ki so mi ga naprtli, tega enostavno ne dovolim. Pa naj gredo k sosedu, jim rečem brezbrizno, toda naj vedo, da je naš dom edini na tej strani Gore. Toda to jih ni prav nič ustavilo, v soju baterij so povlekli iz nahrbtnikov tanke šotore in spalne vreče in v nekaj minutah okoli doma postavili tabor. Koga naj pokličem in komu naj jih prijavim? Zagrozil sem jim le toliko, da niso zakurili še tabornega ognja, saj sta dva

že hodila okoli drvarnice in oprezala za drvimi. Nazadnje so pri Denisu kupili le še dodaten liter žganja, da jih ne bo zeblo in prav nič slabe vesti niso imeli, ko so se še naprej posluževali naših sanitarij. Sploh nisem opazil, kdo je prinesel s seboj kitaro, saj je že kmalu od Gore na vso moč odmevalo, ko so se kluci in holke drli neke socialistično-taborniške pesmi. Tranzicija jim je dala le svobodo, ne pa tudi omike. Jim že pokažem, si rečem, ter stopim gor po Flokija, ki je po zadnjih dogodkih prenočeval kar pri Jožici. Najprej se je sicer upirala, ko pa sem ji zagrozil, da bom dosegel, da ji na društvu odtrgajo kračo od plače, je popustila. Mrcino sem odpeljal do drvarnice in jo zaklenil noter. Tulila je kot hudič in tudi drva so se spet na novo podrla, toda sam pri sebi sem se smejal in bil po dolgem času spet zadovoljen s službo oskrbnika. Le tuli, pasja dlaka, kolikor hočeš, da ne bo nihče mogel spati, kot tudi jaz nisem prve dni! In ko sem stopil v dom, sem v peč vrgel debelo poleno, kajti nocoj bo zunaj dooolga in mrzla noč!

3. julij

Končno vreme in obisk, kot se spodobi. Zgodaj popoldan se prikaže tudi večja izletniška skupina. Dobre stranke, še prenočiti nameravajo in po kuhani hrani sprašujejo. Takoj se spomnim na kračo, s katero se bo mastil Floki (pa naj mu bo oproščeno, predpreteklo noč jo je pošteno prislužil). Jožica jo je malo obrezala in skuhala skupaj z ostanki ričeta, ki ga je pogrevala že nekaj dni, ker ni šel v promet. Se bo morala znajti s kranjskimi klobasami, ki sem jih prinesel iz shrambe, dobička pa bo manj in tudi jed ne bo tako dišala, kot bi po prekajenem. Jaz sem se nato spet celo popoldne ubadal z drvimi v drvarnici.

Ko sem pod večer stopil v jedilnico, sem imel kaj videti: prostor se je izgubljal v soparici iz krožnikov in gostje so tako mljaskali ričet, da je še Flokija motilo, ko je pod mizo glodal kost krače. Malo sem požrl slino in stopil v kuhinjo do Jožice, pohvaliti jo moram, pa četudi me stane nekaj ponosa. Malo se je še držala, pa vendar sprejela pohvale in omenila, da je večerjo že tretjič »zalila«, pa še vedno hodijo po nove porcije. Denis pa se je naveličal strežbe, rekel ji je, da ima on opraviti s pijačo, s hrano

Pelci in Jalovec izpod Velikega Špičja

pa naj se sama ubada, kot doslej! Sklenil sem, da si ga bom prihranil za po večerji, saj nisem hotel motiti prodaje ričeta, ki je tako nepričakovano stekla, čeprav: na mizi, kamor sem ji popoldan položil šop kranjskih klobas, je ležalo še natančno toliko klobas kot prej. Ja, za Flokija je dala kuhat tisti ričet, je menciala, pa je tako dišalo tja v jedilnico, da so hodili gostje vsakih pet minut spraševat, kdaj bo ričet, kaj sem hotela, saj nazadnje je dobro prekuhano, škoditi ne more. Edino Floki je prikrajšan, ker mu je ostala le še kost. Ričet je šel v promet po mojem zato, ker v nobenem planinskem domu ne dajo notri toliko mesa, sem ji pomežiknil. Napol mi je že oprostila in se je malo nasmejala, pa kaj ko je ženska zame prestara v vseh pogledih, da pa bi se ji vseeno še malo prikupil, sem pograbil par kranjskih iz kupčka in jih položil na stran. Mrcina je takoj veselo zalajala!

16. julij

Tudi tukaj sonce pripeka, kako je šele v dolini. Ljudje ki se vračajo z Gore, so preznojeni in utrujeni, zato smo zadnje dni spravili v promet precej piva. Klical sem na društvo, naj pošljejo helikopter z zalogami. Po kosilu se je pri šanku prikazal možakar in se nekaj repenčil nad Denisom. Od zadnjč sva si bila še malo

gorka, a oskrbnik je oskrbnik in moral sem priti zraven. Gospod je bil po svojih besedah »intelektualec«, vračal se je z Gore in po licih in po robu okvirjev očal, so se mu nabrali solni madeži. In sedaj je od Denisa terjal ključ od kopalnice, da se bo stuširal, ker tak ne more v avto in med ljudi. Sploh mi ni verjel, da sem tudi jaz brez kopalnice in da pač improviziramo, kolikor se da. Kje pa, nič ne pomaga, to ga namreč sploh ne zanima in ker čuti, da smrdi kot moker pes, zahteva, da mu jaz, kot oskrbnik omogočim tuširanje; kakor vem in znam! Rekel bi mu rad, da naš Floki še suh bolj smrdi, pa ga s tem verjetno ne bi dosti potolažil. Če si med volkovi, tuli z njimi in ti bo lažje!

Stopil sem v kuhinjo, kjer mi je Jožica, tokrat brez težav, odstopila malo vroče vode, vlil sem jo v večji lonec s hladno vodo in nato gospodu za šankom rekel, da je improvizirani tuš nared - zadaj za drvarnico. Ker je bil videti nekoliko »zadrgrnjene« sorte, sem mu pri šanku (Denis je spet nekam izginil) natočil dva kozarčka od tistega, ki naj bi bil za našo uporabo in gospod ju je - začuda - prav neintelektualno hitro zvrnil. Ko sva prišla do drvarnice, pa se je ob pogledu na tuš že na široko režal ...

Z Gore se je vrnila še ena večja skupina, bili so sicer vsi zadovoljni, le neka gospa ni mogla

najti besed, ker je na vrhu doživela šok, »da so se ji dvignile vse dlake po telesu«. Ves vrh Gore je namreč skrajno nastlan z ovčjimi, khm, kako bi rekla, no, iztrebki pač! Človek se ne more nikjer usesti, da mu ne bi smrdelo pod nos, pa tam ljudje vendar malicajo in podobno. In le kako si mi na Gori zamišljamo nek evropski turizem, še njo je v tem primeru globoko sram pred tujci. Kaj pa če izbruhne epidemija? Popolnoma nepričakovano me je rešil gospod, ki se je »tuširal« zadaj za drvarnico, radovednost ga je prinesla zraven, jaz pa, ki nisem vedel drugega, sem ga pobaral, kakšna bi bila njegova ekspertiza tega ovčjega problema. Zaskrbljena gospa je kmalu dobila odgovor, ki jo je zado-

voljil. Strokovna razlaga je namreč govorila, da se je temu problemu, z neko, za ovce neškodljivo metodo težko izogniti, razlog pa je Gora sama, ker vsebuje večje količine železove rude in je kot taka že po zasnovi predmet večine nevihtnih razelektritev v okolici. Na vrhu so že dolgo tega postavili križ, ki je zavarovan s strelovodom, so že vedeli zakaj, ovce pa, ki tega sicer ne vedo, vseeno čutijo, da je tam bolj varno in nagonsko rinejo na vrh. Kar se prebavnih produktov tiče, pa se žal ne da kaj dosti storiti, vse pa je brezpogojno »bio« in spada v naravno okolje. Gospa je nato rekla, da si je neznansko oddahnila, jaz pa sem gospodu za razlago natočil še enega iz »reprezentance«. To, da vsako leto strele po gorah pobijejo na desetine ovc, je prepričljiv dokaz, da nimajo prav nobenega šeste ga čuta za strelo, pa bi ga zaradi volne morale skorajda imeti, saj jim jo hoče statični naboj pred bližajočo nevihto kar potegniti s hrpta. Toda to me niti ne zanima več, za lonec tople vode na dan, pa bi gospod lahko postal še moj predstavnik za stike z javnostjo!

Srečno Kekec!

17. julij

Z Denisom sva imela nepričakovan spor. Očital mi je, da po svoji volji razmetavam z žganjem, ki ga je on prinesel izključno za našo uporabo. Morda se nisva dobro domenila o tej uporabi, zato sem šel popisat zaloge in se za ljubi mir namenil oddolžiti s steklenico ali dvema pri naslednji dostavi - iz svojega žepa. Čakalo me je neljubo presenečenje: po popisu sem namreč ugotovil, da ne manjka niti ena sama steklenica domačega žganja. Takoj mi je postalo jasno, da je Denis tisto »reprezentanco« prodajal za svoj žep, zato je tudi tako forsiral prodajo celih steklenic, mene pa ob vsej tej pijači žejnega vlekel preko vode!

21. julij

Točno opoldne je priletel helikopter. Sezona je na višku in klopi okoli doma so polno zasedene z gosti. Denis je nekaj dni po sporu počakal, ter mi ravno za vikend napovedal prekinitve dela zaradi moje prekoračitve pooblastil, kot je hotel biti pameten. Dela s strežbo in

NOVOSTI V PLANINSKI ZALOŽBI

Planinska založba pri Planinski zvezi Slovenije bo v mesecu oktobru izdala 2. dopolnjeno izdajo vodnika po Posavskem hribovju, avtorja Marjana Pergarja. Vodnik obsega 248 strani, 28 barvnih fotografij.

Vodnik bo možno naročiti na sedežu PZS, Dvoržakova 9, 1000 Ljubljana, tel. 01/43-45-684 ali po e-mailu: planinska.zalozba@pzs.si.

Tičarica nad Vrsnikom, v ozadju Bavški Grintavec

prevzemom pa čez glavo. Res pravi trenutek je počakal in se nato usedel ravno pred vhom, zraven kupa prtljage, da mi je vsakič, ko sem šel po hrano in pijačo dal vedeti, kako je nepogrešljiv.

Mlatenje elise se je slišalo že nekaj minut pred pristankom in ker je pristajališče blizu doma, sem ljudi glasno opozarjal naj dobro držijo svoje stvari. Pomočnik v helikopterju je le odpel mrežo in pokazal, da bo takoj priletel še enkrat, ko bo v dolino odpeljal tudi pripravljene smeti. Piš, ki ga je povzročil vzlet, je pomedel vsaj ducat nahrbtnikov in ostale krame iz miz, ker so ljudje preveč zavzeto opazovali dogajanje, odkotalili so se proti dolini kot jabolka iz prevrnjene košare. Na srečo je bila med obiskovalci skupina skavtov, ki so takoj opazili priložnost za svoje dobro delo dneva, urno so polovili in prinesli odnešeno. Na hitro sem se pogovoril z njihovim vodnikom in mu razložil svojo težavo in ta je takoj pristal na to, da mi bodo pomagali pri strežbi, jaz pa se jim bom

oddolžil z ričetom ali joto, ter čajem. Delo je v trenutku steklo kot je treba, še Jožica je bila vesela, ker so ji dekleta pomagala pri pomivanju posode. Denisu je šlo to tako na živce, da je kot po nesreči spotaknil fanta, ki je nesel ven pladenj ričeta in jote, da je vse zletelo po tleh. To me je tako pogrelo, da sem pograbil njegovo prtljago, jo odnesel v mrežo, kjer so bile pripravljene smeti za odvoz in jo zadrnil. Helikopter se je čez nekaj minut vrnil in odložil še drugi del tovora, pomočnik je zapel pripravljeno mrežo, jaz in Denis, ki je ob tem skakal okoli mene (drugega si ni upal, ker je dve kategoriji lažji od mene), pa sva prišla do pilotske kabine, ker sem pilotu namignil, da mu moram nekaj povedati. Elisa je še bobnela, ko sem potegnil iz žepa cankarja, pilotu rekel; da naj si s pomočnikom privoščita kosilo v Radovljici »Pri požeruhu« in mu ga zabasal v žep na jopiču, še preden je uspel kaj reči. Tako ali tako sem ga namenil za tisto žganje in mi ga ni bilo žal. Naročil sem mu le, naj tovor, če bo preveč sitna-

Triglav (levo), Kanjavec, spodaj preval Čez dol

ril, odpne kar med vožnjo. Denis je najprej zmedeno gledal kaj se dogaja, nato pa na hitro sklenil, da se bo prvič v življenju peljal s helikopterjem. Srečno Kekec!

23. julij

Taborniki so se vrnili z Gore in spet pomagali pri večerji. Denisova pomoč hudo manjka, kje naj zdaj dobim nadomestni par rok? Jožica jim je za posladek pripravila kup palačink s slivovo marmelado. Lepo smo se pogovarjali, Luka, njihov vodnik je zelo fejest, njegova sestra Mojca pa tudi, sploh z Jožico sta se ujeli, ker se je tako hitro znašla v kuhinji. Povedala je, da bo morala vsaj za mesec dni v kakšno službo, ker bo jeseni začela obiskovati fakulteto v Ljubljani, saj veste, stanovanje in ostali stroški, da ne govorimo. Upa, da si bo našla kaj spodobnega. Ko sem ji povedal, kakšno je bilo Denisovo plačilo, ter da je njegovo mesto poslej prosto vsaj do sredine septembra, je bila takoj navdušena, Jožica še bolj, da o sebi niti ne govorim. Luka kot njen starejši brat ni imel nič proti, pa saj sem že prej rekel, da je fejest fant. Ko smo se poslovili, je obljubila, da pride dan pred naslednjim vikendom, ko bo v dolini uredila vse potrebno, ker bo naslednja dva meseca de-

lala v planinskem domu. Pa kakšne očke, ljudje moji, kot dve azurni jezerci, v kateri se je moje srce že ob prvem pogledu potopilo kot kamen. Zvečer je Gora žarela kot že dolgo ne, ali pa tega zaradi dela nisem več opazil. Po dolgem času spet lahko rečem, da mi je tu med gorami neizmerno lepo. Naslednji dnevi mi bodo tekli najpočasneje doslej. Flokiju, ki je, odkar sva z Jožico spet v normalnih odnosih, spet prenočeval ob drvarnici, sem nesel pol kranjske klobase in ga v dobrem razpoloženju za nameček še malo stisnil k sebi. Od začudenja me je skoraj ugriznil, verjetno je mislil da ga hočem zadaviti, mrcina!

Mojca – pride in izgine

28. julij

Mojca je prispela. Takoj, ko se je namestila, je že prišla za delo. Res zlato dekle. Komaj se zadržujem, da ne bi vsega pokvaril, tako težko sem jo čakal. Zvečer sem se po zvezi pogovarjal s predstavnikom društva. Obljubil mi je, da mi bodo v kratkem poslali nekoga v pomoč. Odločno sem zavrnil. Po večerji, ko je Jožica že odšla spat, sva se z Mojco ob sveči pogovarjala in bilo je že krepko čez polnoč, ko sva odšla vsak v svojo sobo.

6. avgust

Sinoči sem zelo slabo spal. Malo zaradi Mojce, ki mi iz dneva v dan bolj gnezdi v možganih, malo zaradi hrupa iz sosednje sobe, ki je trajal skoraj do jutra. Nekaj ljudi je prenočevalo v domu, mlad parček pa je nekako uspel dobiti svojo sobo; rekel bom le to, da sta golobčka precej glasno grulila. Zjutraj sva se z Mojco srečala pred kuhinjo, Jožica pa je medtem po okolici nabirala zelišča za čaj. Vprašal sem jo, kako je spala in rekla mi je, da zaradi tistega hrupa sicer bolj malo, toda malo je pač potrebno potrpeti. Ljubezen ne pozna omejevanja, niti je ni potrebno omejevati, ker se ji zdi lepa. Popoldne, ko skoraj že ni bilo več planincev, sem ji prinesel murko, ki sem jo utrgal spodaj pod kočo. Potegnila me je za zaliske, ker trgam zaščiteno cvetje, toda zaradi ene same se ne bo svet podrl. Smejala se je. Opoldan je prišla nazaj v kuhinjo Jožica in ugotovila, da se je poln lonec jote, ki ga je dala na štedilnik preden je šla nabirat zelišča, prismodil. Rekel sem ji, naj se ne sekira zaradi takšne malenkosti in naj ga pač da Flokiju. Debelo me je gledala.

11. avgust

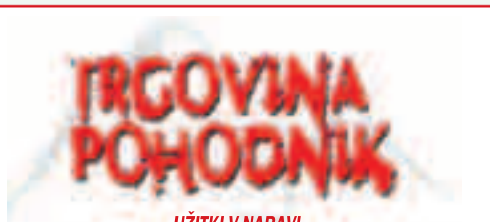
Mojca mi je namignila, da bo danes noč, ko se na nebu pojavijo roji zvezdnih utrinkov. Poabila me je na nočno opazovanje. Ko je Jožica

že spala, imel sem malo slabe vesti pred njo, sva neslišno odnesla ven že prej pripravljene podloge za ležišča in odeje, legla v travo in zrla v kristalno, zvezdnato nebo. Že po nekaj minutah je nebo razsvetlil močan utrinek in pustil za seboj svetlo sled. »Če tak ne izpolni želje, je nobeden!« sem si mislil in jo previdno prijel za roko, ki je ni umaknila. In ko je priletel še drugi, mi je pritrčila, da si želi isto kot jaz. Imela je tako mehke ustnice, da se je ustavil čas. In potem sem jaz, tepec, čakal na tretji utrinek, da ji bom lahko povedal naslednjo željo!

12. avgust

Zbudilo me je brnenje budilke. S krmežljavi mi očmi sem pogledal okoli sebe in ugotavljal, da je sonce že visoko. V službo bo treba, oddrsal sem do kopalnice in si umil utrujen in neprespan obraz. Nikoli več ne bom jedel gob za večerjo, ker po njih rada sledi morasta noč. Morasta pa zato, ker se vedno konča nekoliko prekmalu, zapomnite si to! ○

UŽITKI V NARAVI

Specializirana trgovina za pohodništvo, gornišstvo, alpinizem in potovanja.

Prodajamo izdelke blagovnih znamk BERGHAUS, SALEWA, MAMMUT, KARIMOR - tekstil, obutev in tehniko.

Pohodne hlače SCHÖLLER - razni modeli pod blagovno znamko POHODNIK.

Tel.: 01 5852630, Fax.: 01 4280429

www.univet.si | info@univet.si

Univet d.o.o.
Šmartinska 152
Hala A, zg. pritličje

**ZA PLANINSKA DRUŠTVA
POPUSTI IN AKCIJE**

Dan slovenskih planincev na Žavcarjevem vrhu

Prijateljsko srečanje in druženje planincev naj ostane tradicija slovenskega planinstva

✍ Slavica Tovšak 📷 Ciril Tovšak

Praznik slovenskih planincev, ki so se 11. septembra letos srečali na Žavcarjevem vrhu – bilo jih je več kot 3000 – je minil v znamenju prijetnega kulturnega programa. V planinskem ozračju ga je povezoval znani mariborski dramski igralec Ivan Ivanušič. Govorniki, med njimi so bili minister za šolstvo, znanost in šport Slavko Gaber, predsednik PZS Franci Ekar, predsednik PD Maribor Matica Andrej Koren, podpredsednik olimpijskega komiteja in župan občine Miklavž Leon Kremžar ter župan občine Maribor Boris Sovič, so bili v svojih nagovorih

kratki, namenili so jih pozdravom in planinstvu.

Planinci so prihajali od zgodnjih jutranjih ur iz različnih smeri. Skrbno urejene markacije in dodatne smerne table so omogočale pristop na Žavcarjev vrh iz Šobrovega dvora, Sp. Selnice, Zg. Kovača in Dobajevega mlina. Planinci iz številnih slovenskih planinskih društev so si ta dan ob skrbno pripravljene scenariju lahko ogledali razstavo o Dravi nekoč in danes, razstavo o divjem petelinu, prikaz oglarjenja, razstavo o zeliščih, predstavila se je tudi Gorska reševalna služba. Ta dan je bil tudi praznik za petindvajset varuhov gorske narave, saj so jim bila pode-

ljena priznanja za uspešno opravljeno usposabljanje. O vtisih na Dnevu planincev in pomenu tovrstnih srečanj smo povprašali organizatorje in udeležence iz različnih PD. Mariborskim prideljtem so družno dali oceno odlično.

Andrej Koren, predsednik PD Maribor Matica

Organizacija Dneva planincev je bila zahtevna, saj je bilo težko predvideti, koliko slovenskih planincev bo prišlo na Žavcarjev vrh. Ocene so bile različne, vedeli smo, da bo veliko odvisno od vremenskih razmer. V organizacijskem odboru za pripravo Dneva planincev je sodelovalo vsaj 50 ljudi. Prav med pripravami sta se pokazali enotnost in pripravljenost za prostovoljno delo, ki sem ju še posebno vesel. Dobili smo tudi podporo mariborskega gospodarstva. Vesel sem tudi priznanj, ki jih je PZS podelila ČGP Večer in Novi kreditni banki Maribor. Kljub prostovoljnemu delu lahko že zdaj ocenim, da bodo stroški presenetljivo veliki, veliko je tudi tveganje glede tega, kako se bodo zadeve iztekle. Planinsko društvo mora pri organizaciji tako množične prireditve nujno poiskati širšo pomoč (gasilci, zdravstvena služba, lokalna skupnost itn.). Vse to pa je poplačano, ko vidimo zadovoljne obraze, prijetno razpoloženje in pravi planinski nasmeh.

Franci Ekar, predsednik PZS

Dan slovenskih planincev, združenih in včlanjenih v planinska društva PZS, pomeni veliko vrednoto v zbliževanju, prijateljstvu, izmenjavi izkušenj ljubiteljev gora, planinskega sveta. Prav gojitev teh za današnji čas prepotrebni vrednot pri utrjevanju dobrih odnosov med ljudmi je razlog, da bomo z veseljem odšli na goro med prijatelje planince, pa tudi na delo v planinsko društvo. Današnji zbor, veliko srečanje planincev, to še posebno potrjuje, saj kaže veselje, spoštovanje in prijaznost. Danes z velikim veseljem ugotavljam, da na področju planinske preventive, uporabe varovalne opreme in zmanjševanju nesreč med planinskim član-

stvom gre na bolje. Tako so ugotovili v letošnji anketi gorski reševalci. In to potrjuje, da člani upoštevajo strokovna navodila in se vključujejo v organizirane pohode PD. To je priložnost, da javnosti in vsemu slovenskemu prostoru pokažemo in dokažemo, kako močan, trden in kulturn je slovenski planinski steber. Danes je tudi priložnost, da se neposredno zahvalimo svojemu resornemu ministrstvu za šolstvo, znanost in šport, h kateremu sodi tudi planinstvo, za veliko razumevanje in sofinanciranje, ki omogoča izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov, športno-planinske rekreacije, planinskega gospodarstva, preventive, športnotekmovalnih področij, alpinizma, odprav itn. Le z dobrim sodelovanjem in dopolnjevanjem bomo uresničevali zastavljene cilje slovenskega planinstva. Današnji Dan planincev je tudi »prvi« evropski in kot takšen zelo dobro programsko in vsebinsko naravnani. Veseli me, da poteka na Štajerskem, saj je znano, da je štajerska duša povezana z gorskimi svetom.

Adi Vidmajer, podpredsednik PZS, PD Prebold

Razpoloženje je enkratno. Srečali smo se pravi prijatelji na pravem mestu in ob pravem času. Čestitam organizatorjem z željo, da bi še naprej tako prisrčno vabili planince na Žavcarjev vrh. Pomen takšnih srečanj se je danes znova potrdil. Tukaj so planinci vseh starosti, predsedniki društev, MDO, markacisti in varuhi narave, taborniki. Za njihovo dejavnost jim še posebno čestitam.

Ciril Meško, PD Ormož

Doslej sem obiskal vse Dneve planincev, ki mi veliko pomenijo. Tudi današnji dan je čudovit. Spominjam se nekdanjega urednika PV Tineta Orla in najinega srečanja ob Dnevu planincev pred mnogimi leti na Lisci. V PV je takrat nastal zapis o meni: »Ko jelen je prignal čredo Ormožancev.« Tradicija je ostala do danes. Tudi takrat smo prišli, Ormožanci. Žavcarjev vrh, koč, ki danes praznuje, je kot golobica na jasi, v ozadju pa jo čuvajo mogočni gozdovi. Veseli me, da so

si planinci vzeli čas in prišli, veseli me, da srečujem stare prijatelje in z njimi obujam spomine.

Fanika Wiegele, predsednica PD Laško

Dan planincev mora ostati še naprej. Treba je pomagati organizatorjem, če se le da. V tem delu Slovenije se že dolgo nismo srečali. Štajerski planinci so se izkazali. Želim si, da bi jih prišlo še več, še posebno mladih. Čestitke PD Maribor Matica ob njegovem velikem prispevku za naše dobro počutje.

Uroš Kristl, Patrik Rajšp, OŠ Sladki vrh, planinski krožek Paloma Sladki vrh

Na Žavcarjev vrh smo prišli z mentorico, učiteljico Marijo Mirič. Imamo se zelo lepo, lahko se igramo in nam je všeč. V šoli nas hodi na izlete kakih petdeset. Danes so prišli tudi naši starši. Srečujemo se s prijatelji in se veselimo izletov, ki jih bomo letos še imeli. Šli bomo na Boč in Menino planino ter tako spoznavali našo deželo.

Rozalija Skobe, predsednica Komisije za varstvo narave

Ob Dnevu planincev so se mi utrnile misli o varovanju narave in našem odnosu do nje. Menim, da smo slovenski planinci na področju varovanja gorske narave v zadnjem času veliko naredili, vendar še vedno ne dovolj. Zato se mi zdi pomembna ozaveščenost planincev; v zadnjem času je boljša in se še povečuje. Vse več se nas zaveda pomembnosti gorskih ekosistemov. Zavarovana območja so zato eden izmed temeljnih načinov ohranjanja narave in so pomembna za ohranjanje velike pestrosti rastlinskih in živalskih vrst ter sonaravnega razvoja. Najboljši načini za zmanjševanje škodljivih vplivov človeka na naravo so izobraževanje in vzgoja mladih ter usposabljanje starejših planincev. Žal se v zadnjem času srečujemo tudi z novimi in novimi

negativnimi vplivi na gorsko okolje (potreba po novih virih elektrike – vetrnih elektrarnah, negativni vplivi ekološko še neustrezno urejenih planinskih koč, novi adrenalinski športi – spusti po soteskah, hrup zaradi motornih koles poleti in motornih sani pozimi, divje bližnjice ...). Značilnost in prepoznavnost Slovenije v Evropi sta njena biotska raznovrstnost in pestrost, ki jo je treba ohranjati. Menim, da se planinci ne moremo omejevati zgolj na varovanje območij Nature 2000, ampak moramo varovati in ohranjati naravo vse Slovenije. Omenjena območja so le naši kronski dragulji. Nick Hanley (vodja oddelka za naravo pri evropski komisiji) je dejal: Ohranjati je treba tudi krono, sicer bodo dragulji izgubili lesk.

Borut Vukovič, predsednik MDO zasavskih planinskih društev

Dober obisk dokazuje, da se je Dan slovenskih planincev končno »prijel«. Srečanja se udeležuje tudi rekordno število planincev iz našega MDO. Navzoči so predstavniki vseh društev, razen enega, imamo pa tudi enajst praporov. Večina naših planincev je prvič na Žavcarjevem vrhu, vsi pa smo navdušeni tako nad lepoto krajev in prijaznostjo domačinov kot nad programom, ki so ga pripravili organizatorji.

Nekateri menijo, da so takšna srečanja že preživela, vendar vidim, da zlasti starejšim še vedno veliko pomenijo. Prav ganljivo je bilo gledati, kako se pozdravljajo stari planinski prijatelji, ki so prišli z vseh koncev Slovenije. Že to je zadosten razlog za ohranitev teh srečanj. PZS je dovolj velika organizacija, da lahko združuje tako tiste, ki v planinstvu iščejo zgolj mir in samoto, kot tiste, ki želijo svojo pripadnost organizaciji občasno pokazati z udeležbo na srečanju, kot je današnje. Tudi sam sem najbolj vesel srečanj s tistimi planinskimi prijatelji, ki jih nisem videl že leto dni. Vse čestitke organizatorjem iz PD Maribor Matica za brezhibno izvedbo srečanja, predvsem pa za pristno planinsko razpoloženje, ki so ga ustvarili, seveda skupaj z obiskovalci. Še enkrat so dokazali, da njihovo društvo upravičeno sodi med najpomembnejša v PZS.

**Jože Dobnik, častni član PZS,
 PD Pošta – Telekom**

Najprej čestitka PD Maribor Matica za odlično organizirani praznik slovenskih planincev. Že v Bresternici smo ugotovili, da je dobro pripravljen. Smerokazi in reditelji so poskrbeli, da smo se brez težav pripeljali do izhodišč. Po vzorno označenih poteh smo prišli na prireditveni prostor. Na klopeh pri mizah je bilo dovolj prostora za vseh tri tisoč udeležencev. Lep praznični program, kratki govori, več razstav in podelitev najvišjih priznanj PZS so obogatili srečanje slovenskih planincev. PD Maribor Matica je popolnoma upravičilo zaupanje Planinske zveze Slovenije. Zadovoljstvo množice planincev mu je najlepša zahvala za trud številnih članov društva, ki so s prostovoljnimi delom pripravili letošnji slovenski planinski praznik. Dnevi slovenskih planincev veliko pomenijo vsem planincem, zlasti tistim, ki nismo več rosno mladi. So priložnost, da se srečamo z dolgoletnimi planinskimi prijatelji iz drugih društev, obudimo spomine na mnoga planinska pota, ki smo jih skupaj prehodili, pa tudi na delo v društvih, meddruštvenih odborih in v Planinski zvezi Slovenije. Spomnimo se prijateljev, ki so za vedno odšli, pa tudi tistih, ki zaradi zdravstvenih težav niso mogli priti. Lepa so taka srečanja, hvala PZS, da jih je znova obudila. Žal pa bežen pogled po prireditvenem prostoru pokaže, da med udeleženci prevladujeta predvsem srednja in starejša generacija. Škoda, da v nekaterih planinskih društvih ne znajo več pripeljati mladih in najmlajših članov na Dan planincev, ki je praznik planincev vseh starosti. Kako drugače je bilo pred dvajsetimi leti na Lisci, ko so mladinski odseki in mentorji pripeljali veliko planinske mladine, predvsem iz planinskih krožkov na šolah. Razočaran pa sem tudi nad udeležbo ljubljanskih planinskih društev. V planinski rubriki Dnevnika je le PD Pošte in Telekoma razpisalo poseben avtobusni prevoz. Kaj je napravilo drugih štirideset planinskih društev z največjim, Ljubljano Matico, vred? Prepričan sem, da so tudi v teh društvih člani, ki bi se radi srečali s svojimi planinskimi prijatelji iz drugih krajev. ○

Sonce

V Bogatinovem kraljestvu

✍ Milka Bokal

Nekaj se je nabralo v duši, nek nemir je silil na dan, breme dneva se je hotelo odložiti v divjini, v samotni gibanja, v pradavnem zlitju vetra, zelenja in kamenja. In neka sila človeka žene, ne znaš ji dati imena, niti ne veš, kaj jo napaja. Veš samo, da se ji ne moreš upreti, grebe po tebi in sili v dejanje. Ne ustreči ji bi bilo preveliko nasilje nad samim seboj. Potem se tam nekje visoko iztoči na dan.

Jutro bledikasto sili čez vzhodno nebo, danica se še ni utopila v njegovi svetlobi. Lesena stena kočje daje toplo zavetje. Pred menoj je velika kapa hriba, do vrha poraščena z ruševjem. Vejnato zelenje se temno odraža od svetlo zelene podlage. Na desno rahlo valoviti nižji hribi spominjajo na vznemirljiva prostranstva neskončnosti. Skladna oblika Bogatina daje vtis trdnosti in varnosti. Njegovi skladi se rahlo nagibajoče od desne proti levi znižujejo proti sedlu. Oko pleza po sosednjih skalnatih vršacih. Najvišji je najbolj gol, tudi na njem se rišejo enakomerne črte skladov kdo ve katere tektonske prelomnice. Rumeno cvetje neke planinske rože je v različno velikih kupčkih raztreseno nižje pod kočjo in po pobočjih nad stezo, ki vodi proti sedlu. Bele skale, sem in tja sprijete v večje gmote, so nametane po tratih pod kočjo. Izvile so se iz neder zemlje. V kotlini so kamniti ostanki vojašnic iz prve svetovne vojne. Bog ve koliko pridušenega človeškega gorja se je prelivalo med njihovimi stenami.

To je pokrajina pod Bogatinom. Bogata je z lepoto, z raznovrstnimi oblikami zemeljskega površja, z barvami poletnega rastlinja, s sozvočjem njihovih vonjav.

Jutranji veter pihlja od zahoda, boža in hladi dušo. Neskončne planjave zelenega ruševja so jo umirile. Breme je kopnelo s prijaznimi pozdravi planinskih rož, ki so krasile pot z Vogla na Komno. Različnih barv in oblik so bile. Očesu ta pestrost prija. Od zamolklosti misli zastrt korak postane lažji, utrip se umiri. Sem gor je bilo treba prinesiti grenkobo in njena moč je izginila. Prečistilo jo je šumenje vetra, popilo jo je žarko višinsko sonce ... Sonce! Priveslalo je čez jutranji horizont in pozlatilo vrhove hribov pred menoj. Kaj bi brez tebe, sonce moje! ○

Treking okoli Anapurn

Sama čez visoki prelaz

✍ Polona Kuzman 📷 Tone Škarja

Prostor, kjer se ledeni mraz visokega gorstva sreča s soparno vročino indijske ravnine, je dežela neskončnih čarov. Dežela starodavne zgodovine, barvitih kultur in ljudi ter prečudovite pokrajine, v kateri se zrcali vse, kar Nepal je.

Treking v Nepalju je gorniško popotovanje, na katerem sledimo starim trgovskim potem, ki so v rabi že stoletja. Po nekaterih hodijo tudi alpinistične odprave, vendar treking nima nič opraviti s plezanjem. Seveda pa te oblike gornišstva ne gre podcenjevati, saj je tudi pri njej potrebno izjemno veliko preudarnosti, orientacije, telesne sposobnosti ter drugih znanj in izkušenj. Vse to je mogoče preizkusiti v slikoviti nepalski pokrajini, ki ponuja številne možnosti: treking do baznega tabora pod Everestom, treking po pokrajinah Helambu in Langtang, treking do mesta Jomsom, treking okoli Anapurn in treking do baznega tabora pod Anapurnami.

Treking okoli Anapurn je odprt za tujce od leta 1977 in je v tem času postal eden izmed najpopularnejših. Izbrala sem ga zato, ker so me zanj navdušili prijatelji, predvsem pa zato, da bi bila odvisna le od sebe.

Iz Indije pod Himalajo

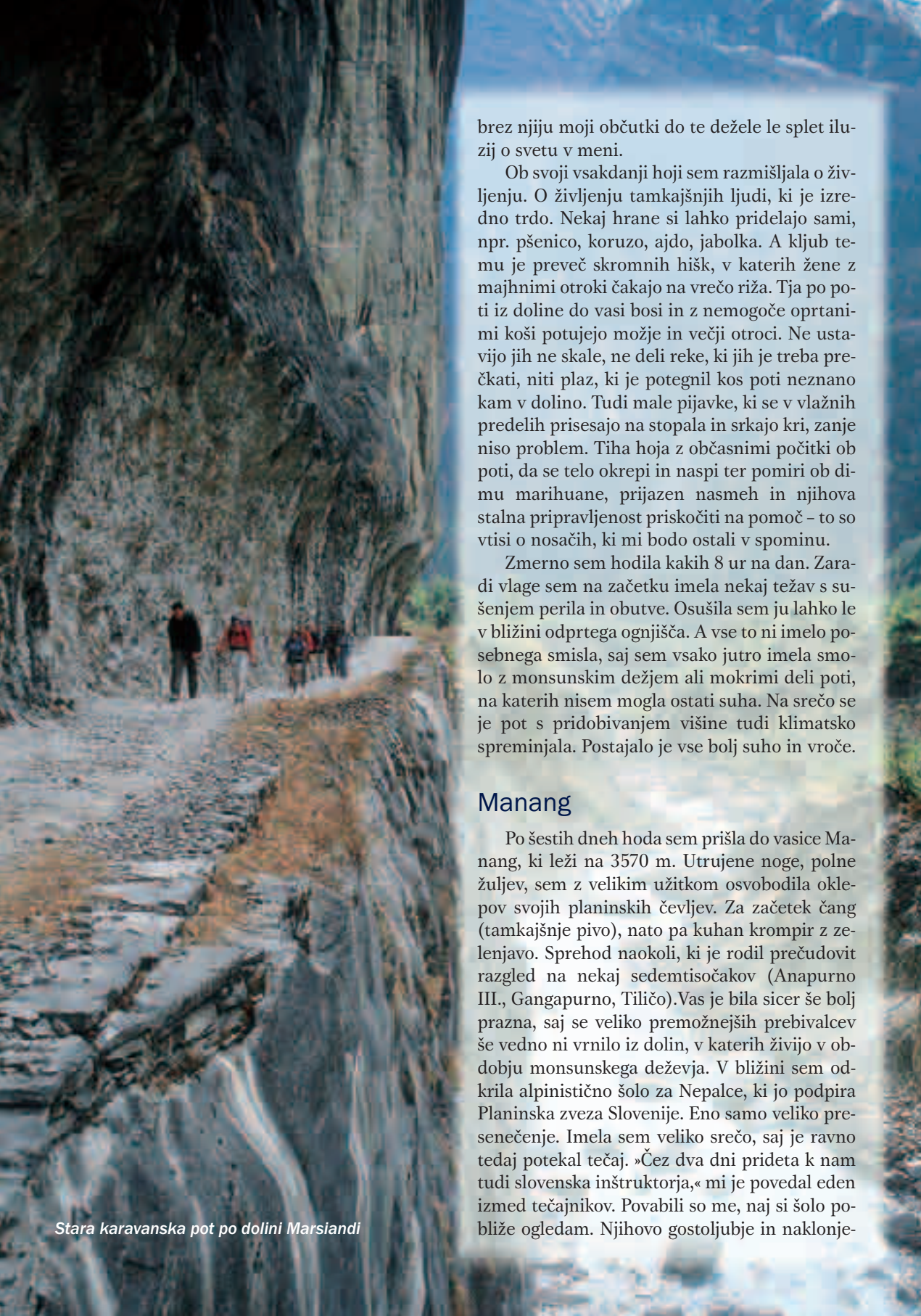
Začelo se je s prihodom iz Indije. Z nočnim avtobusom sem vse od prečkanja meje potovala po vijugasti cesti, ki se je strmo vzpenjala proti mestu Pokhara v osrednjem Nepalju. Tam sem v uradu ACAP (Annapurna Conservation Area Project) kupila dovoljenje za svoj 3-tedenski treking okoli Anapurn. Dovoljenje stane kakih 10 ameriških dolarjev in je obvezno. S prispevkom vsako pripomore k razvoju podeželja, skrbi za varovanje okolja in kulturne dediščine, izboljšanje življenja prebivalcev ter ohranjanju narave za poznejše rodove.

Ponudbe različnih agencij, ki zajemajo vse od vodnikov do nosačev in vseh drugih napot-

kov, me niso zanimale. Želela sem si čim prej na pot, da bi občutila, kako se bo moje telo vedlo na višini, na kateri nekateri že trpijo zaradi višinske bolezni. Nato sem se z vso potrebno opremo, ki sem jo privlekla iz Slovenije, vkrcala na enega izmed lokalnih avtobusov, na katerem so bili tudi tuji gorniki v spremstvu svojih nepalskih vodnikov. To, da grem sama, mi ni delalo skrbi, saj tudi v naših hribih dosti »kolovratim«
sama. Skeptične obraze, ki so me opazovali, sem poskušala ignorirati. Prepustila sem se svojemu hrepenenju po adrenalinu.

Ob Marsiandiju navzgor

Treking sem začela v vasi Besi Sahar na višini približno 820 m. Z majhnim zemljevidom, na katerem sem imela vrisane višinske razlike med posameznimi točkami ter vasi, v katerih se da prespati in jesti, sem začela počasi odkrivati čare nepalske kulture. Pot se je vsak dan počasi vzpenjala, sledila globokim kanjonom, tu in tam prečkala deročo reko Marsiandi ter se spet vzpenjala proti območju visoke tibetanske planote. Izredno vlažno območje tropskega pragozda je razbila odprtost majhnih, poseljenih vasic. Vsa pot je bila zelo prehodna in dobro označena (opozorilne table z zemljevidi in stebrički z zastavicami). Izjema so bili le posamezni, plazovom izpostavljeni deli, ki so v monsunkem času neprehodni, a obhodni. Gostinska in nočitvena ponudba je izredno bogata, saj ima skoraj vsaka hiša sobo za tujce. Taka gostišča z angleško besedo poimenujejo »lodge«. V njih sem dobila vse – od prenočišča do nadvse okusnega dal bata (jed iz kuhanega riža z lečino juho in veliko zelenjave), brez katerega ni nepalskega vsakdanjika. Pestrost jedilnih listov, na katerih so tudi zahodnjaške razvade kot pizza, špageti, torta in coca-cola, je kazala na popularnost tega trekinga. Še dobro, da sem bila tam v monsunkem času, saj je bilo turistov veliko manj in za hip sem imela občutek popolnega zlitja s krajevnimi prebivalci. Zavedala pa sem se, da mi ravno razvoj in obljudenost omogočata lažje sporazumevanje z domačini, saj bi bili

brez njiju moji občutki do te dežele le splet iluzij o svetu v meni.

Ob svoji vsakdanji hoji sem razmišljala o življenju. O življenju tamkajšnjih ljudi, ki je izredno trdo. Nekaj hrane si lahko pridelajo sami, npr. pšenico, koruzo, ajdo, jabolka. A kljub temu je preveč skromnih hišk, v katerih žene z majhnimi otroki čakajo na vrečo riža. Tja po poti iz doline do vasi bosí in z nemogoče oprtanimi koši potujejo možje in večji otroci. Ne ustavijo jih ne skale, ne deli reke, ki jih je treba prečkati, niti plaz, ki je potegnil kos poti neznano kam v dolino. Tudi male pijavke, ki se v vlažnih predelih prisesajo na stopala in srkajo kri, zanje niso problem. Tiha hoja z občasnimi počitki ob poti, da se telo okrepi in naspi ter pomiri ob dimu marihuane, prijazen nasmeh in njihova stalna pripravljenost priskočiti na pomoč – to so vtisi o nosačih, ki mi bodo ostali v spominu.

Zmerno sem hodila kakih 8 ur na dan. Zaradi vlage sem na začetku imela nekaj težav s sušenjem perila in obutve. Osušila sem ju lahko le v bližini odprtega ognjišča. A vse to ni imelo posebnega smisla, saj sem vsako jutro imela smolo z monsunskim dežjem ali mokrimi deli poti, na katerih nisem mogla ostati suha. Na srečo se je pot s pridobivanjem višine tudi klimatsko spreminjala. Postajalo je vse bolj suho in vroče.

Manang

Po šestih dneh hoda sem prišla do vasice Manang, ki leži na 3570 m. Utrujene noge, polne žuljev, sem z velikim užitkom osvobodila oklepov svojih planinskih čevljev. Za začetek čang (tamkajšnje pivo), nato pa kuhan krompir z zelenjavo. Sprehod naokoli, ki je rodil prečudovit razgled na nekaj sedemtisočakov (Anapurno III., Gangapurno, Tiličo). Vas je bila sicer še bolj prazna, saj se veliko premožnejših prebivalcev še vedno ni vrnilo iz dolin, v katerih živijo v obdobju monsunskega deževja. V bližini sem odkrila alpinistično šolo za Nepalce, ki jo podpira Planinska zveza Slovenije. Eno samo veliko presenečenje. Imela sem veliko srečo, saj je ravno tedaj potekal tečaj. »Čez dva dni prideta k nam tudi slovenska inštruktorja,« mi je povedal eden izmed tečajnikov. Povabili so me, naj si šolo polžiče ogledam. Njihovo gostoljubje in naklonje-

Razgled s prelaza Torong nad dolino Kali Gandaki

nost Sloveniji, predvsem pa srečanje s predstavnikoma PZS, so mi bili res v veselje.

V gorskem vodniku sem opazila nasvet, da je na tej višini dobro opraviti aklimatizacijo oz. se povzpeti više od višine, na kateri ponoči prespiš. Moje telo me je sililo, da sem se bolj razvajala kot privajala na višino. Višina 3570 m v meni še ni povzročila vidnih sprememb. Kljub temu pa sem se povzpela na nekaj sosednjih gričev.

V nadaljevanju se je moja pot vse bolj vzpenjala. Zrak je postajal vse redkejši, moj nahrbtnik vse težji in moj korak vse počasnejši. Na višini 4450 m stoji še zadnja vas, Torong Pedi, v kateri ni domačina, ki ne bi bil tam zaradi nas gornikov. Del popoldneva sem preživela v pisani družini nemških študentk, nizozemskega para in skupine domačinov. Vreme je bilo oblačno z mrzlim dežjem, zato smo se bolj zadrževali pod streho, ob ognjišču. Z namiznim biljardom, branjem knjig in s pisanjem dnevnikov smo vsak pri sebi odganjali naše skupne strahove glede prihajajočega napora. Popoldan je mi-

nil, večer pa je kmalu prešel v noč, ki je bila za vse prekratka.

Čez prelaz

Vodnika sta določila zgodnje vstajanje, saj bi pozen odhod zaradi vse hujšega vetra lahko povzročil nemalo težav. Tako so krenili ob petih zjutraj. Za njimi sem pohitela z enourno zamudo. Ob oddaljevanju od kočice sem čutila nekaj strahu pred neznano naravo, hkrati pa trden

Obrazi s poti

pogum in samozaupanje. Megla, ki se je vila vso pot do prelaza, se je le tu in tam malo dvignila. Drobnost kamenje, slaba vidljivost in tišina, kate-re skrivnostnost je rezal le piš vetra, so v meni pričarali občutek hoje po luni. Vsak korak se mi je zdel neverjetno težak. Živo pisane zastavice, ki usmerjajo pot tudi, kadar je pokrajina zasnežena, so postale moj cilj. Hodila sem od količka do količka ter spremljala odzive svojega telesa. Razen tega, da sem občutno globlje dihala, na srečo nisem zaznala nobenih simptomov, ki bi me zasakali nazaj. Hoja in hoja, tišina in mraz, misli in želje.

Naenkrat sem zagledala prelaz. Zdelo se mi je še prehitro. Razgledovala sem se in primerjala sliko s tisto, ki sem si jo ob zbiranju informacij ustvarila v glavi. Razen manjših zaplat ni bilo snega. Skromna kočica, v kateri med sezono kuhajo čaj, je bila videti zapuščena in samotna. Tabla z velikim rumenim napisom THORONG PASS, 5416 m je manjkala. Ostal mi je le pogled na plapolajoče budistične zastavice in upanje, da se bodo oblaki čim prej razkadili ter mi omogočili pogled na sosednja velikana.

Sestop

Jezero malo zahodnjeje od prelaza in za hip odkriti zasneženi deli neznanih velikani so mi prinesli zadovoljstvo, ko sem se spuščala na višino 3710 m. Šele pri sestopu sem začutila mraz, ki je prišel za mano. Iz nahrbtnika sem vzela rokavice in kapo, dobro zaprla svoj jopič iz goreteksa ter nadaljevala pot za prijatelji. Kmalu sem jih dohitela. Napredovali so zelo počasi,

saj sta dva imela težave. Višinska bolezen ali samo preutrujenost?

Pomanjkanje kisika na višini nad 2500 m povzroči pri veliko ljudeh akutno višinsko bolezen. Pomanjkanje kisika v mišicah in možganih telo nadomesti s povečanim delovanjem srca in pljuč. Simptomi so: glavobol, otopelost, vrtoglavica, nespečnost in izguba teka. Hujši simptomi se pojavijo brez opozorila in so lahko usodni. Med te uvrščamo: oteženo dihanje, suh in razdražljiv kašelj, hujši glavobol, izgubo koordinacije in ravnotežja, zmedenost, čudno vedenje, bruhanje, zaspanost in izgubo zavesti. Ni splošnih pravil o tem, kdaj se pojavijo in pri kom. Navadno je meja nekje med 3500 in 4500 m višine. Blage simptome lahko umirimo s počitkom na isti višini, dokler ne izginejo. Hujši simptomi in stopnjevanje blagih pa zahtevajo nujen spust za vsaj 500 m ter hitro zdravniško pomoč. Problemi prijateljev na srečo niso prehudi. Glavobol in utrujenost sta kriva za počasnejše napredovanje.

Pot se je ves čas spuščala in zdelo se je, da bredemo v vse gostejšo meglo. Kamenje je bilo mokro in spolzko, zato je zelo drselo. Hojo so mi zelo olajšale pohodne palice, zato sem lahko malo bolj pohitela. Zaradi prehitrega spusta ter velike višinske razlike, ki smo jo premagali v tem dnevu, je tudi mene začela rahlo boleti glava. Kakor koli že, zeliščni čaj in dal bat sta me spravila k sebi. Vendar se je bilo na koncu dneva prav prijetno zaviti v spalno vrečo in odsanjati vse znova. A s sanjami se moja pot še ni končala. Prijatelji so z manjšim letalom odleteli nazaj v dolino, jaz pa sem imela pred sabo še teden dni hoda v dolino mesta Pokra ... ◦

TEHNOOPTIKA
 SMOLNIKAR d.o.o.

Novi trg 2, 1000 Ljubljana
 tel./ fax.: 01 426 32 72

e-mail: tehnootika@siol.net
www.tehnootika-smolnikar.si

Delovni čas: sreda in petek od 8-14
 pon., tor., čet. od 8-13 in od 16-18

Višinska bolezen

✍ Iztok Tomazin

Visoko ležeči predeli našega planeta, še posebno gore, postajajo zanimivi za vedno večje število ljudi. Žal (ali pa na srečo, ker zato ni prehude gneče in njenih posledic) ta sanjsko lepi svet skriva pasti, med katerimi so najpomembnejši negativni vplivi velike nadmorske višine. Kljub številnim izkušnjam, raziskavam in spoznanjem so dogajanja v človekovem organizmu na višinah še vedno v marsičem nepredvidljiva, neraziskana, celo skrivnostna. Zaradi omejenega obsega in laičnega okvira se v tem prispevku ne bom spuščal v medicinske in fiziološke podrobnosti.

Vzroki nastanka višinske bolezni (VB)

Osnovni vzrok je pomanjkanje kisika v zraku ob znižanem zračnem pritisku. To vpliva na delovanje številnih organov, predvsem pa na možgane, ki so za pomanjkanje kisika izredno občutljivi. Na višini 5500 metrov je v zraku pol manj kisika kot na morskii gladini, na vrhu Everesta pa komaj tretjina normalne vsebnosti. Če k temu dodamo še mraz, napore, pomanjkanje hrane in predvsem tekočine ter druge nevšečne spremljevalce vzponov v visokogorje, je jasno, da človekov organizem tam doživlja izjemne obremenitve.

Za VB lahko zbolii vsak, ki se prehitro povzpne previsoko. Težave se začnejo nekaj ur ali nekaj dni po vzponu. Občutljivi ljudje lahko zbolijo že od 2500 in 3000 metrov visoko, nad 4000 metri pa se vsaj nekatera znamenja in simptomi višinske bolezni pojavijo pri večini neaklimatiziranih ljudi. Težave se povečujejo z višino in hitrostjo vzpona. Dobra telesna pripravljenost ne zmanjšuje ogroženosti, lahko jo celo poveča, ker omogoča hitreše vzpenjanje. V pojavnosti višinske bolezni med spoloma ni velikih razlik, bolj pa so ogroženi starejši od 50 let, ljudje, ki so v preteklosti že zbolevali za njo, in bolniki s kroničnimi boleznimi. Med zdravimi

ljudmi so velike razlike v občutljivosti za višino in v sposobnosti aklimatiziranja, dokazano učinkovite prognostične metode pa za zdaj ni, čeprav nekatere raziskave v zadnjem obdobju nakazujejo, da so morda vzroki pretežno na genetski ravni. Dokazano je, da napor in premajhen vnos tekočine pospešita nastanek te bolezni, vplivajo pa tudi drugi, še ne povsem raziskani dejavniki.

Preventiva

Najboljša in tudi najbolj etična je naravna pot, torej dobra aklimatizacija. Mnenja o preventivi z zdravili se še vedno razlikujejo. Popularni »pospeševalec aklimatizacije« je acetazolamid (diamox). Priporočljiv je, kadar ni časa za dobro aklimatizacijo ali pa pri ljudeh, ki so dokazano nadpovprečno občutljivi za velike višine. Večina zdravnikov, z avtorjem tega članka vred, ga ne priporoča za rutinsko uporabo, saj ima pogosto stranske učinke – predvsem nevrološke –, pomembni pa so seveda tudi moralni razlogi, čeprav diamox uradno ne velja za doping. Noveše raziskave dokazujejo, da imajo ugoden učinek na aklimatizacijo tudi izvlečki rastline ginko biloba, ki so naprodaj v naših lekarnah. Njihovi prednosti pred diamoxom sta manj stranskih učinkov in to, da gre za naravni preparat. V zadnjem času je vse pogostejša tudi uporaba hipobaričnih sob, kakršna je npr. pri nas v Ratečah. V njih si lahko gorniki in drugi športniki na umeten način zagotovijo simulacijo vzpona na višino in tako že v domačem okolju sprožijo začetek procesa aklimatizacije. Uporaba umetnih pospeševalcev aklimatizacije naj bo torej izjema, ne pravilo.

Oblike višinske bolezni

Višinska bolezen v širšem pomenu besede označuje različna stanja, ki jih za gornike iz praktičnih razlogov delimo na tri osnovne skupine: akutno višinsko bolezen (AVB), višinski pljučni edem (VPE) in višinski možganski edem

(VME). Omenjena stanja se lahko med seboj prepletajo, navadno pa se najprej pojavi AVB, VPE in VME pa ji včasih sledita kot huda, smrtno nevarna zapleta. Poleg naštetih stanj pa v višinah opazujemo še številna druga, npr. krvavitve v očesno mrežnico (pri najmanj polovici ljudi nad 5500 metrov visoko!), tromboze, kapi, embolije itn. Da pa med bralci ne bo preveč strahu, predvsem pa zaradi omejenega obsega tega prispevka, bom na kratko obravnaval le zgoraj omenjene tri osnovne oblike višinske bolezni.

Akutna višinska bolezen (AVB)

Večina udeležencev odprav in trekingov je izkusila vsaj blažjo obliko oziroma nekatere simptome AVB.

Najpogostejši simptomi in znaki AVB: glavobol, slabost, bruhanje, utrujenost, izguba apetita, motnje spanja in omotica. Gre za dokaj nespecifične težave, ki se pojavljajo tudi pri drugih stanjih, možnih v gorah, npr. izčrpanosti, izsušenosti, podhladitvi, migreni, nekaterih infekcijah, alkoholnem »mačku« itn.; to nam lahko otežuje diagnostiko. Udeleženci odprav in trekingov morajo biti pozorni drug na drugega, saj težave pogosto ostajajo prikrite, oboleli pa jih pogosto ne jemljejo dovolj resno. Če ni zapletov, težave spontano izzvenijo v enem do treh dneh, seveda če bolnik ne nadaljuje vzpona.

Zdravljenje AVB: najboljši je seveda sestop, vendar pogosto ni izvedljiv, še pogosteje pa ni zaželen. Treba je vsaj počivati in si omogočiti dobro aklimatizacijo; to po navadi traja do štiri dni. Oboleli za AVB ne bi smeli biti nikoli brez nadzora, saj lahko AVB hitro napreduje v VPE ali (in) VME. Pomembna je še dobra hidracija – zadostno pitje tekočine, ki pa mora vsebovati dovolj soli. Glavobol lajšamo z analgetiki, npr. aspirinom (previdnost pri želodčnih bolnikih in astmatikih!), paracetamolom, ibuprofenom ipd. – učinki so individualni). Pri hujših težavah je koristen že omenjeni acetazolamid (diamox), omili jih tudi deksametazon (pri želodčnih bolnikih in infekcijah svetujemo previdnost); bruhanje preprečujemo z antiemetiki; koristen je kisik, pri res hudih težavah tudi hiperbarična vreča. Še enkrat pa poudarjam, da je pri hujši

obliki AVB ali celo sumu na razvoj VPE ali VME nujen čim hitrejši sestop niže od višine, na kateri so se začele težave.

Višinski pljučni edem (VPE)

VPE je postal sinonim za usodno dogajanje, povezano z bivanjem na višini. Vsako leto je vzrok številnih smrti v visokogorju, kosi tako med neizkušenimi udeleženci trekingov kot med vrhunskimi alpinisti. Pri VPE gre, preprosto povedano, za nabiranje tekočin v pljučih, podobno, kot opazamo pri srčnih bolnikih na normalnih višinah. Brez zdravljenja sledi »utopitev od znotraj«. Običajno se pojavi do tri dni po vzponu, predvsem pri neaklimatiziranih ljudeh, ki so se hitro povzpeli previsoko. Pogost je tudi pri alpinistih, ki so se aklimatizirali na določeno višino, npr. v baznem taboru, potem pa se hitro vzpenjo na veliko večjo višino. Pojavnost na višinah nad 4000 metri je med 1% in 5%, običajno, a ne vedno, pa se prej pojavijo znaki AVB.

Prvi znaki VPE so zmanjšana toleranca za napor, težko dihanje – težje, kot je normalno na dani višini – in kašelj. Dihanje postaja vse težje, zlasti ponoči. Sprva suh kašelj se stopnjuje in postane vlažen, izpljunek je penast, lahko tudi krvav. Vedeti pa je treba, da je kašelj na višini zelo pogost in v večini primerov ne pomeni VPE. Lahko je tudi zvišana telesna temperatura, zato so celo zdravniki včasih zamenjevali VPE s pljučnico. Seveda se lahko pojavita skupaj, vendar je to redko. Zaradi VPE se človek brez pomoči lahko zaduši v nekaj urah.

Zdravljenje: 1. Takojšen sestop. 2. Sestop. 3. Sestop. 4. Kisik – inhalacija prek obrazne maske ali nosnega katetra, pretok je odvisen od težav. 5. Hiperbarična vreča (komora). 6. Bolnik mora biti v sedečem položaju. 7. Nifedipin (10 mg hitro delujočega pod jezik, nato 20 mg počasi delujočega štirikrat na dan). 8. Druga zdravila po presoji zdravnika (furosemid, morfij, steroidi itn.).

Višinski možganski edem (VME)

To je sorazmerno redka, a smrtno nevarna oblika višinske bolezni. Pojavnost je približno

1,5-odstotna, in to nad 4500 metri. Prevladuje mnenje, da je VME pravzaprav skrajna oblika AVB, saj je za večino težav pri AVB kriv blažji možganski edem. Od za AVB značilnih težav do pojava kome v sklopu VME lahko mine manj kot 12 ur! Gre predvsem za pretirano nabiranje tekočine v lobanji; ta seveda ni raztegljiva, zato naraste pritisk in poškoduje možgane.

Znamenja in simptomi: bolnik je prej že imel za AVB značilne težave, dodatno pa se začnejo pojavljati motnje ravnotežja, spremembe vedenja, zmedenost, dezorientacija, prividi, ožjenje zavesti, koma. Smrtnost pri pojavu kome je več kot 60-odstotna. Pogosto se VPE in VME pojavita skupaj.

Ključnega pomena za preživetje bolnika je pravočasna diagnoza, to pa je na odpravah in trekingih žal prereditko, še posebno, če ni zraven zdravnika. Bolnik se po navadi umakne iz družbe, zavleče se v šotor in preden kdo posumi, da je z njim kaj narobe, je lahko že prepozno. Torej še en razlog več, da smo kljub svojim lastnim višinskim težavam pozorni tudi na sopotnike. Ker so motnje ravnotežja eden prvih in najpomembnejših znakov VME, je za diagnostiko zelo koristen preprost preizkus, ki ga lahko vrednotijo tudi laiki. Gre za hojo v ravni črti tako, da stopamo s peto ene noge tesno pred prste druge noge. Pri človeku, ki se na višini slabo počuti in ne more zanesljivo opraviti tega preizkusa, sumimo, da je obolel za VME, dokler ne dokažemo nasprotnega.

Zdravljenje: prvih 5 točk je enakih kot pri VPE. 6. Dexametazon v intravenski injekciji ali vsaj v tabletah (8 mg na začetku, nato 4 mg vsakih 6 ur). 7. Acetazolamid (diamox), čeprav še ni zanesljivih dokazov, da je učinkovit za to indikacijo.

Hiperbarična vreča (komora)

Postala je nekakšna »terapevtska uspešnica« pri zdravljenju zapletov pri višinski bolezni. Z njo so že marsikomu »preprečili«, da bi za vedno ostal v krajih, ki so ga privabili s svojo lepoto ali možnostmi za afirmacijo. Ta pripomoček seveda ni vsemogočen, uporabljali naj bi ga predvsem, če takojšen sestop kot glavni terapevtski ukrep pri VPE in VME ni možen, to pa se resni-

ci na ljubo v visokogorju pogosto dogaja. V hiperbarični vreči bolnika umetno »sestopimo« z zviševanjem zračnega pritiska, toda to seveda ne more povsem nadomestiti pravega sestopa. Po koncu terapije se težave lahko ponovijo. Vsekakor je ta vreča pomemben del medicinske opreme vsake resne odprave v visokogorje. Trenutno sta v Sloveniji najmanj dve hiperbarični vreči – eno ima Komisija za odprave v tuja gorstva pri Planinski zvezi Slovenije, drugo pa Zdravniška podkomisija Gorske reševalne službe. Da pa se jih tudi izposoditi pri več tujih agencijah, ki organizirajo trekinge in odprave.

Zgodnje in pravilno prepoznavanje simptomov in znamenj je torej temelj učinkovitega zdravljenja višinske bolezni. To, da so se člani številnih naših odprav še nedavno lotevali tudi najzahtevnejših vzponov v najvišjih gorah brez zadostnega znanja o aklimatizaciji in višinski bolezni ter brez ustreznih, vedno dosegljivih zdravil (osebni komplet!), ki bi lahko komu tudi rešila življenje ali prihranila zmrzline, je vsekakor ena temnejših, težko razumljivih plati sicer zelo uspešne slovenske visokogorske zgodovine. Zdravnik, če ga odprava sploh ima, v bazi lahko pogosto le nemočno opazuje ali posluša, kaj se dogaja zgoraj, če člani v težavah nimajo česa vzeti v roke ali tistega ne znajo uporabiti. Za obiskovalce visokogorja, ki nimajo medicinske izobrazbe, veljajo štiri »zlata pravila«, s kate-

rimi lahko pravočasno preprečijo in prepoznajo višinsko bolezen:

1. Če zbolíš na veliki višini, so težave posledica višine, dokler se ne dokaže, da gre za kak drug vzrok!
2. Če imaš težave zaradi višine, se nehaj vzpenjati!
3. Če se počutiš bolnega, če se ti stanje slabša ali če ne moreš hoditi v ravni črti s postavljanjem enega stopala tik pred drugo, moraš takoj sestopiti!
4. Obolelega naj vedno spremljajo ljudje, ki mu bodo pri sestopu lahko pomagali ali organizirali pomoč!

Z upoštevanjem teh preprostih pravil bi bilo v visokih gorah rešenih veliko življenj, tudi vrhunskih alpinistov in celo zdravnikov, ki so umrli zaradi višinske bolezni.

Osebni komplet za vzpon v visokogorju

Njegova vsebina naj bo individualna, sestavljena glede na izkušnje in po nasvetu zdravnika (osebnega ali odpravarskega, to ni pomembno, samo da se spozna na višinsko medicino in na zdravstveno stanje uporabnika konkretnega kompleta). Naštel bom samo tri zdravila, ki morajo biti v vsakem kompletu za zdravljenje in preventivo zapletov višinske bolezni: nifedipin (adalat caps., 10 mg, nifecard ali cordipin, 20 mg tbl.), dexametazon tbl. 10 mg, acetazolamid (diamox tbl. 250 mg).

Svetovanje

Menim, da se je o problematiki zahtevnega bivanja na velikih višinah treba posvetovati z zdravnikom, ki ima znanje in izkušnje z višinsko medicino. Noben članek ali knjiga laiku ne moreta nadomestiti presoje in svetovanja strokovnjaka. To velja posebno za kronične bolnike, ki se želijo povzpeti več kot 2 ali 3 tisoč metrov visoko, za neizkušene obiskovalce visokogorja in za tiste, ki imajo v visokogorju zahtevne načrte (alpinisti).

Na koncu, a ne najmanj pomembno

Seveda se ne morem izogniti pomembnemu vprašanju o posledicah bivanja na velikih višinah, čeprav mi odgovarjanje nanj ni prijetno. Človek vsekakor ni ustvarjen za telesno življenje v velikih višinah. Tam smo le prehodni obiskovalci in naše bivanje nad 5500 metri je tako ali drugače usihanje, včasih tudi borba za preživetje. Bivanje na veliki višini je stresno, tako telesno kot tudi duševno. Poleg že opisovane višinske bolezni se lahko pojavijo še številna druga stanja ali bolezni zaradi različnih vzrokov (pomanjkanje kisika, stresni odgovor organizma s padcem odpornosti, dehidracija, vplivi mraza itn.), ki presegajo okvir tega članka. Ostanimo le pri pomanjkanju kisika kot najbolj posebni značilnosti visokogorja: v zadnjih letih je kar nekaj raziskovalcev dokazovalo, da bivanje v »smrtni coni« (nad 7500 metrov visoko) trajno poškoduje možgane – predvsem zaradi hudega pomanjkanja kisika se začnejo drobne krvavitve in degenerativni procesi, ki povzročijo atrofijo (krčenje) posameznih predelov možganov. Psihologi že desetletja dokazujejo osebne in intelektualne spremembe pri članih odprav po vrnitvi z najvišjih gora. Nekatere teh sprememb so trajale tudi več kot leto dni po odpravi. Mnogi smo po vrnitvi domov sami izkusili prehodne motnje zbranosti in kratkotrajnega spomina, še kaj več je najbrž opazila naša bližnja okolica. Škodljivi so tudi drugi vplivi visokogorja (mraz, močnejše UV-žarčenje, pogosto dehidracija).

Na eni strani tehtnice je torej začasna ali trajna izguba zdravja, lahko tudi eksistence, na drugi pa so dejstva, ki nimajo dosti skupnega s fiziologijo, medicino, psihologijo in drugimi vedami, ki raziskujejo naše tuzemsko bivanje. O tem pa smo nekateri, ki nam je bilo dano doživeti in preživeti visoke bele gore, napisali na stotine knjig. In ker v vedno večjem številu segamo proti nebu nad Tibetom, Nepalom in drugimi čudovitimi deželami, je jasno, kam se tehtnica nagiba. Kljub svarilom in žrtvam.

O aklimatizaciji, ki je ključ za preživetje in uspeh v visokogorju, pa kdaj drugič. ◻

Nikoli do konca izgubljeni ...

Prijaznejša uporaba sprejemnika GPS

✍️ Jože Belc, Franci Prelog

Po objavi članka Satelitski navigacijski sistem in sprejemnik GPS v letošnji januarjski številki PV sva ugotovila, da že obstajajo veliko preprostejši in hitrejši načini za orientacijo v prostoru. Ker je članek čakal na objavo približno leto dni, razvoj tehničnih pripomočkov pa je bil izjemno hiter, sva družno pripravila aktualno informacijo za planince. Pripomočke in metode, ki sva jih v minulih šestih mesecih tudi praktično preizkušala na terenu, zdaj uporabljava na potepanjih po brezpotjih. Preberite spodnje ugotovitve, še preden se boste počutili bolj ali manj izgubljeni.

Zemljevidi

Doslej je bil največji problem nakup dobrih planinskih zemljevidov z označenimi koordinatnimi mrežami. Izjema je pravkar izdani zemljevid Jalovec–Mangart v merilu 1 : 25.000. Planinskih kart v elektronski obliki ni mogoče dobiti. Iskala sva naprej in končno dobila informacijo, da se pri Geodetskem Zavodu Slovenije da kupiti zemljevide v elektronski obliki v merilu 1 : 25.000. Tudi Autronik, d. o. o. prodaja zemljevide Slovenije v merilu 1 : 25.000, ki so primerni za orientacijo. Informacije o možnosti nabave dobite na naslovu andraz.krivic@pinkponk.com. Globalvision, d. o. o. pripravlja sestavljanko IASS 1.0, ki je izpopolnjena verzija Interaktivnega atlasa Slovenije (IAS 3.0). Lahko naročite posamezne mape zemljevidov Slovenije v merilu 1 : 25.000. Vse informacije o ponudbi dobite na naslovu grega@globalvision.si. Ti zemljevidi v merilu 1 : 25.000 sicer nimajo vrisanih planinskih poti, vendar pa so dovolj natančni, da na izletih najdemo pravo pot.

Za vnos poljubnih zemljevidov v računalnik in za načrtovanje izletov uporabljava program OziExplorer (kupite ga lahko prek spleta na strani www.ozieplorer.com). Orodja v tem

programu omogočajo instalacijo poljubnih zemljevidov, tudi tistih, ki jih že imamo doma ali jih še nameravamo kupiti. Zemljevidi, kupljeni pri Autroniku in pri podjetju Globalvision, so kalibrirani v formatu, ki je sprejemljiv za OziExplorer in dlančnik. Zemljevidom, kupljenim pri GZS, pa moramo pred uporabo spremeniti format v tistega, ki se uporablja v OziExplorerju. Verjetno se na internetu dobijo tudi drugi zemljevidi, ki nam lahko služijo pri našem potepanju po gorah, samo poiskati jih moramo in ustrezno prenesti v računalnik in nato v dlančnik. Navadno so slabše kalibrirani, toda to lahko z nekaj truda in znanja tudi sami popravimo.

Program OziExplorer seveda omogoča prenos načrtovanih točk v sprejemnik GPS in nasprotno ter prenos avtomatskega zapisa prehojene poti nazaj na zemljevid v OziExplorerju. Dobra lastnost tega programa je tudi to, da podpira različne tipe sprejemnikov GPS, verzijo Oziexplorer CE pa se da instalirati tudi v dlančnik. Omeniti je treba, da rabimo v začetku precej vaje za praktično uporabo vseh orodij v tem programu.

Sprejemnik GPS

Na tržišču verjetno še dolgo ne bomo dobili sprejemnika z vgrajenimi planinskimi kartami. Obstojajo sprejemniki GPS z avtokartami, izdelanimi za določen tip sprejemnika. Na žalost velika večina proizvajalcev ne pozna potreb planincev, zato ponujajo sprejemnike GPS z vgrajenimi avtokartami. Za potrebe planincev potrebujemo sprejemnik GPS, ki omogoča prenos točk (WPT), sledi (TRACK) in poti (ROUTE) iz programa OziExplorer v sprejemnik in nazaj. Nekoliko dražje verzije imajo vgrajen še elektronski kompas in barometrični višinomter modul za izboljšani izračun našega položaja do 2 m natančno. Odločitev, kateri tip sprejemnika bomo nabavili, je odvisna od tega, koliko smo

pripravljene odšteti za nakup in katere dodatne funkcije pričakujemo od naprave, npr. barometrični višinomer in kompas, barvni zaslon ipd. Ker v noben sprejemnik ne moremo vgraditi slovenskih planinskih kart, niti Atlasa Slovenije, ki je v elektronski obliki, ga uporabljamo predvsem za zapisovanje prehojene poti in morda hojo od točke do točke. Točke smo že prej vnesli v sprejemnik.

Dlančnik

Večje razkošje navigacije doživimo, če si lahko privoščimo nakup dlančnika, v katerega naložimo planinske zemljevide v merilu 1 : 50.000, 1 : 25.000 ali celo 1 : 5.000. Dlančnik stane približno 100.000 tolarjev in z osnovnim pomnilnikom sprejme tri karte v merilu 1 : 25.000 (300 km²), z dodatno spominsko kartico pa te omejitve ni. Seveda je treba dlančniku omogočiti sprejem GPS-signala, to pa se da prek kabla pri klasičnem sprejemniku GPS ali brezžično, če imamo sprejemnik in dlančnik z brezžičnim prenosom bluetooth (deluje na razdalji do 10 m). Obstaja pa še tretja možnost, ki je praktična in tudi cenovno privlačna: nakup sprejemnika v formatu CF-kartice, ki jo vtaknemo v dlančnik, stane pa manj kot 40.000 tolarjev.

V dlančniku nam puščica sredi zaslona kaže smer premikanja in pozicijo na karti, na kateri smo trenutno. Puščica med gibanjem riše pot, po kateri hodimo, in nas lahko tudi zvočno usmerja, če smo pot prej načrtovali. Seveda lahko ob pogledu na zemljevid na dlančniku sproti vidimo plastnice in topografske znake v svoji bližnji in daljni okolici in ustrezno prilagodimo smer svoje hoje. Ob uporabi funkcije GOTO vidimo svojo trenutno oddaljenost od cilja, hitrost in smer gibanja in nadmorsko višino, vendar to zmore že vsak GPS. Posebnost našega si-

stema je, da je ob tem prikazana prava planinska karta, s plastnicami, topografskimi znaki itn. (slika). Seveda lahko shranimo zapise o prehojeni poti in jih doma prenesemo v računalnik za nadaljnje analize ali odstopimo prijateljem, ki bodo pot prehodili za nami. Dlančnik z vgrajenimi zemljevidi pa lahko uporabimo tudi kot vodnik pri vožnji z avtomobilom, saj nam na zemljevid riše pot, po kateri vozimo.

Da bo trditev »Nikoli do konca izgubljeni« zares držala, je seveda treba poskrbeti za dovolj zmogljive baterije (akumulatorje) v opremi. Le redko kateri dlančnik omogoča več kot 3 ure skupnega dela, sprejemnik GPS pa po pravilu ne sprejema več kot 8 ur. Več informacij in uporabne internetne povezave najdete na internetnih straneh <http://orientacija.prelog.org> in <http://gps.prelog.org>. Če ste se pripravljene preizkusiti v orientaciji in se ob tem še kaj naučiti, vas vabimo na slovenska planinska orientacijska tekmovanja, predstavljena na <http://www.orientacija.net>.

Ko smo opremljeni s sodobnimi pripomočki, lahko v primeru nesreče na telefon 112 poleg običajnih podatkov sporočimo tudi koordinate kraja, kjer je ponesrečenec. Pri javljanju podatkov moramo biti natančni. UTM-koordinate sporočimo kot E = 462731, N = 5103723, Gauss - Krügerjeve koordinate kot Y = 463101, X = 104763, lahko pa tudi zemljepisno dolžino in širino v stopinjah, minutah in sekundah v projekciji WGS84, torej kar tri različne podatke, ki jih med sabo ne smemo zamešati. Zavedati se moramo, da bi operaterji na 112 pri napačno podanih koordinatah reševanje usmerili v napačno smer. Točne koordinate pa v dlančniku preberemo samo pri zemljevidih, ki so uradno kalibrirani. ○

Vrhovi prijateljstva

Dobra ideja, slaba izvedba

✍ in 📷: Božidar Lavrič

Prihodnje leto bo minilo štirideset let, kar so se dr. Miha Potočnik, Karel Kuchar in Mario Lonzar v Beljaku dogovorili za Pot prijateljstva treh dežel. Pripravili so seznam tridesetih vrhov, na katere bi se bilo treba povzpeti: po deset v Sloveniji, na Koroškem in v Furlaniji - Julijski krajini. Od začetka devetdesetih let je seznam vrhov podvojen, izdan je bil nov vodnik/dnevnik z natančnejšimi opisi vzponov, vendar pa tudi zdaj opisi vzponov na vrhove zadoščajo komaj za »prvo silo«. Dokaz za opravljene vzpone je žig ali fotografija, nagrada za vseh šestdeset pa sta spominska značka in diploma. Gornik se lahko odloči tudi za skrajšano varianto: po deset vrhov iz vsake dežele. Tudi za te vzpone dobi diplomo in značko.

Moje izkušnje z Vrhovi prijateljstva

Vrhove prijateljstva sem začel obiskovati pred šestimi leti. Manjka mi jih le še šest: štirje v Furlaniji in dva na Koroškem. Seveda ni namen tega zapisa, da bi se hvalil z vrhovi, želim le zapisati nekaj kritičnih misli o problemih, na katere naleti gornik ob vzponih na nekatere izmed njih.

V Sloveniji po pravilu ni težav z dokazi o vzponih. Samo na Velikem špičju l. 1998 ni bilo žiga, zdaj pa so zadrego odpravili in žig zabetonirali poleg vpisne knjige na vrhu. Povsem drugače je v Italiji: od šestnajstih vrhov ni bilo žiga na devetih (sicer pa sta Visoka Ponca in Kanin pravzaprav tudi naša vrhova). V Avstriji od osemnajstih vrhov ni bilo žiga na šestih. Seveda je veljaven dokaz za vzpon na vrh tudi fotografija. Kaj pa, če hodiš sam in na vrhu ni nikogar, ki bi te fotografiral, konfiguracija terena pa ne dopušča fotografiranja s samosprožilcem? Problematični so tudi opisi nekaterih vzponov, pogoste so napačne navedbe časov, odstopanje je ponekod

znatno. Glede na oddaljenost nekaterih vrhov seveda ni vseeno, ali bo predvideni vzpon trajal debelo uro več, kot je bilo pričakovati glede na opis.

V Italiji in Avstriji so pota na splošno veliko slabše oskrbovana kot pri nas. Tako npr. oznaka »lahko« ne pomeni, da gre za lahek vzpon. Primer: vzpon na Rombon od sedla Prevala prek Ribežnov je označen kot zahteven, vzpon na Sernio v južnih Karnijskih Alpah pa kot lahek, čeprav so na tem vzponu od kočice Grauzaria kar štiri mesta, na katerih je potrebno plezanje I. tež. stopnje, pa ni nikjer nobenih varoval. Tudi o Grossglocknerju bi se splačalo napisati nekaj besed, saj zaradi zahtevnosti prav gotovo ne sodi v ta izbor. Vrh je pač dostopen le z vodnikom, razen seveda za tiste izbranice, ki so se šolali za ledeniške ture. Poseben problem so tudi zaprte ali neoskrbovane kočice, čeprav jih v dnevniku označijo kot redno oskrbovane (npr. Rif. Grauzaria). Za vzpone v Italiji in Avstriji se je treba še dodatno opremiti s kakovostnimi zemljevidi, saj so poti na vrhove veliko slabše označene kot naše, izbira priporočene je v dnevniku včasih čudna ali neprimerna, pogoste pa so tudi napake pri oštevilčenju.

Prepričan sem, da je okrogla obletnica Vrhov prijateljstva odlična priložnost, da ideji izpred štiridesetih let damo dodaten vzgon, že zaradi vstopa Slovenije v Evropsko Unijo. Jeseni bo srečanje treh dežel; mislim, da bi lahko PZS za osrednjo temo pogovorov izbrala prav Vrhove prijateljstva. Problem žigov na vrhovih bi lahko rešili tako, kot smo storili v Sloveniji: z žigi, zabetoniranimi v skalo na vrhu.

Preveriti bi morali kriterije ocen težavnosti posameznih vzponov in najti skupni imenovalec. Nujni so seveda dodatni opisi ob zahtevnejših vzponih: osebno varovanje, vrv, spremstvo vodnika ipd. Že dolgo visi v zraku vprašanje, kako poenotiti oznake poti. Pred časom sem predlagal, da bi tudi v slovenskih gorah poimenovanju poti dodali - tako kot Italijani - številčno označevanje. Zdaj, ko je register poti menda končan, to najbrž ne bi bil tako nerešljiv problem. Nujna bi bila tudi nova redakcija dnevnika

ka poti. Trojezičnost bi lahko za slovensko verzijo opustili, avtorje in voljo za izdajo samostojnega vodnika po Vrhovih prijateljstva pa imamo in založbo tudi.

Primer Crete Grauzarie

Kot primer neustrezno izbranega vrha naj navedem vzpon na Creta Grauzario. V 12. številki Planinskega vestnika, letnik 2001, je Marjeta Štrukelj opisala križe in težave svojega vzpona na Zuc dal Bôr, vrh, ki ga je poškodovala strela. V prispevku opisuje, da se na vrh pravzaprav ne da več priti, saj je vzpon zaradi uničenih varoval, ki niso bila nadomeščena, postal prezahteven. In kaj imata skupnega Creta Grauzaria in Zuc dal Bôr? Oba sodita v južne Karnijske Alpe, oba sta med šestdesetimi Vrhovi prijateljstva in pri obeh so težave z vzponom na vrh. Dnevnik vzponov na Vrhove prijateljstva (sozaložnica je Planinska zveza Slovenije) daje gorniku pri izbiri cilja najnujnejše, vendar zelo skope podatke o predvideni turi. Moje izkušnje kažejo, da so ti podatki preskopi in nenatančni, pa tudi zavajajoči. Tako rekoč klasični primer za to je prav Creta Grauzaria. Citiram opis iz dnevnika vzponov: SLO 171a. Grapa Portonat in zahodna stena (normalna pot), Val Aupa, P (parkirišče) most čez Rio Flop (622), pot 437, planina Flop, zaveetišče Grauzaria (1250) (ura in pol), pot 444 v grapo Portonat (1860), na vrh (tri ure in pol). Skupaj 5 ur. LAHKA POT, viš. razlika 1444 m.

Stena in južni greben (direktna smer), zaveetišče Grauzaria (1250), pot 446, bivak Feruglio (1750): ZELO ZAHTEVNO.

Že začetek opisa je napačen: parkirišče ni pri mostu čez Rio Flop, pravzaprav je vsaj 150 višinskih metrov više. Do tja pelje asfaltirana cesta, tam se tudi začnejo markacije. POT 437. Rif. Grauzaria je zaprta, domačin, s katerim sva se s prijateljem pogovarjala, je povedal, da zaradi »političnih« razlogov. Pot do kočice pa je na sveže obnovljena, ruševje požagano, žičniški stebri na novo popleskani. Namen, da bi prenočil v koči in v dveh dneh – to je glede na tristo kilometrov vožnje z avtom tja in nazaj vsekakor priporočljivo – zlezal še na bližnji Sernio 2187 m, ki je tudi med Vrhovi prijateljstva, torej žal odpade.

Res lahka pot? Vstopna stena Grauzarie nad Portonatom

Grapa, ki vodi na sedlo Portonat, je zelo poškodovana, silna neurja odnašajo pot in prinašajo velike količine grušča. Ponekod poti pravzaprav ni, planinci so za orientacijo postavili možice. Ko končno prideš na Portonat, 1860 m, začudeno stojiš pred neprehodno steno. Edino »varovalo« so rdeče markacije. Takrat se resnično vprašaš, kaj pomeni oznaka poti »lahko«. Že omenjeni domačin, ki se je pred najinimi očmi previdno spuščal po »poti«, je povedal: »Pot ni zavarovana, vstop je nedvomno II. stopnje, više so plezalna mesta sicer lažja, vendar pa je teren težko prehodan, saj so gladke bele skale posute z gruščem, kakovost oprimkov pa je dvomljiva.« Torej oznaka »lahko« pomeni 205 višinskih metrov plezalnega vzpona, pri katerem bi ob sestopu prišla kar prav krajša vrv. Tega se zavedajo tudi oskrbniki poti, saj so na ključnih mestih fiksni klini z obročkom za spust. Začetek »poti« in prečenje po izpostavljenih policah si lahko ogledate na posnetkih. Na vrhu spet presenečenje: vpisna knjiga, v kateri je vpisanih kar precej Slovencev, in žig za dokaz, da si bil na vrhu.

Izpostavljena polica pod vrhom Grauzarie

Sestop do sedla Portonat in navzdol po gra-pi zahteva še večjo previdnost. Doma pregledo-

vanje Dnevnika vzponov vsaj delno pojasni za-blodo o težavnosti vzpona. V italijanski in nem-ški verziji opisa je pot označena z I in I+, vendar se prevajalcem v slovenščino tega ni zdelo vre-dno zapisati ali pa preprosto niso vedeli, kaj po-četi s tema rimskima številčkama. Ingrid Pilz, Gradčanka, ki je slovenskim goram namenila kar dve monografiji (Julijske Alpe in Karavanke - Kamniško-Savinjske Alpe), je napisala tudi tretjo o Karnijskih Alpah (ni prevedena v slo-venščino). Razmišlja o romantični koči Grauzar-ia, Creto Grauzario pa omenja le v povezavi z lepimi plezalnimi vzponi ...

Opomba urednika

Z opažanji, ugotovitvami in predlogi v prispevku g. Lavriča se povsem strinjam in jih podpiram. Odlična ideja o Vrhovih prijateljstva (Cime del'Amicizia, Gipfel der Freundschaft), ki naj bi povezovala gornike treh držav, žal ni bila realizirana na ustrezen način. Vsekakor bi jo bilo vredno ob okrogli obletnici obuditi, se o njej natančno domeni-ti in jo pravilno udejanjiti. Če da novo pobu-do za to slovenska stran, natančneje PZS, to-liko bolje, še posebno ob našem vstopu v združeno Evropo.

Prvi problem je seveda dobra izbira vrhov. Po mojem mnenju jih je 60 skoraj malo preveč, saj kar dolgo traja, da jih človek vse obiše in si pridobi zaslužen priznanje; v daljšem obdo-bju pa lahko dobra ideja nekako zvodeni. Vsi vrhovi bi morali biti dostopni po označenih in dobro zavarovanih poteh, tako da bi bili dose-gljivi čim večjemu številu gornikov. To seveda ne izključuje tudi zahtevnejših plezalnih poti (ferat), vendar bi morale biti brezhibno zava-rovane (dosledno z jeklenicami ali verigami, ki omogočajo stalno samovarovanje; klini so veli-ko manj pomembni).

Vrhovi, kot so Zuc dal Bôr, Creta Grauzaria, Monte Sernio, pa tudi Grossglockner, gotovo ne sodijo na seznam Vrhov prijateljstva. Tudi uvrstitev naše Mrzle gore se mi zdi precej vprašljiva. G. Lavrič omenja Zuc dal Bôr, o ka-terem je v PV 12/2001 pisala Marjeta Štrukelj. Prejšnja delno zavarovana in zelo zahtevna

pot je zaradi skalnega podora popolnoma uni-čena in je NE bodo več obnovili. V zameno so na nasprotni strani vršne glave speljali oprem-ljeno plezalno smer III. tež. stopnje (zacemen-tirani varovalni klini). Tako bo ta sijajni vrh žal nujno moral s seznama Vrhov prijateljstva. Precej lažja Grauzaria in Sernio bi po mojem mnenju morala doživeti isto usodo. G. Lavrič je verjetno prezrl moj članek Grauzaria in Ser-nio v PV 10/2003, v katerem so vsa »presene-čenja«, ki jih je doživel pri svojem vzponu, na-tančno opisana. Kar zadeva Grossglockner, bo-do Avstrijci verjetno nasprotovali temu, da bi bil črtan s seznama, toda s prijateljskim dogo-vorom se bo gotovo našel kak kompromis.

Posebno poglavje pa je vodnik/dnevnik po Vrhovih prijateljstva. Ne bi bil rad preveč neposreden, toda ne morem si kaj, da ga ne bi ocenil skrajno negativno: je pomanjkljiv, ne-pregleden, nedosleden, z neštetiimi faktograf-skimi napakami, neodgovorno zavajajoč in zato prav shrljivo nevaren. Pri tem nas lahko tolaži, da je slovenski del vodnika daleč naj-boljši. Natančnejša analiza te knjižice pa ni vredna truda: nedvomno bi jo bilo treba na-pisati čisto na novo, po enotnem konceptu, z enotnimi merili in s koordinacijo tistih, ki po-znajo gore vseh treh dežel. Predvsem bi mo-rale biti primerljive ocene težavnosti, saj se le na podlagi takih podatkov lahko varno lotimo tistega vzpona, ki smo mu kos in na katerem bomo doživljali vso lepoto gorskega sveta. ●

Andrej Mašera

Poldnašnja špica, Dve Špici, kam naprej, pa še ne vem ...

Utrinki iz Zahodnih Julijcev

✍ Jana Remic 📷 Stane Klemenc

Koraki so me vodili skozi globok, tih, nekoliko temačen gozd. Iz grape nekoliko pod potjo me je pozdravilo žuborenje studenca. Ptice so s petjem pozdravile prihod prvih sončnih žarkov, ki so pozlatili najprej vrhove. Gozd je začel počasi rumeneti v prihajajoči jeseni, sem ter tja je med vejami priplaval list z drevesa ... Prelep, jasen dan se je obetal. Pozneje sem se zavedela tišine sveta, ki me je obdala, ko je pesem potoka ostala za menoj. Mimo tihe, še speče koč Grego sem se spustila proti prevalu Rudni vrh (Sella di Somdogna), prehodu iz Zajzere v dolino Dunje. Nad širokim sedlom leži planina Somdogna. Dr. Henrik Tuma piše, da je bila ta planina pred stoletji slovenska. Prav zares veliko slovenskih imen v Zahodnih Julijcih priča, da so bili nekoč tam naseljeni naši predniki. V stoletjih se svet spreminja, življenjske zgodbe ljudi in narodov ustvarjajo zgodovino in zanimivo je vedeti, kje so bili naseljeni Slovenci in kako so živeli.

Jesen na Poldnašnji špici

Živali na pašniku so se prebujale in me zvedavo opazovale. Prestrašil me je glasen lajež psov ob pastirskih kočah, potem pa sem se znašla na stezi v gozdu. Neverjetno tiho je bilo, ob nepremičnosti narave v brezvetrju sem se zavedala lepot jeseni, minevanja in spreminjanja, pa vendar ne staranja; bivanja in življenja, ki meji na brezčasnost in je neskončno. Življenje gore. Vsaki jeseni sledi zima in znova pomlad. Nekoliko spremeni pobočja, življenje pa teče naprej. Ob tem ne razmišljam preveč o svoji minljivosti, toda zavedam se želje, da bi v času, ki mi je dan v tem življenju, spoznala, videla in doživela

la čim več gora. Nekega dne sem na karti opazila sivo liso; najprej se mi je zdela premajhna, neopazna. Potem pa sem ugotovila, da so to verjetno najsevernejši vrhovi Julijskih Alp, ki sestavljajo pregrado med dolino Dunje na jugu in Kanalsko dolino na severu. Tokrat sem našla čas, da ta svet bolje spoznam.

Steza me je skozi ruševje vodila na travnato pobočje; na njem sem kmalu opazila nekaj razpadajočih ostankov kamnitih zgradb. Le ena je bila bolj urejena in bila sem prijetno presenečena, ko sem spoznala, da je v tem prostoru urejen prijazen bivač. Travnato pobočje nad stavbami je posuto z gruščem, proti vrhu pa vodi bela stezica. Poldnašnja špica je neverjeten razglednik. S pogledom sem objela severna ostenja, vse od Nabojša in Viša pa do Špika nad policami. Sivo bele, mogočne, veličastne so stene, ki kipijo iz zelenih dolin. Opazovala sem ozke trakove cest, železniške proge in reke Bele v Kanalski dolini na severu ter daleč nad dolino vrhove Karnijskih Alp. Pogled mi je znova prikovala mogočna stena, ki se na nasprotni strani dviga najvišje proti nebu, iskala sem prehode, po katerih naj bi vodila pot. Res je vabljiva slika Špika nad policami!

Po vojaških poteh na Dve špici

Od vrha, na katerem sem stala, se proti zahodu nadaljuje greben. Bela stezica vodi po večini nekoliko pod grebenom, nad mejo ruševja; prijetna je, izogiba se zahtevnim skalnim pregradam in ves čas ponuja prelepe razglede na pobočje gore ter na okoliške vrhove. Spremljali so me toplo jesensko sonce, popolna tišina in lahni trepet travnika ob vetru. Svet je postajal vse bolj peščen, pobočje razbrazdano, plazovi vode, snega ali kamenja so nekeje odnesli stezo

in prav počasi in previdno sem prečila gruščnato strmino. Sledil je še del zavarovane poti prek skalovja in prišla sem na vrh Pipar. Medtem, ko sem malicala, je moj pogled drsel prek vrhov daleč naokrog ...

Nekoliko sem sestopila; tudi tam so bili ob poti ostanki kamnitih zgradb, stezica se je znova vila med valovanjem travnika v vetru; kmalu sem mislila, da sem že zelo blizu naslednjima vrhovoma. Greben pa je naenkrat postal strmo odsekan in znašla sem se pred razbrazdano steno. Kar malo razočarano sem se vrnila na stezo, ki ji prej nisem hotela slediti. Vodila je prav do gostega ruševja in še niže, šele potem se je spet obrnila navkreber čez melišče in čez strmo skalovje in me čez nekaj časa seznanila s kamnito, podolgovato stavbo na pobočju gore. Bivak Bernardinis je prav tako ostanek vojaške stavbe, zelo prijetno je urejen in bilo mi je kar malo žal, da ne bom prespala v oddaljeni samoti pod Dvema špicama. Nekaj minut sem sedela pred hišo, pa me je steza kaj kmalu povabila dalje in po kratkem vzponu sem se znašla pred predorom. Z baterijo sem si svetila na poti skozi približno 70 m dolg rov in malo neprijetno mi je bilo ob misli, da bi lučka lahko ugasnila. Sledilo

je še nekaj zahtevnejše poti po dokaj izpostavljeni steni, pa malce skozi ruševje in bila sem na višjem vrhu Dveh špic.

Morala sem se odločiti, kako naj nadaljujem svoje potepanje. Lahko bi šla naprej po grebenu, ki se počasi nekoliko niža. Lahko pa bi ... ta druga možnost je bila bolj zanimiva in predzna. Ob razgledih, ki so se ponujali tistega dne, do odločitve ni preteklo veliko časa.

Vrnila sem se skozi predor, se povzpela še na drugi vrh Dveh špic in ... lepo je bilo, zares lepo. Ljubim tišino in veter samotnih vrhov, neskončno modro nebo in tople jesenske sončne žarke. Zaljubila sem se v šepetajoče gozdove, v zelena pobočja in skalne strmine ...

Krenila sem proti dolini, strmo navzdol skozi prijetno hladen gozd. Prišla sem na cesto, ki vodi iz Dunje proti Rudnemu vrhu, in nekaj kilometrov sopihala po vročem asfaltu, vse do planine Somdogna. Ob studenčku sem se pošteno odžejala in si obnovila zaloge vode. Naprej je šlo laže, bila je gozdna pot in nisem bila več žejna. Do kočee Grego sem prišla približno ob štirih popoldne in ker sem imela zares še dovolj časa, sem nadaljevala pot proti bivaku Stuparich. Da, stene Špika nad policami so me tako zelo vabile.

Naborjetske gore z Viša 📷 **Matjaž Kačičnik**

Za konec – slovita Via Amalia

Špik nad policami je lepa, mogočna in zahtevna gora. Julius Kugy je napisal: »Če je Triglav najvišja in s pripovedkami najbolj bogata gora v Julijskih Alpah, Suhi plaz najbolj divja, Jalovec najdrznejša, Mangart najslikovitejša, Razor najbolj odlična, Viš najbolj bleščeča, Kanin najbarvitejša in najbolj nenavadna, potem je Montaž največji in najmogočnejši ...« Vsaka gora ima nekaj naj, prav zares!

Noge so mi po celodnevni hoji postajale težje, korak počasnejši, pa sem kljub temu še kar zgodaj prišla do bivaka. Toplo sonce je utonilo za greben in večer je naenkrat postal hladen. Večerjala sem in se kaj kmalu skrila med tople odeje. Ležišče je bilo udobno in ... nekaj čarobnega je v teh bivakiranjih. Zgodaj grem spat, takrat, ko dan zaspi v tih, zvezdnat večer. Ni elektrike, luči, glasov. Le gora. Pa sanje ... Zaspala sem.

Iz bivaka sem stopila, ko so sončni žarki razsvetlili nebo nad stenami na vzhodu. Pospravila sem in znova je vabila steza. Strmina je počasi ostajala za menoj, opazila sem, da je bistri potoček, ki sicer žubori med kamenjem, usahnil. Za trenutek mi je zastal korak, ko sem opazovala strme sivo bele stene, mogočno gmoto skalovja, ki mi je bila vse bližje. Prišla sem do vstopa v steno, do poti Via Amalia, ki je ena najzahtevnejših v Julijskih Alpah. Vzpenjala sem se prek sivega skalovja, sledila sem želji iti više, naprej, proti modremu nebu, pazila sem na vsak stop in prijem, za trenutek sem razmišljala, kako naj zlezem čez posebno zahtevno mesto. Po skoraj navpičnem kaminu se pot nekoliko umiri, položi se v strme trave in prepadna melišča, ki so dom kozorogom. Neverjetna, mogočna gora je to, le občudujem lahko vse sile in zakone narave, ki ustvarijo nekaj tako popolnega in nedoumljivega. Vedno ostajam le tiha občudovalka živali, ki imajo tu življenjski prostor; celo nekoliko zavidam jim svobodo in nenehno pohajanje visoko po skalovju. Vedno znova sta mi drobno cvetje in zelenje med skalovjem dokaz, da je življenje čudovita danost, ki jo je vredno izkoristiti. Saj je roži vredno cveteti le dan, dva ... Nad melišči steza pelje malce na desno, proti zahodu, na Zmajev greben, na katerem se odprejo novi razgledi; tam sem se naenkrat za-

Via Amalia je močno izpostavljena
Marko Prezelj

vedela, da sem že zelo visoko, pod menoj so v nevidne globine padale velikanske, strme stene. Zares, lahko bi le stala in gledala. Spomnila sem se, da me čaka še prečenje čudovitega zelenega travnika, ki je zelo strm; strmina naenkrat izgine v globinah temnih sten, steza čezenj pa je zavarovana ... pa prečenje gruščnatih grap, globoka jama ob poti in potem vzpon, pri katerem se je treba lepo držati rdečih pik, ki vodijo čez skalovje. Če pa pik ne opaziš, potem greš pač po svoje, tako, kot sem šla jaz. Pa ne daleč. Svet je naenkrat postal neznan, gruščnat in neprehoden. Tam ne gre iskati bližnjic in boljših variant, zato sem se vrnila, dokler nisem znova srečala oznake na skali. Saj jih je dovolj, le ves čas jim je treba slediti, pa gre. Kmalu te popeljejo na prijetno stezico in okrog ovinka; tam se skoraj zaletiš v bivač. Kovinski bivač Adriana Suringarja je postavljen na razgledni, ozki polici 2400 m vi-

Gore nad Rudnim vrhom

✍ Andrej Mašera

Poldnašnja špica (Jôf di Mieze- gnot)

Najvišji in najbolj vzhodni vrh v 12 km dolgem grebenu Naborjetskih gora. Iz Ovčje vasi je videti kot lepo oblikovana koničasta gora, ki je na severni strani skalnata, proti jugu pa se spuščajo strma travnata, niže tudi gozdnata pobočja. Pristopi so nezahtevni, primerni tudi za manj izurjene. Vrh je prvovrsten razglednik!

Nadmorska višina: 2087 m

Višina izhodišča: 1004 m

Višinska razlika: 1083 m

Izhodišče: Parkirišče na koncu ceste v dolini Zajzere, do katerega se pripeljemo po asfaltirani cesti iz Ovčje vasi.

Pot vzpona: Po poti št. 611 skozi gozd, zmereno strmo v dobri uri pridemo do kočice Grego, 1389 m. Naprej po kolovozu do sedla Rudni vrh (Sella di Somdogna), 1398 m, nato po poti, ki se vije po gozdnatem pobočju in se kmalu spremeni v udobno mulatjero. Ta nas pripelje do neoskrbovanega zavetišča Alpini Gemona, 1946 m. Naprej gre strmeje, po odprtem travnatem pobočju in lahko prehodnem skalovju (malo krušljivo!) na vrh.

Sestop: po poti vzpona.

Časi: Zajzera–Rudni vrh: 1.15, Rudni vrh–Poldnašnja špica: 1.45, sestop: 2.15.

Skupaj: 5–5.30.

Težavnost: Nezahtevna označena pot. Zelo prijetna in priljubljena tura, primerna za jesenski čas. V skalovju pod vrhom moramo biti zaradi krušljivosti pri hoji malo bolj pazljivi.

Pipar (Monte Piper)

Goro sestavljajo trije vršiči, od katerih je najbolj vzhodni tudi najvišji. Ta prepada proti jugu z razbito steno do obsežnega melišča, nad katerim se dviga divje nasekani greben. Skala že od daleč kaže na močno krušljivost. Na vrh se lahko povzpemo po nezahtevni poti, ki gre nekaj časa skupaj s potjo na Dve špici (glej naprej!), ali pa po zahtevnejši poti od zavetišča Alpini Gemona pod Poldnašnjo špico. Zaradi ugodne, proti jugu potisnjene lege, je Pipar še boljše razgledišče od Poldnašnje špice. Pogled z nje na Montaž je naravnost osupljiv.

Nadmorska višina: 2069 m

Višina izhodišča: 1398 m

Višinska razlika: 671 m

Izhodišče: Sedlo Rudni vrh (Sella di Somdogna), do katerega se lahko povzpemo iz Zajzere (1.15), lahko pa se nanj pripeljemo po zelo slikoviti asfaltirani cesti skozi dolino Dunjo (Dogna); od začetka doline 18 km.

Pot vzpona: Do zavetišča Alpini Gemona glej Poldnašnjo špico. Po poti št. 649 proti zahodu čez neizrazito sedlo do velikega melišča. To prečimo skoraj vodoravno ob njego-

vem zgornjem robu; sledi strm žleb. Gremo čezenj in na levo, strmo navzgor po razbiti steni (jeklenice, občasno v slabem stanju), nato na ruševnato pobočje ter po ozki stezici do bližnjega vrha.

Sestop: Po ozkem grebenu navzdol proti zahodu do ruševin iz prve vojne, nato strmo navzdol v ključih do stika s potjo na Dve špici ter po njej do ceste v Dunji. Do izhodišča na Rudnem vrhu še 1,5 km po cesti navzgor.

Časi: Rudni vrh-zavetišče Alpini Gemonna: 1.30 min, zavetišče-vrh Piparja: 1.30, sestop: 2 uri. Skupaj: 5-6 ur.

Težavnost: Zahtevna označena pot. Zahreven je le vzpon po steni z velikega melišča na vrh, posebno ker so varovala lahko v dokaj slabem stanju. Krušljivo!

Dve špici (Due Pizzi)

V grebenu Naborjetskih gora sta Dve špici najzahodnejša vrhova, ki dosežeta višino 2000 m. Vzhodni vrh - Cima Vildiver - je za gornike nepomemben, zahodni, Cima Alta, pa je zelo mikaven cilj. Nanj se povzpemo po zavarovani poti Arturo Ziffer, ki gre v zgornjem delu po vojaških položajih iz 1. svetovne vojne.

Izhodišče: Po cesti skozi Dunjo. 1,5 km pred njenim koncem na Rudnem vrhu je majhno parkirišče (oznake).

Pot vzpona: Strmo navkreber po poti št. 648 skozi redek gozd in ruševje na travnat rob (tam je odcep poti na Pipar). Malo navzdol ter po drobljivih policah (zahtevno) do vznožja strmin pod sedlom Čanalut (Forchia di Cjanalot), 1830 m. S sedla na levo navzgor po travnatem pobočju do neoskrbovane in stalno odprtega zavetišča Armando Bernardinis, 1907 m. Naprej pod vrhom Cime Vildiver na severno stran ter skozi nizek vhod v 70 m dolg vojaški rov (nujna čelna svetilka!). Na drugi strani rova ob jeklenici malo navzdol, na škrbino med obema Špicama. Po drobljivih skalah in skoz naravno okno do 150 m dolge, vodoravne police, ki je umetno izklesana v južno steno Cime Alte.

Po izpostavljeni polici (jeklenica) na zahodno pobočje ter po travah in med ruševjem na vrh.

Sestop: po poti vzpona.

Časi: Izhodišče - zavetišče Bernardinis: 2 uri, zavetišče-vrh Cime Alte: 1 ura, sestop: 2 uri. Skupaj: 5 ur.

Težavnost: Zahtevna označena pot. Pretiranih težav ni, varovala so po navadi v redu, skala pa je ponekod krušljiva; na veliki polici ne smemo imeti strahu pred globino.

Montaž - Via Amalia

Vzpon na kralja Zahodnih Julijcev po znameniti, izjemno privlačni in zelo zahtevni ferati Via Amalia je za vsakega dobrega gornika neubranljiv izziv. Poleg znatnih tehničnih težav je vzpon po tej poti tudi zelo dolg in naporen. Dobro pripravljenemu gorniku pa bo Via Amalia v veliko zadoščenje. Doživel bo veliki dan, ki se ga bo z radostjo spominjal do konca svojih dni.

Izhodišče: Parkirišče na koncu asfaltirane ceste, po kateri se iz Ovčje vasi pripeljemo v Zajzero.

Pot vzpona: Naravnost proti jugu do velikankega prodišča v zatrepu Zajzere in po njem v isti smeri še četrte ure, do začetka oznak poti št. 639 na desni v grapi s potokom. Po zvečine zelo strmi poti do bivaka Stuparich, 1578 m, ki leži na slikovitem skalnem pomolu. Tam je najbolje prenočiti. Od bivaka gre pot strmo navzgor proti severnemu ostenju Montaža, čez melišče, nad njim pa ostro na desno proti rumenkastim stenam. Desno od njih, ob vznožju izrazitega stebra, je vstop v ferato. Spodnji del je najtežji: sledimo zanesljivim varovalom po odprti steni, nato skozi kamin na ozko škrbino in onstran nje do ključnega mesta - sprva po celo malo previsnem, nato navpičnem kamninu do začetka velike grape. Po njej skozi tri krnice in čez vmesne skalne stopnje. Iz najvišje krnice po dolgi, izpostavljeni prečnici (trave, drobljivo, delikatno) na Pleče (Spalla Nord), malo po njem, nato pa se pot prevesi na zahodno stran gore, preči zelo strme trave (varovala) in se po

poličastem svetu dvigne do bivaka Suringar, 2430 m. Od bivaka je še dobro uro do vrha Montaža po označeni, vendar nezavarovani »poti« skozi Findeneggov ozebnik (plezanje I.-II. tež. stopnje).

Sestop: Najvarneje je, če sestopimo po običajni poti na južno stran gore, do planine Pecol. Prevoz do izhodišča si moramo organizirati vnaprej, sicer nas seveda čaka zelo težaven sestop po poti vzpona.

Časi: Zajzera-biv. Stuparich: 2 uri, biv. Stuparich-biv. Suringar: 3.30-4 ure, Suringar-vrh Montaža: 1.15, sestop na Pecol: 2.30. Skupaj: 9-10 ur.

Težavnost: Zelo zahtevna označena pot.

Zelo zahtevno označeno brezpotje (Findeneggov ozebnik II/I). Via Amalia skupaj s feratama Via della Vita na Vevnico in Ferrato Italiano na Mangart sodi v trojico najzahtevnejših poti te vrste v Julijskih Alpah. Primerna je le za izurjene in kondicijsko odlično pripravljene gornike.

Vodnik (velja za vse štiri ture):

Andrej Mašera: Zahodne Julijske Alpe. Sidarta, Ljubljana.

Zemljevida (veljata za vse štiri ture):

Julijske Alpe - zahodni del 1 : 50.000, PZS, Ljubljana.

Alpi Giulie Occidentali Tarvisiano

1 : 25.000, Tabacco 019, Udine. ●

soko. Ob njem sem si privoščila malico. V tišini lepega sončnega dne se je bivaku približala družinica kozorogov, udobno so obsedeli med skalovjem in razmišljala sem, kako naj odidem naprej, ne da bi jih zmotila. Kmalu so se dvignili in izginili za skalovjem. Stezica nato vodi proti Findeneggovemu ozebniku. Potem se izgubi med skoki, pragovi in balvani; rdeče pike pa so me varno vodile proti ostremu, nekoliko razbitemu grebenu. Po dveh dneh samotnega pohanjanja sem na Špiku nad policami srečala kar nekaj ljudi, razveselila sem se tudi domače, slovenske besede in stekel je pogovor, od kod in kam nas vodijo poti. Opazovala sem kar dolg greben od Poldnašnje špice pa vse do Dveh špic, ki sem ga prehodila dan prej. Občudovala sem sliko vrhov Dolomitov, ki izginja nekje daleč za obzorjem. Skušala sem prepoznati vrhove Julijcev, ki so me pozdravljali z vzhoda.

Sestopala sem. Spet zelo previdno. Ker se lotavam čudovitih, pa vendar zelo zahtevnih poti, se pogosto sama opozorim, da moram biti še posebno previdna. Najraje se gibljam v svetu nad gozdno mejo, v katerem prevladujejo strme trave, grušč in skalovje, in zavedam se, da ne smem pasti. Torej želim tudi zdaj, ko pišem, opozoriti, da so te poti zahtevne, naporne in dolge.

Prišla sem mimo bivaka in se znova znašla v neverjetnem svetu samote. Ob zares prelepih razgledih sem sestopala po poti Via Amalia in

opazovala čredico kozorogov. So mar nejeverno zmajevali z glavami, ker hodim najprej gor in potem dol? Le kdo, če ne oni, lahko razume željo hoditi po gorah?

Via Amalia je bila za menoj. Šla sem naprej po grušču in ker sta sledila le še melišče in gozd, je nekje globoko v meni previdnost popustila in nisem se zavedala, da se je počasi prikradlo malce utrujenosti; korak je postal mlahav in na grušču sem izgubila tla pod nogami in padla. Obsedela sem in se sama pri sebi nasmehnila. Čisto primeren in še vedno razgleden prostor je bil, odprla sem nahrbtnik in pojedla še zadnje ostanke suhega sadja. Malo več hrane bi lahko imela seboj, čakalo pa me je le še kaki dve uri hoda, tako da si nisem niti najmanj belila glave zaradi praznega želodca. Prelepo je bilo, da bi zaradi tega hitela.

Mimo bivaka Stuparich sem se spustila proti planini Na starem tamarju (naj še enkrat opozorim na ohranjeno slovensko ime planine) in čez obsežna prodišča proti parkirišču, na katerem me je čakal avto.

Ob avtu sem opazovala velikansko ostenje gore. Začutila sem ljubezen in spoštovanje do gore, do vetra, sonca, ob vseh doživetjih dveh dni pa sem se zavedala, da bi bilo vsako bahanje odveč. Lahko stojim na katerem izmed vrhov ali pa tu v dolini in edino primerno je, da priznam mogočnost narave, hvaležna, da mi je bilo dano stopiti v ta veličastni svet ... ●

Krofcička Vladimir Habjan

Pastirska pot s Strelovca na Krofcičko

Mimo slikovite staje pod Utami

 in Franci Horvat

Moj drugi dom je, zaradi dolgoletnega poznanstva z Robani, ki so mi pomagali odkriti številne skrite koticke te doline, zagotovo v Robanovem kotu, ki je hkrati moj najljubši planinski kraj.

Že pred leti mi je Barbara Roban omenila pot, ki se vije s Strelovca na Krofcičko. Njena posebnost so predvsem čudoviti naravni prehodi, pastirski stan pod Utami in nebeški mir. Vsi ti presežniki so me že pred časom pripeljali na Strelovca z željo, da bi obiskal to zanimivo pot. Kljub nekaterim napotkom, ki sem jih dobil, mi v prvo ni uspelo razvozlati začetka poti. Pozneje mi jo je dokaj nazorno opisal kolega Bojan, ki je že nekajkrat obiskal domovino gamsov in številnih planinskih rož.

Z Movznika v brezpotje

Pred kratkim, ko sva se z Emilom potepala okoli Račkih vrat v Raduhi, so privrele na plan najine dolgoletne želje. Kar nekaj tednov sva morala počakati, da so se vremenske razmere v gorah normalizirale. Kljub precejšnji vročini z

nekaj možnosti za kakšno popoldansko nevihto sva se sredi tedna ob svitu odpeljala v Robanov kot. Nebo je bilo jasno, toda zaradi nekajdnevne hude vročine je bila vidljivost malo slabša. Vožnja do vznožja Icmanikove planine je bila zabeljena z opozorilno tablo POZOR, HUD BIK. Moje rdeče pokrivalo je torej lepo ostalo globoko v nahrbtniku, da ne bi bilo povod za kakšno bližnje srečanje. Na planini sta se pasli samo kravi, ki nista kazali znakov napadalnosti. Prijetna hoja po gozdu proti Strelovcu je minila predvsem ob štetju številnih mravljišč. Zaradi poznavanja ovc na omenjenem vrhu sva se odločila, da ga obiščeva ob kakšni drugi priložnosti. Tako sva se napotila proti Movzniku, na katerem se začne naša pot. Po uri hoje od avtomobila sva že bila pri razcepu poti; markirana steza se je spuščala proti koči na Klemenči jami, najina pa se je postopno dvigovala proti sedelcu.

Nadaljevanje poti poteka najprej proti mogočnemu stolpu, za katerim je sedlo, sledi pa sestop po grapi, v kateri se je bolje držati desnega roba. Ob primerni pazljivosti po približno 60 m opaziš drobno stezico, ki pelje na desno v gozd proti naslednjemu stolpiču. V tem gozdu sem

Staja pod Utami

Krofička in Strelovec

Andrej Stritar

Krofička sicer komaj sega čez 2000 metrov (2083 m), vendar je zaradi svoje lege in divjine izredno vabljiv cilj v Savinjskih Alpah. Njena pobočja so na vse strani strma in bogato razčlenjena, skalni odstavki se prepletajo s slikovitimi travniki in obsežnimi ruševnatimi območji. Na vrh je speljana le ena markirana pot, vendar se da nanj vzpeti z vseh strani po zahtevnih brezpotjih. Stisnjena pod mogočno skalo na severnem pobočju še danes stoji majhna lesena kočica, iz katere je Robanov pastir nadziral drobnico na težko dostopnih pašnikih.

Krofičkin severni sosed Strelovec, 1764 m, je njeno pravo nasprotje – brez strmih prepadov, lahko dostopen po nezahtevnih poteh. Cilj za tiste, ki si želijo ogledati ta svet, pa se ne bi radi odpravili v divje strmine.

Koča: Koča na Klemenči jami, 1208 m, majhni nekdanji planini z izrednim razgledom na severna ostenja Kamniško-Savinjskih Alp. Oskrbovana je poleti, dostopna pa v eni uri od Doma planincev v Logarski dolini ali od Plesnika.

Koča je tudi glavno izhodišče za severne pristope na Ojstrico.

Označene poti

Krofička: S Klemenče jame za markacijami na levo v gozd mimo starega macesna do poraščenelega slemena Puklovec. Tam na razcepu na desno navzgor in iz gozda v vedno bolj strm in razrit svet. Markacije nas vodijo proti desni, po neprijetno zaprodni stezici do vrha. 2 uri, zahtevna markirana pot.

Strelovec: S Klemenče jame kot proti Krofički do Puklovca, tam pa na razcepu na levo in zložno vzdolž pobočij do širokega travnatega slemena Movznika, na katerem se nam odpre razgled na severno stran, v Robanov kot. Po tem slemenu (slikovito in razgledno) do vrha. Uro in pol, nezahtevna markirana pot.

Od Robana v Robanovem kotu gremo po cesti in bližnjicah do razgledne kmetije Knez, nato pa še naprej po vedno ožji poti do njegove planine. Z nje nadaljujemo pot na Movznik

in na vrh. 3-4 ure, nezahtevna markirana pot.

Od kmeta Icmanika dober kilometer od Solčave sledimo slabo označeni poti po dolini Hudi graben do Icmanikove planine, od tam pa na levo na vrh. 3 - 3.30 ure. Do Icmanikove planine se lahko vzpnemo tudi po poti od Plesnika v Logarski dolini.

Neoznačeni, brezpotni prehodi

S Škrbine med Krofičko in Ojstrico (do tja po markirani Kopinškovi poti s Klemenče jame). Prehod čez začetno skalovje nam olajšajo jeklenice. Sledi prečenje Zadnjega Travnika, potem pa še iskanje prehodov po strmem svetu na desni proti vrhu. Zelo zahtevno brezpotje, samo za izurjene stezosledce,

vajene lažjega plezanja. 2 - 2.30 ure.

Prehod z Movznika mimo stare kočice je opisan v članku. Tudi ta je brezpoten, orientacijsko izredno zahteven, težave pa so I. stopnje. Tudi to je zelo zahtevno brezpotje. 3 ure.

Z Robanove planine obstaja uhojena, vendar nemarkirana stezica čez Črni hriber. Čez poraščeni spodnji del nas pripelje na prostrano travnato pobočje Travnik. Od tam se da splezati (I. do II. stopnja) naravnost na vrh ali pa poiskati prehod na desno do kočice pod Utami. Zelo zahtevno brezpotje, tudi v orientacijskem pogledu. 3 - 4 ure.

Literatura: Andrej Stritar, Kamniško-Savinjske Alpe, Sidarta 2003

Zemljevida: Grintovci, 1 : 25.000 in Kamniško-Savinjske Alpe, 1 : 50.000

pričakoval zloglasno ploščo, ki naj bi bila ključ te poti. Zaradi bogatih oprimkov in dokaj kompaktne skale je prečenje minilo, ne da bi se »plezanje« prav začelo, in že sva stala na melišču, ki naju je pripeljalo do pastirskega stana.

Krajši počitek sem namenil fotografiranju in razmišljanju, s kakšnim zgodovinskim izročilom je povezana ta kočura pod strmo steno Ut. Kraj, na katerem si lahko več dni, ne da bi pogrešal civilizacijo. Dobro jutro ti voščijo gamsi, lahko noč pa ti zaželi hladni piš, ki se pripodi od nekod iz doline.

Vse močnejše opoldansko sonce naju je prepodilo iz tega rajskega kotička. Pot je zavila navzgor po pobočju, na katerem ni manjkalo naloženih skal. Zavila sva na levo in po krajšem žlebu prišla do sistema polic, ki so vodile na levo na travnat greben. Prečila sva pobočje do naslednjega grebena, tam pa se je nakazana stezica začela strmo vzpenjati. Ker sva se odločila, da greva v levo grapo, sva si vzpon malce otežila, kajti tik pred vršnim grebenom je bilo treba skozi krajši kamin. Prava pot pelje po desni grapi, po kateri je hoja precej lažja. Do vrha Ut sva imela nezahteven greben, po katerem sva telovadila levo in desno in opazovala na severozahodu Rinke, Skuto in Mrzlo goro. Malo daljši in zahtevnejši je greben do vrha Krofičke; pot pelje skozi ruševje in krušljive odstavke.

Sestop

Vrh Krofičke naju je pričakal »deviški«, kajti v vpisni knjigi ni bilo podatkov, da bi naju tistega dne kdo prehitel. Čez čas, ko so se pojavili prvi oblaki, se je zaslíšal glas s poti, ki pripelje od Klemenče jame. Po krajšem počitku in skupinskem fotografiranju sva se po markirani poti spustila v dolino. Steza je precej krušljiva in s tem nevarna.

Nekajkrat sem se le s težavo ujel, ko se mi je izpod nog splazil kup kamenja. Po slabi uri sva bila pri razcepu poti in sva zavila nazaj proti Strelovcu. Steza se je ves čas rahlo vzpenjala med številnimi macesni in gorskimi cveticami, med katerimi so bile posebno pogačice in zlato jabolko. Zadnji metri pred Ickmanovo planino, ko sva že sanjala o hladnem pivu, naju je prešinila misel na hudega bika. Emila sem prosil, naj mi spravi kapo na varno v enega izmed žepov mojega oprtnika. Toda tudi tokrat se hudobnež ni prikazal ali pa si je vzel nekaj dni »dopusta« in odšel na obisk h kakšni vaški lepoticí v dolini. Sestopila sva do avta, skočila v poletna oblačila in obuvalo ter se odpeljala proti domu.

Za nama sta bila lep dan in čudovita pot, ki bo gornika, vajenega brezpotij, zagotovo očarala in prevzela. Čas, ki sva ga potrebovala za opisano pot, je znašal šest ur. ○

Gospodar stolpov

Chacraraju – nova kombinirana smer

✍ in 📷 Marjan Kovač

Od 25. junija do 14. julija 2004 sva se s Pavletom Kozjekom spet mudila v Peruju. Namen najinega obiska je bil podoben kot prejšnja leta: v alpskem slogu preplezati novo smer na enega od andskih lepotev. Tokratni cilj je bil Chacraraju (6112 m), gora, ki je z vseh strani težko dostopna in (še vedno) pomeni enkratni alpinistični izziv. Slovenski alpinisti so pred najinim letošnjim obiskom na tej gori preplezali že kar nekaj prvenstvenih smeri, tako v vzhodni in južni kot v zahodni steni. Edina neznanka je tako ostala severna stena, ki je bila cilj najinega letošnjega obiska.

Na aklimatizacijo z gorskim kolesom

Od doma sva zaradi službenih in osebnih obveznosti odšla ločeno, Pavle iz Benetk, jaz pa dva dni za njim z ljubljanskega letališča. Srečala sva se v Huarazu, mestu pod vznožjem Cordillere Blance, ki je izhodišče za vse vzpone v že omenjeni »Beli verigi« in v malo bolj oddaljeni Cordilleri Huayhuash. Najinega dolgoletnega prijatelja in soplezalca Aritze Bilbaa Monasteria (po rodu Baska, ki že deset let živi in dela kot gorski vodnik v Peruju) sicer ni bilo doma, vendar so njegovi domači poskrbeli, da sva se pri njih počutila »kot doma«.

Letošnjo aklimatizacijo sva s Pavletom, tako kot že pred dvema letoma, spet opravila z gorskima kolesoma. Ker je letošnje leto »olimpijsko«, sva se, malo za šalo, malo zares, odločila, da se povzpneva na skoraj 4900 metrov visoki gorski prelaz Punta Olimpica. Tri dni prijetnega in včasih tudi napornega kolesarskega potovanja je kar prehitro minilo, čeprav naju je pri kolesarjenju proti vrhu prelaza oviral dež in na trenutke tudi sneg, tako da sva na prelazu preživela mrzlo in vlažno noč (šotor je bil postavljen na 10 cm svežega snega, oprema za preno-

V prečnici

čevanje pa ni bila ravno popolna) in naju je ob spustu pošteno zeblo v okončine. Da z vremenom letošnjo sezono nekaj res ni v redu, nama je postalo jasno po vrnitvi v dolino, ko sva načrtovana dva dni počitka v Huarazu podaljšala za še dva »nenačrtovana« dneva. Zaradi nestabilnih vremenskih razmer sva se odločila tudi za spremembo najinega prvotnega načrta. Sprva sva se v severno steno Chacararaja nameravala odpraviti sama in nato po vrnitvi opraviti še kakšen krajši vzpon v gorah nad Huarazom s prijateljem Aritzo. Ker pa je čas neusmiljeno tekkel in nama je postalo jasno, da ne bo časa za vnovičen obisk gora, sva na svojo pustolovščino povabila še Aritzo in ta se je najinemu vabilu z veseljem odzval.

Na pot smo odšli v ponedeljek, 5. julija. V preobloženem taksiju smo se iz Huaraza prek Yungaja, sedla Portachuelo de Langanuco, ki je na višini vrha Mont Blanca, spustili na vzhodno, amazonsko stran Cordillere Blance in v kraju z imenom Vaqueria končali svoje »cestno« potovanje. Od tam je še štiri do pet ur hoje do baze pod severno steno Chacararaja. Najtežje tovore so prevzeli na svoje hrbte osli in nam tako omogočili, da smo s skoraj praznimi nahrbtniki sproščeno in brez večjih naporov šli svojemu cilju naproti. Še istega dne zvečer smo ob manjšem jezercu in potočku s kristalno čisto vodo v dolini Paria postavili bazni tabor. Tam smo v slabem vremenu preživeli tudi naslednji dan in izkoristili čas za raziskovanje zapletenega dostopa do stene – konec doline namreč zapira nekakšna krnica, obdana z gladkimi stenami, v katero se podirajo seraki. Po okoliških pobočjih in stenah so šumeli slapovi vode, od časa do časa, ko je serak na ledeniku pod steno zapustil svojo dolgoletno lokacijo, je zamolklo bobnelo. Odločitev, da ne bomo rinili z glavo skozi zid, ampak se pod steno odpravili po daljši in bolj varni poti, tako niti ni bila pretežka ...

Padec pod vrhom, vrh in neobičajen »abzajl«

Dostop do pod stene smo opravili naslednji dan, 7. julija, v slabih devetih urah. Prvi problem je bila z mahom porasla skalna zapora, nato težko prehodni vodni žlebovi pod ledeni-

kom, najbolj neugoden in nevaren pa je bil prehod skozi ozebni pod poševnim lednim stolpom – serakom. Vendar je bila to edina možna pot do vznožja stene. Šotor na ledeniku pod steno smo postavili zvečer v snežnem neurju. Ponoči se je vreme končno izboljšalo, saj smo skozi odprto zadrgo na šotoru lahko opazovali mežikanje zvezd.

V četrtek, 8. julija, smo zjutraj predolgo spali. Preden smo zlezli iz toplih spalnih vreč, navlekli nase vsa oblačila in plezalno kramo, skuhalo nekaj pijače, na hitro pojedli zajtrk ter postorili še kup drobnih malenkosti, je bilo sonce že visoko nad obzorjem. Na srečo smo imeli vsaj kratek dostop, saj smo prejšnji dan prišli res visoko. Vzpon v steni smo začeli okoli 8. ure zjutraj, in sicer v lepem, sončnem in na trenutke kar (pre)vročem vremenu. Previsno skalno bariero smo obšli levo po razu. Po štirih raztežajih plezanja v kvalitetnem granitu ter po približno 60 m prečnice nazaj proti desni smo dosegli centralno ledišče.

Razmere so bile sprva slabe; za to je poskrbel svež in razmočen sneg. V strmem delu je bilo bolje, vse dokler se ni žleb končal v previsnih snežnih gobah. Z naslednjo prečnico na desni smo dosegli nov žleb, ki nas je po desetmetrskem ledenem slapu z naklonino 90 stopinj in nočnem lednem ter ponekod kombiniranem plezanju pripeljal pod izstopne previse.

Kot je v Andih pogosto, je bil zadnji raztežaj pod grebenom med najtežjimi – kombinacija skale in snežnih gob. Kljub nekaj dramatičnim dogodkom, ki so jih zakrivali predvsem slabe razmere in moj padec, za katerega še danes ne vem, kaj ga je povzročilo (nočno plezanje brez čelne svetilke in prhek sneg v navpičnem snežnem pobočju sta bila zame očitno prevelik zalogaj), smo vzpon končali ob 10. uri ponoči, na srednjem vrhu oz. grebenu, po katerem poteka Terrayjeva smer.

Po kratkem počitku, ki se ga večkrat spominjam predvsem zaradi drgetanja, pomanjkljive obleke in grizljanja »power barov«, smo takoj začeli sestopati. Sestop, ki smo ga opravili predvsem s spusti po vrveh, je bil vse prej kot prijeten. V spominu se mi še vedno vrstijo slike s prvega spusta. Sidrišče na grebenskem stolpu, ki smo ga uredili v kupu pršiča, v katerega smo

Dostop do stene v snežnem metežu

zakopali »snežno sabljo« in jo zalili z urinom, ki je še ostal v naših mehurjih, v nočnih urah ni bilo ravno preveč spodbudno. Osebnostno moram priznati, da sem imel med tem spustom precej velik »cmok v grlu«, saj takih in podobnih sidrišč ne uporabljam ravno pogosto. No, na srečo se je vse srečno končalo, tako kot moj padec malo pred tem. Posebno poglavje so bile tudi zmrznjene vrvi, ki so se zatikale in zaradi katerih se je moral Pavle do enega od sidrišč še enkrat povzpeti. Ko nas je zjutraj sonce oplazilo na kraju, kjer smo pripravljali zadnji spust, kar nismo mogli verjeti, da je sestop potekal 10 ur oz. do 8. ure zjutraj. V steni smo bili točno 24 ur ...

Močan stisk roke, nasmeh na obrazu, obvezno fotografiranje, nekaj prepotrebne pijače, prazne plinske bombice, zajetni in nesramno težki nahrbtniki, strah pred seraki, ki so nam viseli nad glavami, nemogoča vročina na ledeniku, žeja, žeja in še enkrat žeja. To je le nekaj

drobnih utrinkov s sestopa v dolino Paria, ki smo ga opravili še isti dan. Mesto baznega tabora smo dosegli šele nekaj pred polnočjo, v dežni plohi postavili šotor in se 10. julija, v (spet) deževnem vremenu, vrnili v Huaraz.

Nova smer Gospodar stolpov (El Señor de las Torres) poteka po izrazitem stebru med obema vrhovoma Chacararaja in se konča vrh stebra v Terrayjevi smeri na grebenu. Ocena smeri: ED+ (6a A1 AI6 - 90/55-70 st.), 800 m, 14 ur. V spodnjem delu smo v prvih štirih skalnih raztežajih našli nekaj klinov in ostanke starih fiksnih vrvi (tudi konopljenih); to kaže, da so predhodniki že pred desetletji poskušali preplezati omenjeno smer. O predhodnih poskusih nam ni uspelo dobiti nobenih informacij. Sestopali smo v območju preplezane smeri, po večini s spuščanjem po vrvi. Celoten vzpon in sestop je tako trajal 24 ur, celotna tura »od vrat do vrat« v Huarazu pa slabih 6 dni. ◉

Spomini na Murallon

Smer The Lost World

✍ Robert Jasper,

📷 Klaus Fengler

»Velika pozabljena stena«, kot jo včasih imenujejo v Patagoniji, je obljubljala ravno tako mešanico skale in ledu, kakršno sva iskala že veliko let. To, kar naju je najbolj privlačilo, je bila avantura v odročni pokrajini, na gori, ki je bila preplezana le enkrat, pred 20 leti, ko se je nanjo povzpela močna italijanska ekipa.*

Težak začetek

Minevala sta zadnja dneva pred odhodom, midva pa še vedno nisva imela pripravljene opreme. Dan pred odhodom je bila še vedno razmetana po betonskih tleh Stefanove garaže in zajelo me je nelagodje. Kateri kosi opreme bodo med plezanjem nepogrešljivi in kateri naj ostanejo doma? Kako naj si odgovoriva na to vprašanje, če sploh ne veva, kaj naju čaka? Ve-

dela sva, da bo uspeh najine odprave močno odvisen od tega, ali bova imela s seboj pravo opremo. Zanesla sva se lahko le na to, da vreme v Patagoniji ne bo prizanesljivo. Ko sem pred desetimi leti plezal na Cerro Torre, sem se dobro seznanil z razvpitim patagonskim podnebjem. Dve potovanji, trije meseci in nešteti prizadevni poskusi so bili potrebni, da sem prišel na vrh. Toda v desetih letih sem pozabil večino neprijetnih stvari ... Ali pa nemara plezalci, ko nas uročijo fantastični patagonski stolpi, zavestno potisnemo neprijetna dejstva v pozabo? Murallon se je zdel še bolj nepredvidljiv kot Cerro Torre. Leži namreč prav v delu Patagonije, v katerem so nevihte še bolj divje, poleg tega pa je treba 50-kilometrski dostop opraviti s svojimi lastnimi močmi.

Životarjenje v ledenici

Najprej je vso noč deževalo, nato je spet začelo snežiti. Hlad se je počasi prikradel v naše spalne vreče, medtem ko je zunaj divjala orkanska nevihta. Minil je še en dan, ne da bi lahko kakor koli napredovali. Vreme je bilo še slabše, kot sem imel v spominu. Dvom je bil z vsa-

* Podatek ni točen – na glavni vrh Murallona sta se 12. 11. 2003 prek ledenika Cono povzpela naš alpinist Silvo Karo in Argentinec Rolando Garibotti in tako opravila drugi vzpon na glavni vrh te gore. Prvi so se leta 1984 na 2885 m visoki glavni vrh po SV-razu povzpeli člani italijanske odprave Casimiro Ferrari, Carlo Alde in Paolo Vitali. Angleža Eric Shipton in Jack Ewer ter Čilenca Eduardo García in Cedimir Marangunic pa so leta 1961 stali le na zahodnem vrhu Murallona (op. ur. M. P.).

kim dnem večji. Ko se je Murallon končno prikazal izza oblakov v vsej svoji veličini, je fotograf Klaus ob pogledu nanj izdaval: »Nikoli nam ne bo uspelo priti tja gor!« Tako je na glas povedal tisto, kar smo si mislili vsi. Odurno vreme in neskončno prenašanje tovorov sta nam dobesedno požirala čas, do stene, na kateri bi se pravo plezanje šele začelo, pa nam sploh še ni uspelo priti. Poleg tega je bila gora popolnoma odeta v led. Zdela se je nedotakljiva, kot velika neosvojljiva trdnjava.

Pet dni smo bili prisiljeni čepeti v Refugiu Pascale. Naš optimizem je bil že močno načet. Ob sunkih vetra, ki so prodirali skozi špranjo v steklu, smo si lahko le zamišljali, s kakšno močjo ta divja zunaj. Ko smo prvič prestopili prag zatočišča, smo si želeli le čim prej oditi. Tako si ga pač nismo predstavljali! Nekaj grobo zbitih kovinskih plošč, gola tla, postelje iz desk, nekaj starih kartuš in pločevink. To je bilo vse. »Tega najbrž ne bomo mogli dolgo prenašati,« sem si mislil. Toda vedno znova me osupne, kako zlahka vzljubimo preproste stvari v odmaknjem, sovražnem okolju. Počutil sem se vedno bolje. Ko smo prisluškovali štropotanju dežja in tuljenju vetra, ki se je zaletaval v železno ogrodje našega »doma«, smo bili pravzaprav veseli, da smo na suhem in da imamo kaj za pod zob, pa čeprav je bila to le skopo odmerjena hrana Simpert Reiter. Vrh Murallona, naš cilj, se je le tu in tam prikazal izza oblakov. Toda ravno zato je bila gora vedno bolj zanimiva in privlačna. Z vsakim izgubljenim dnem je bil njen urok večji.

Bazni tabor Snežna luknja

Globlje smo prodirali na ledenik proti kraju, na katerem smo nameravali postaviti bazni tabor, hujše so bile nevihte. Veter, led in sneg so krojili naše življenje. Popolnoma smo bili izpostavljeni silam narave v njihovi najbolj divji obliki. Komaj smo našli nekaj zavetja za svoj tabor. Naše napredovanje je bilo odvisno od kolikor toliko znosnega vremena, toda razen med nekaj kratkimi predahi je bilo prav grozno. Včasih smo se počutili, kot da bi se pomikali proti središču orkana. Očitno je bilo, da smo si za plezanje izbrali najslabši kraj na svetu.

Udobje skromnega zavetišča

Ob izboljšanju vremena smo z opremo hiteli naprej. Vsak nahrbtnik je tehtal 35 kilogramov in vsako razdaljo smo morali prepotovati trikrat. Zdela se je, da tovorjenje traja v nedogled; kar 15 dni smo potrebovali, da smo, otovorjeni kot mule, prišli čez veliki ledenik Upsala. Načrt, da bi razdalje med tabori prepotovali le enkrat, s sanmi, je padel v vodo. Ledenik je bil namreč popolnoma brez snega, tako da so bile razpoke in ledene tvorbe za sani nepremostljive ovire.

Spet smo bili ujeti v nevihti, tokrat na ledeniški moreni. Minil je še teden čakanja. Vreme se je naposled le nekoliko izboljšalo in po treh tednih mučnega prenašanja tovorov smo dosegli vznožje stene. Ker smo bili močno izpostavljeni vremenskim vplivom, je bila edina rešitev, da se s sovražnega površja umaknemo v globino. Po osmih urah trdega dela smo v izredno trd, ponekod leden sneg izkopali dovolj veliko luknjo. Dobrodošli v baznem taboru Snežna luknja! Vzeli smo si dan oddiha, da smo si odpočili ohromele roke. Kljub pomilovanja vrednemu vremenu smo vsako jutro iskali znamenja izboljšanja. Nič! Videti je bilo brezupno. Večer 1. decembra pa je prinesel razjasnitev. Megla se je razkadila in le nekaj osamljenih snežink je poplesavalo v mrazu. Kazalo je, da se bo vreme ustalilo. To je bila naša priložnost! V naglici smo pripravili opremo, preštevajoč vsak klin in vsakega frenda. Samo najnujnejše potrebščine so našle prostor na plezalnih pasovih. V načrtu smo imeli Severni steber v hitrem, alpskem slogu; to je pomenilo 1100 m neznanega terena. Poskus, da bi ga preplezali v enem dnevu, je bil seveda tvegan, vendar je pomenil edino mo-

V gorah se dela dan

žnost za vzpon na vrh. Hitrost pomeni varnost, še posebno v Patagoniji. Tega sem se naučil pred desetimi leti na Cerro Torreju.

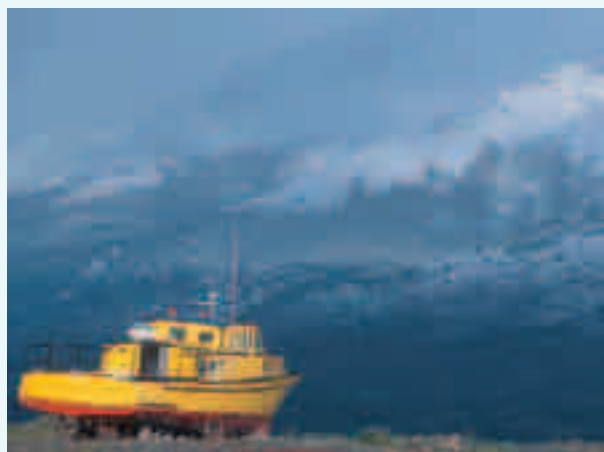
Plezanje skozi okno lepega vremena

Tisto noč nismo kaj dosti spali. Večerne priprave, topljenje snega in kuhanje ter pakiranje opreme so nam vzeli preveč časa. Po dveh urah v spalnih vrečah nas je ob pol dveh zdramil alarm. Končno! Več tednov smo čakali na ta

trenutek. Obupno smo si želeli vsaj kanček lepega vremena, možnosti za vzpon na vrh. Zdaj smo dobili priložnost.

Edino možnost za dosego vrha je pomenila hitrost v kombinaciji s pripravljenostjo narediti vse s čim manjšim trudom. Z zoro smo bili na poti. Povzpeli smo se čez prvo stopnjo raza, varovali smo se le v dveh raztežajih in tako dosegli veliko snežno teraso nekje na polovici stene. Razmere v steni so bile zaradi dolgotrajnega slabega vremena obupne. Skala je bila pokrita s snegom, na počeh je bil požled. Napredovali smo lahko le s cepini in derezami. V senci je bilo neprijetno mrzlo.

Po začetnem iskanju najboljše smeri smo se začeli vzpenjati po severovzhodni strani stebra, ki je bila videti lepo prehodna, poleg tega pa je bila izpostavljena soncu. Temperatura na tej strani je bila znosna. Velika, z ledom prekrita zajeda je obetala hitro plezanje v mešanem slogu, toda kot se rado zgodi, je bil teren videti lažji kot v resnici. V delikatnem raztežaju z oceano M7 sem skoraj odletel, ko se je odkrušila drobna luska, za katero sem zatikal orodje. Sledila je nekoliko naporna previsna zajeda (M8), ki pa je k sreči dajala dovolj možnosti za varovanje z zatiči in frendi. Čas je bliskovito mineval. Ko v Patagoniji posije sonce, se začne vse taliti. Začela se je »kanonada«. Čas je bil, da se poberemo proč. Kazalo je, da so raztežaji v zajedi brez ledu. Vodstvo je prevzel Stefan. Bil je odločen, da bo s plezalkami na nogah hitro opravil s preostalimi strmimi raztežaji. Naglo je pustil za seboj mokro skalo, potem pa je sledilo

Petdeset kilometrov dostopa do stene je bilo treba opraviti z lastnimi močmi

razočaranje: led v počeh, ki ga od spodaj nisva mogla videti, ga je prisilil, da se je vrnil v zaje-do. »Prekleti led, kako ga sovražim ...!« je prekli-njal. Njegova nejevolja je bila več kot razumlji-va; že z derezami in s cepini je bilo v takem sve-tu težko napredovati, s plezalkami pa še toliko teže in precej bolj nevarno. Kako je prišel čez poledenela mesta, bo zame za vedno ostala skrivnost. Nenadoma sem se zavedel, kakšne bi bile posledice hude poškodbe tu, »na koncu sveta«. Nihče nam ne bi mogel pomagati. To bi bila prava groza!

Nebesa in pekel

Končno se je strmina nekoliko unesla. Še en raztežaj naju je ločil od ledu, na katerem sem spet prevzel vodstvo. Strmi, ozki žlebovi so omogočali čudovito plezanje po tankem le-du. Fantastični mešani teren s težavnostjo do M6+ je še enkrat terjal popolno zbranost, nato pa so težave počasi popustile. Kmalu sva dose-gla vrh stebra. V daljavi sva zagledala fjorde Čila. Megla, ki je prekrivala ledeni rt, se je za-čela dvigovati. Bi bilo to lahko slabo zname-nje? Vreme se je zdelo zelo stabilno. Po strmih snežnih pobočjih smo 2. decembra ob pol se-

dmih zvečer končno dosegli vrh. Močan veter nam je bičal obraz. Uspelo nam je! Po tednih prenašanja težkih tovorov in čakanja na lepo vreme smo le prišli na vrh! Toda izkušnja je bila vredna vsega napora, ki je bil potreben, da smo jo doživeli. To je bil poseben trenutek v življenju plezalca.

Prvi vzpon po Severnem stebri Murallona, The Lost World (Izgubljeni svet), skala do VII+ (5.10c), led in mešan teren do M8, 1100 m, sta opravila svetovni plezalski javnosti dobro znana nemška plezalca Robert Jasper in Stefan Glowacz, 1.-2. 12. 2003. Fotograf Klaus Fengler ji-ma je sledil po pritrjenih vrveh. ◻

RADIO OGNJIŠČE

RADIO ŠTIRIH GONGOV

Planinska oddaja
Doživetja gora in narave
Vsak četrtek ob 10:15.
Vaš gostitelj je
Robert Božič.

V hribih se dela dan...

<http://radio.ognjisce.si>

Magičnih 8000 m

Druga himalajska odprava Univerze v Ljubljani, Gašerbrum 2004

✉ Irena Mrak, Iztok Tomazin

📷 Irena Mrak

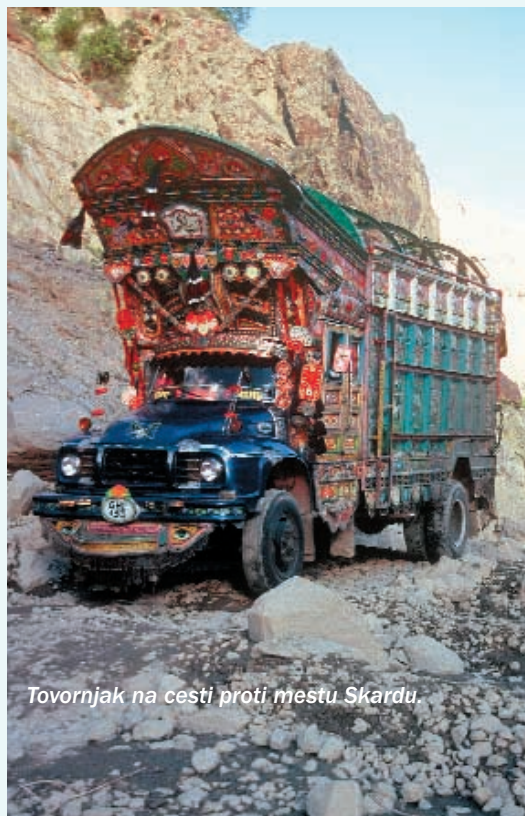
Stopiti na vrh osemtisočaka je želja mnogih alpinistov in gornikov. Visoke gore so že v preteklosti pomenile svojevrsten izziv, predvsem zaradi nadmorske višine, izjemno ostrih podnebnih razmer in številnih drugih objektivnih nevarnosti. Poznane so bile tudi človekove fiziološke omejitve na velikih višinah – pomanjkanje kisika so prvi pristopniki nadomeščali s kisikom iz jeklenk, obleka in obutev sta bili manj primerni za velike višine in pogoste so bile hude ozebljine. Dodatni kisik je še vedno bolj pravilo kot izjema, oprema pa se je neprimerno izboljšala in olajšala pristope in plezanje na velikih višinah. Kljub temu je 8000 m še vedno izziv; to kažejo številne odprave, ki vsako leto oblegajo 14 »najvišjih«. Vsak izmed njih ima svojo zgodbo ter tak ali drugačen sloves, od katerega je odvisna njihova priljubljenost.

Naša odprava – Druga himalajska alpinistična in smučarska odprava Univerze v Ljubljani, Gašerbrum 2004 – si je za cilj izbrala dva osemtisočaka (Gašerbrum I, 8068 m, in II, 8035 m) v pogorju Karakorum v Pakistanu. Razlogov je bilo več, poglobitveni pa je povezan predvsem s časovno in finančno dostopnostjo tamkajšnjih osemtisočakov. Pristojbine za vrhove v Pakistanu so bile v letih 2003 in 2004 razpolovljene, najprimernejši čas obiska pa so poletni meseci; to nam, zaposlenim na fakultetah, najbolj ustreza. Odpravo smo načrtovali že nekaj let, še najbolj resno za poletje 2003. Letos nam je končno uspelo – vodja odprave je postal Stojan Burnik s Fakultete za šport, pomočnica vodje Irena Mrak z Oddelka za geografijo Filozofske fakultete (AO Tržič), drugi člani pa so bili zdravnik Iztok Tomazin z Medicinske fakultete (AO Tržič), Andrej Terčelj in Primož Kunaver (AO Ljubljana Matica) ter pridružena člana Joseph Stiller in Franz Seiler iz Nemčije. Do ba-

znega tabora je bila z nami še Mojca Švajger (AO Tržič). Poleg gorniških ciljev smo imeli tudi raziskovalne, in sicer s področja medicine, športa in geografije.

Organizacija odprave, ki je zahtevala zelo veliko časa in energije, je bila tudi svojevrsten izziv, ki sva se ga lotila predvsem midva s Stojanom. Konec junija smo šli na pot proti glavnemu mestu Pakistana Islamabadu, v katerem smo nameravali začeti dolgo potovanje v gore. Izjemno slikovita vožnja proti severu Pakistana je bila eno najlepših doživetij na poti. Sušna pokrajina, v katero je globoko vrezana soteska Inda, pa ozka cesta, vklesana v desno pobočje, sem in tja posejano z majhnimi živobarvnimi polji, vmes pa živahna obcestna naselja, v katerih se domačini vedno iskreno razveselijo tujega popotnika – vse to so podobe, ki bodo za vedno ostale z nami. Pa vendar je nekaj popolno-

Tovornjak na cesti proti mestu Skardu

Polja v okolici vasi Askole

ma drugače – na cestah in poljih so le moški, saj islam prepoveduje pojavljanje žensk v javnosti brez moškega spremstva.

Dolgo vožnjo smo po treh dneh končali v zadnji vasi Askole na višini 3000 m. Sledilo je sedem dni hoje do baznega tabora na višini 5100 m. Potrebovali smo 80 nosačev, ki so nosili po 25 kg, zaslužili pa 10 \$ na dan. Pot je narporna, vendar jo nosači po večini dobro poznajo, saj jo prehodijo vsaj osemkrat v sezoni. Gre po dolini reke Biaho, ki priteče izpod ledenika Baltoro in Biaho. Štiri dni dostopa poteka po slikovitem ledeniku Baltoro, ki je s svojimi 55 km eden najdaljših ledenikov na svetu. Že na dostopu nas je spremljalo slabo vreme, ki je onemogočalo razglede na okoliške vrhove, tako nam ni uspelo videti niti slavne druge najvišje gore na svetu – K2. Sedmi dan smo postavili bazni tabor na bočnem morenskem nasipu ledenika Abruzzi. Bili smo ena zadnjih odprav z namenom priti na Gašerbrum I in II. Ob našem prihodu se je nekaj odprav že odpravljalo domov, žal ne da bi dosegle vrh. Letošnje vreme je bilo nenavadno slabo in močnim ekipam iz predvsem evropskih držav je na obeh Gašerbrumih uspelo priti le do višine 6400 m.

Pristopa na goro smo se lotili v himalajskem slogu, torej s postavljanjem višinskih taborov.

Tako smo najprej postavili tabor 1 na 5900 m, nato pa po nekaj dneh počitka še tabor 2 na 6400 m. Brez sodelovanja z drugimi odpravami ni šlo; skupaj smo s fiksnimi vrvmi in narpornim gaženjem odprli pot proti taboru 3 in se vrnili v bazni tabor. Kar teden dni smo čakali na svojo priložnost. Vremenske napovedi, ki smo jih dobivali tako mi kot tudi preostale odprave, so obetale lepo vreme od 24. do 26. julija. 22. julija ponoči smo začeli vzpon proti vrhu. Prva dneva sta minevala v močnem sneženju, vendar smo trmasto vztrajali v veri, da se vreme pač mora izboljšati. Res nas je 24. julija zbudilo jasno jutro in ta dan nam je skupaj s člani preostalih odprav – Nemci, Baski, Italijani, Francozi – uspelo postaviti tabor 3 na 7000 m. Hoja in plezanje sta bila izjemno narporna zaradi na novo zapadlega snega ter nevarnosti snežnih plazov, prav tako sta nas začela ovirati močan veter in mraz. Prvi naskok na vrh smo poskusili že v noči na 25. julij. To se je izkazalo za popolnoma zgrešeno in predvsem za izgubo prepotrebne energije. Tisoč višinskih metrov je bil prevelik zalogaj, pot nevarna, novega snega preveč ... 25. julija smo tako Stojan, Franz, Sepp in Irena skupaj z Nemci in Baski postavili še tabor 4 na 7400 m, Andrej in Iztok pa sta ostala na taboru 3 in ponoči znova odšla od tam pro-

ti vrhu. 26. julija smo okoli 4. ure zjutraj vsi skupaj začeli vzpon na vrh. Spet so nas pestili hud mraz, veter in globok sneg. Po nekaj urah sta se Sepp in Irena zaradi nevarnosti ozeblin vrnila v tabor 4, drugi pa so nadaljevali pot proti vrhu in ga ta dan tudi dosegli.

Najtršo preizkušnjo je na gori preživel Iztok, ki je svoja takratna občutja opisal takole:

Izkušnja z vrha

(Iztok Tomazin)

Kljub nenavadno slabemu počutju sem trmo-glavil navzgor, dokler nisem dobrih sto višinskih metrov pod vrhom Gašerbruma 2, ob srečanju s sestopajočima Andrejem in Franzem, skoraj umrl. Le malo je manjkalo, omahnil sem že na tla, a strmina na srečo ni bila taka, da bi zdrsnil v globino. Tik preden sem z grozljivim občutkom nezmožnosti dihanja in skorajšnje zadušitve izgubil zavest, je nenadna zapora dihala le popustila. Komaj sem za silo prišel k sebi, nas je spet oplazila bližina smrti. Z vrha sestopajoči Pakistanec je zdrsnil v strmini nad nami. Nemočno smo opazovali, kako je drvel vedno hitreje, iz rok mu je iztrgalo cepin, z glave kapo in zaščitna očala. Ko je padal mimo nas, je napravil nekaj saltov, na srečo pa se je kakih sto metrov niže, v položnejši vesini, pod katero se je grezil prepada severne stene, ustavil. Niti polomil se ni, le ves pretresen je obsedel v snegu in čakal kolege.

Meni je razum svetoval takojšen sestop, toda v najvišjih gorah se pogosto zmaguje, izgublja ali pa tudi umira zaradi odločitev in dejanj, ki niso razumsko utemeljena. Takrat šteje marsikaj, kar ni dostopno našemu umu. Odločil sem se za nadaljevanje vzpona, čeprav sem vedel, da se srhljivi dogodek lahko ponovi in čeprav sem dihal tako težko, kot še nikoli prej na osemtisočaku. Ko sem se čez dolge ure privlekel na vrh, so vsi že zdavnaj sestopili. Na točki izpolnitve naših letošnjih alpinističnih sanj sem bil sam. Že v mirovanju me je dušilo, vsak premik pa je pomanjkanje kisika še poslabšal. Na vrhu Gašerbruma 2 sem zdržal kake četrte ure in ta čas so zaznamovali strupeno mrzel veter, valovito, do vseh obzorij segajoče morje visokih belih gora in neskončna modrina nad njimi. V dolino sem ponese

brezčasje Lepote, ki bo popolno zasijala šele v prihodnosti; tisti hip je bil posvečen le golemu preživetju.

Naslednji dan, torej 27. julija, sta proti vrhu znova odšla še Sepp in Irena. Želja po najvišji točki Gašerbruma II je bila večja od vseh bolečin, mraza, vetra in utrujenosti. Hodila in plezala sva sama, vsi so se že spuščali proti baznemu taboru – tisti z vrhom v žepu in tisti brez njega ... Vremenska napoved je napovedovala le še pol dneva lepega vremena, nato pa spet dolgotrajno poslabšanje. Vztrajnost nama je poplačal vrh – ob 2. uri popoldne sva ga dosegla in ga po nekaj minutah tudi zapustila. Orkanski veter naju je prepričal, da sva hitro sestopila. Kljub temu je bil razgled z vrha veličasten, občutki pa tudi. Naslednja dva dneva sva sestopala proti bazi, utrujenost je naraščala, teža v nahrbtnikih prav tako. 30. julija sva približno ob enajstih dosegla bazni tabor. Andrej, Primož in Mojca so že odšli proti domu. Andrej s prvim osemtisočakom v žepu, Primož z bogatimi izkušnjami za naslednji poskus, Mojca z nepozabnimi doživetji in veliko željo, da bi v prihodnjih letih poskusila tudi ona.

Večer po vrnitvi z vrha

(Iztok Tomazin)

Nad Gašerbrume je legla tema, »Sijoče gore« se lesketajo v mesečini, kolikor je prepuščajo na strmine prilepljeni nacefrani oblaki. 5100 metrov visoko, v baznem taboru na sotočju ledenikov Abruzzi in Južni Gašerbrum, smo zbrani na posebni večerji. Brleča kerozinska svetilka skro-

Na vrhu Gašerbruma II (8035 m)

Granitne ostrice nad ledenikom Baltoro

mno osvetljuje notranjost platnenega zavetja, ki je hkrati kuhinja in jedilnica naše odprave. Napočil je težko pričakovani čas, ko je odpadla večina bremen in skrbi, od slabega je ostala le še izčrpanost.

Sepp ves zamaknjen ždi na vogalu razmaja-ne, med ledeniško kamenje postavljene mize. Z obema rokama si tišči na ušesa majhne, na diskman priklopljene zvočnike in se kot nočni škrat pozibava v vse smeri v ritmu glasbe Bruca Springsteena. Po licih mu polzijo solze. Drugi se pogovarjamo, šalimo in predvsem pričakujoče pogledujemo proti Ehsanu, po domače Miku. Ta naš kuharski čarovnik iz Hunze na severu Pakistana je skoraj iz nič zamesil torto in jo spekel v svoji magični ropotarnici, v kateri stalno ropotajo piskri in drugi pripomočki ter bučijo kerozinski kuhalniki. »Zaključna dela« na torti potekajo pred našimi očmi in povzročajo obilno cedenje slin in drugih prebavnih sokov.

Vsi navzoči - Stojan, Franz, Sepp, Irena in jaz - smo pred kratkim stali na vrhu 8035 metrov visokega Gašerbruma 2 po številnih zapletih, pričakovanih in nepričakovanih težavah, obupnem vremenu in veliki preizkušnji volje, vztrajnosti in še česa. Manjkajo le Primož, Andrej in Mojca, ki so zaradi službenih obveznosti že na poti domov.

Nož in čast rezanja torte seveda pripadata Stojanu, saj je najstarejši in hkrati vodja odprave. Njegov slovesni nagovor je spontan, prijetno sede v zavest, po vseh napetostih in preizkušnjah zadnjih tednov smo dovzetni za lepe in iskrene

besede. Zadnji na odpravi preživeti mesec je bil zanj izjemen: praznoval je 53. rojstni dan, skoraj hkrati je izvedel, da je postal izredni profesor na Fakulteti za šport, priplezal je na osemtisočak ter doživel, da smo na vrh priplezali vsi člani odprave razen enega in se tudi srečno vrnili. In - to je pomembno in dragoceno, pa na himalajskih odpravah ni samo po sebi umevno - zelo dobro se razumemo.

Torta se hitro seli v želodce, ki zadnji teden niso okusili skoraj nič drugega kot športne napitke, dehidrirano višinsko hrano zvenečih imen pa večinoma ogabnega okusa in sladkarije, katerih okus že vsem preseda.

Seppa ne zanimata ne torta ne druga hrana, glasba, ki jo sliši le on, si je utrla pot do njegovih stisk, ki jih le približno poznamo, do napetosti, ki jo je preživljal zadnje tedne, do trpljenja in negotovosti na gori, do hrepenenja, za katero je kazalo, da bo ostalo nepotešeno. Na dan, ko se je vreme po več kot mesecu dni končno izboljšalo, ko je večina alpinistov naše in drugih odprav po mučnih tednih čakanja in neuspešnih poskusov krenila na odločilni vzpon proti vrhu Gašerbruma 2, sta se z Ireno morala vrniti zaradi zmrzujočih nog. Poraz alpinistov in grenka zmaga treznosti. Stvari so tam gori kruto jasne. Ko prsti na nogah ali rokah začnejo zmrzovati, je največkrat edina rešitev takojšen umik, pogosto pa je že prepozno. Z amputiranimi prsti ali celo stopali ni več visokih belih gora, razen v grenkobi spominov in sedanjosti ter prihodnosti neizpolnljivih hrepenenj. Vsak pravočasen umik pa nosi v sebi seme vrni-

Gašerbrum II (8035 m)

tve in možnost prihodnje zmage. Irena in Sepp sta sestopila v zadnji višinski tabor in si v šotoru 7400 metrov visoko nekako ogrela noge. Kljub razočaranju in utrujenosti po petih dneh na gori sta naslednji dan zbrala dovolj moči in volje ter še enkrat poskusila. In uspela. Majhna, a pomembna zmaga odločnosti in vztrajnosti.

Seppovi ekstazi smo se sprva dobrodušno nasmihali, a dotaknila se je vsakega med nami, čeprav to kar dobro skrivamo, pa še tema nam pri tem pomaga. Potopljen je v svoj svet, ki ga je zaznamovala ista velika preizkušnja kot nas, ista lepota, ista bližina uspeha in smrti. Prišli smo z iste gore, skrite očem v temi onkraj plahutajočega šotorskega platna, smo iz iste napete zgodbe, različni med sabo, vendar nas povezuje veliko doživetje. Misli in besede se prepletajo s tišino. Lepo nam je, priplezali smo na goro naših letošnjih sanj in se srečno vrnili. Skupaj smo preživeli intenzivne, nepozabne dni. Vsakdanjost zaradi tega ne bo bistveno drugačna, a bivanje je veliko več kot nizanje dni med začetkom in koncem.

Za Stojana je Gašerbrum 2 drugi in, kot pravi, zadnji osemtisočak. Tudi za Franza in Seppa je drugi, pred leti so bili skupaj na vrhu Čo Oju. Za Andreja in Ireno je prvi in najbrž ne zadnji. Zame je že peti, morda zadnji. Tokratne zdravstvene težave in opozorila so vredni tehtnega razmisleka o nadaljevanju plezanja na najvišje gore sveta. Lakota po hrani, druženju in pogovoru počasi izzvenevata. Pozno postajata, zebe nas, utrujeni smo. Slavnostna večerja se izteka, poslovili se bomo in vsak zase odtavali do šoto-

rov, ki so raztreseni po moreni. Večer je že zdavnaj prešel v mrzlo, skrivnostno himalajsko noč, doživetja in spomini se prelivajo v spanec in v podzavest, dejstva pa bodo ostala ...

Stojan, Sepp, Franz, Iztok in Irena smo v pravem snežnem metežu vztrajali še nekaj dni. Prav kmalu je bilo jasno, da vzpon na Gašerbrum I, ki smo ga prav tako načrtovali, ne bo mogoč. Izkoristili smo edino priložnost in lahko smo bili presrečni, da nam je uspelo. In uspelo nam je brez dodatnega kisika, brez pomoči višinskih nosačev in, to je najpomembnejše, brez poškodb! Naslednje dni nas je zaposloval »lov na nosače«, saj so bili letos zelo iskani. 50. obletnica prvega pristopa na K2 je na Baltoro privabila predvsem veliko italijanskih pohodnikov, veliko je bilo odprav tako na K2 kot tudi na Broad Peak in oba Gašerbruma. Pristop na vse štiri omenjene osemtisočake poteka prav po Baltoru. Nosačev je bilo premalo, tovari so se izgubljali in ostajali v vmesnih taborih, nosači pa so izbirali med boljšimi ponodbami. Naše tovore je rešil kuhar Ehsan, ki mu je uspelo najti zanesljive ljudi, in 5. avgusta smo skupaj z vso opremo znova dosegli vas Askole.

Karakorum je s svojimi kar petimi osemtisočaki in številnimi vrhovi brez pristopov ter nepreplezanimi stenami pravi gorniški raj in zadnjih nekaj let postaja vedno zanimivejši za plezalce in gornike. Dodaten čar goram dajejo tudi domačini, ki s svojo prijaznostjo in odprtostjo prepričajo prav vsakega obiskovalca, da se v njihovo deželo še kdaj vrne. ◉

Po poteh Janeza Gregorina

Severni greben Koroške Rinke

 Vladimir Habjan

 Vladimir Habjan

Letos mi je v moji planinski knjižnici spet zašla v roke knjiga Janeza Gregorina Blagoslov gora. Čudovita knjiga s planinsko-alpinistično vsebino! Kdo je bil Janez Gregorin, koliko danes še vemo o njem – poleg tega, da nekatere plezalne smeri nosijo njegovo ime?

Alpinist, novinar in planinski pisatelj

Janez Gregorin (1910–1942) je sodil v generacijo Modca, Režka, Tarterja, Igliča, svojega brata Mira in drugih, ki so se po prvi vojni ukvarjali s »problemi« Kamniško-Savinjskih Alp. Prvič je opozoril nase, ko je leta 1927 kot šestnajstleten študent ponovil Szalay-Gerinov greben v Turski gori. Sprva je plezal sam, zato so domnevali, da bo šel po stopinjah Klementa Juga. Vendar je

Gregorin plezal sam le zato, ker ni dobil soplezalcev. Budno je zasledoval vse dosežke v tujini in pri nas ter si zadal, da bo preplezal vse, kar mu je kot samotarju dosegljivo. Ko se je nekajkrat zaplezal, je spoznal, da ima tako omejene možnosti. Svoje najpomembnejše prvenstvene vzpone je opravil v letih 1927, 1929, 1932 in 1937 v Kamniško-Savinjskih Alpah (glej prilogo – seznam prvenstvenih smeri), čeprav je plezal tudi v Julijcih (znan je njegov neuspeli poskus v severni steni Špika leta 1931). V navezi je največ plezal z bratom Mirom Gregorinom, pa tudi s Karlom Tarterjem, Igorjem Omerzo in Francetom Ogrinom. Eno svojih najtežjih smeri je preplezal že precej bolan, leta 1937 v Koglu (Direktna smer, V, 220 m).

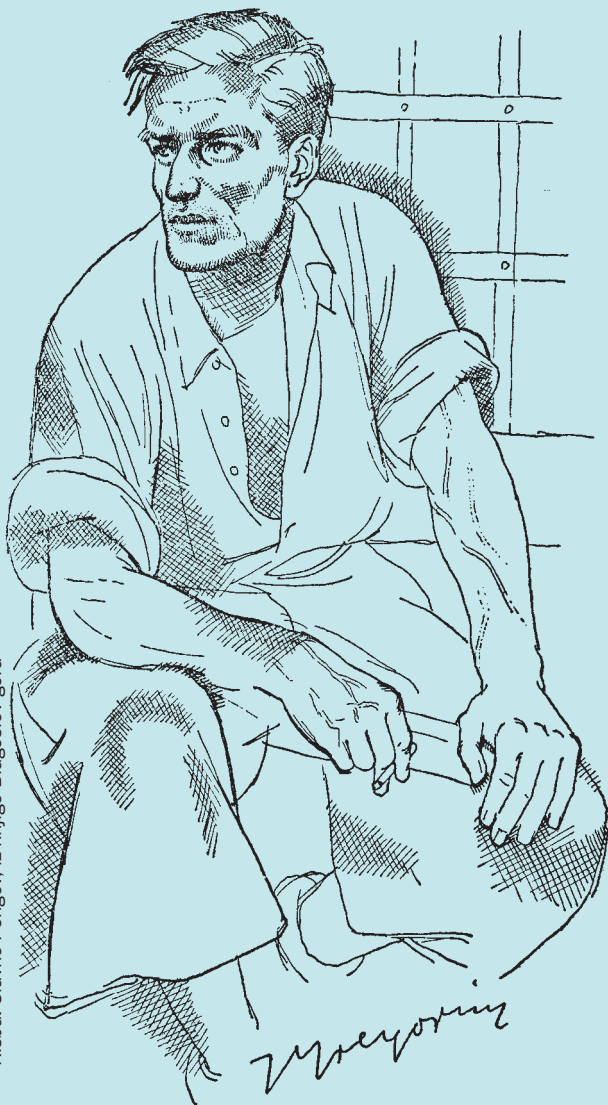
Gregorin pa ni samo plezal, pač pa je deloval tudi na kulturnem področju. Študiral je filozofijo, predaval o gorah, književnosti in umetnosti in izredno občuteno, filozofsko razgla-

bljajoče, življenjsko prešerno in neugnano pisal o gorništvu, športu, gledališču in glasbi, deloval pa je tudi kot odbornik Akademске sekcije SPD in obogatil njeno delo s svojimi izvirnimi načrti in predlogi. Goram je bil neomajno vdan, o njih je znal navdušeno govoriti. *»Če si poslušal njegovo ognjevito besedo o planinah, se ti je zdelo, da svoje bivanje v dolini smatra le kot nekak neprijeten presledek med gorskimi izleti in vzponi, pri katerih je šele zaživel svoje polno življenje in ki so njegovo sprejemljivo domišljijo bogatili s slikami in vtisi, katerih sijajni odsev so bili njegovi sicer redki, a jezikovno dovršeni, globoki in pesniško navdahnjeni spisi«¹. Znal pa je tudi spretno, prepričevalno in dojemljivo pisati o lepotah gora. »Iz popisovanj je vel omamen vonj neznanega sveta med gorami; vabeče je odjeknil v mladih, vsemu lepemu vdanih dušah. Tako je mogel pisati o gorah in o ljudeh le človek, ki se je dolgo zamujal v njih, posedal ob ognjiščih v pastirskih stanovih in drvarskih bajtah in ob zori blestečih dni vedno znova zatezal zanko vrvi za pas; vedno znova pod stenami in grebeni.«²*

V Planinskem vestniku se je prvič oglašil leta 1930. Trije kratki, a nežno občuteni razpoloženski prispevki - Okrešelj (PV, 1930, str. 115), V gorah sneži in mede (PV, 1930, str. 116) in Megla (PV, 1930, str. 254) - so jasno pokazali njegovo nadarjenost, ki se je v poznejših delih, objavljenih zlasti v dnevnem časopisu in revijah (Planinski vestnik, Planinska Matica, Slovenski Dom, Žar, Slovenec) razmahnila in razvila do odlične višine. Tudi če se ni podpisal s svojim imenom, pač pa s privzetim (Igor Zagrenjen), se je vedelo, kdo je avtor. Njegov članek Pozno neurje (Žar, 1930/31) je na literarnem razpisu beograjskega časopisa Vreme prejel prvo nagrado. To novelo šteje Gregorin za svojo najboljšo, dr. Arnošt Brilej pa ocenjuje za njego-

vo najbolj zrelo delo novelo Zavetje v pečevju.³ Gregorin v svojih spisih pogosto izkoristi pisateljsko svobodo in uporablja izmišljena imena gora, prav tako so izmišljene osebe. Članek Smrt (Žar, 1930/31) temelji na njegovem pogovoru z znanim odvetnikom po smrti samohodca Rudolfa Pečarja 7. 9. 1930 v Planjavi. S spisom je mimogrede ošvrknil nekega profesorja, ki je dijakom dajal slabe ocene, če je vedel, da hodijo v gore. Zasnova Gregorinove novele Pot v meglo je oprta na resnično nesrečo v Malem Hudem grabnu pod Velikimi Podi v Grintovcih. Vendar pa nimajo vse zgodbe, ki jih je pisal, strogo planinske vsebine.

Risba: Slavko Pengov, iz knjige Blagoslov gora

¹ Arnošt Brilej: Janez Gregorin, Planinski vestnik, 1943, str. 39.

² Boris Režek, Srečanje, Blagoslov gora, str. XVIII.

³ Arnošt Brilej: Janez Gregorin, Planinski vestnik, 1943, str. 39.

SPD izda Gregorinova izbrana dela

Leta 1937, ko je družba mladih plezalcev začela izdajati knjižno zbirko Planinska Matica, je Gregorin postal član uredniškega odbora (član uredništva je bil tudi v Slovenskem domu). Poleg pesmi, krajših pripovednih del in duhovitih satiričnihotic je objavil članek *Alpinski razgledi*, v katerem je opredelil pojma 'alpinizem' in 'alpinistika', hkrati pa razložil svoje nazore o pomenu in namenu alpinizma: »Samo ljubezni odpirajo gore vse svoje bogastvo in lepoto. Celega moža hočejo, polno vdanost, srčen pogum in resnično navdušenje. Kar neseš v gore, ti stoterno povrnejo. Srečo in nepopisno veselje doživi človek, ko po resni borbi z goro doseže vrh. Nekaj čudovitega je, ko po končanem delu sedeš vrh gore in počivaš v sončnem miru, ter imaš samo še nebo nad seboj. Kdor le enkrat to doživi, spozna, da je tu na strmih vrheh popolnoma drugače, ko spodaj v sopari dolin in v dimu mest. Le sem gor, vi ubogi utrujeni od dela, tu je zdravje in razvedrilo, ki ga je vsak sodoben človek tako potreben. Z vsakim korakom v višavo, zbeži del skrbi.«⁴ Kako aktualne misli še danes, po skoraj sedemdesetih letih! O podobni vsebini je pisal tudi v uvodu knjige *V borbi z goro*, v kateri je z dobrim okusom zbral in odlično prevedel vrsto spisov takratnih najvidnejših tujih planinskih pisateljev. To besedilo predstavlja Gregorinovo planinsko izpoved in kaže, kako naraven, globok in neposreden je bil njegov odnos do gore in gorske narave. Gregorin je v Planinski Matici objavljala tudi poročila o svojih prvenstvenih vzponih.

Pri svojem pisateljskem in uredniškem delu je spodbujal uporabo domačih strokovnih izrazov. Njegovi so na primer izrazi vponka, gornik, gorništvo. V prijetni družbi pa se je znal tudi poveseliti in potegniti druge za seboj. Znana in še vedno priljubljena je njegova pesem *Štambovska* (... zavriskaj in zapoj ...).

Plezanje v ploščah Štruce
 Irena Mušič

Veliko njegovih načrtov pa je šlo z njim v prezgodnji grob, saj je v dvaintridesetem letu starosti umrl zaradi hude bolezni srca. »Zavratna, neizprosna zjedajoča bolezen je zmogla ta globoko v gorski zemlji ukoreninjeni vihar, ki je kljuboval prenekateri vihri dni svoje mladosti med snegom in skalami.«⁵ Njegova želja napisati velik roman *Vstop*, ki ga je dolgo gradil v sebi, je tako ostala neizpolnjena. V vojnem letu 1944, ob drugi obletnici Gregorinove smrti, je SPD (ob petdesetletnici svojega obstoja) izdalo knjigo *Blagoslov gora* (uredil Boris Režek, ilustracije Slavko Pengov), v kateri je zbrana večina njegovih objavljenih del, in s tem počastilo spomin na pisatelja.⁶

Režek v uvodu te knjige piše tudi o Gregorinu kot človeku: »... *Hotel je biti tako samosvoj, mrzil je vsako pretvarjanje ... Velika čustvenost, povezana z izrednim intelektom in prav nebrzdana drznost je označevala njegovo življenje ... V pogovorih je bil nepremagljiv, trmast kakor kmet,*

⁴ *Planinska Matica, 1937*, objavljeno tudi v *Blagoslovu gora, 1944*, str. 16

⁵ Boris Režek, *Srečanje, Blagoslov gora*, str. XXIX.

⁶ Podatki o Gregorinu so povzeti ali citirani iz besedil: Arnošt Brilej: *Janez Gregorin, PV, 1942*, str. 38-39; Boris Režek: *Srečanje, uvod v knjigi Blagoslov gora, SPD, 1944*, str. IX-XXXI; Boris Režek: *Stene in grebeni, PZS, 1959*, str. 202.

Prvenstvene smeri Janeza Gregorina

(povzeto po seznamu Borisa Režka v Blagoslovu gora in dopolnjeno po sedanjih plezalnih vodnikih)

Kalški Greben, vzhodna stena, 1927, ni podatkov o smeri, Gregorin omenjen v plezalnem vodniku Kamniška Bistrica

Kamniško sedlo

– zahodna stena, 1927, ni podatkov o smeri
– Severni raz, IV/III, 300 m, soplezalec: Miro Gregorin, 1932, ni skice

– severna stena, 1932, soplezalca: Igor Omersa, France Ogrin, ni podatkov o smeri, Gregorin omenjen v vodniku Logarska dolina (vzhodni del)

Kokrska Kočna, jugovzhodna stena, 1927, ni podatkov o smeri

Grintovec

– Grapa čez Jame, III+/II, 200 m, 1927
– Gregorinova smer, III, 200 m, 1927, ni skice
Dolgi hrbet, jugovzhodna stena, ni podatkov o smeri, 1927

Turska gora

– Peščeni raz, IV+/II-III, 350 m, soplezalec: Miro Gregorin, 1932, ni skice
– Gregorinova varianta Tschadove smeri, III/II, 200 m, 1927, ni skice

Mala Rinka

– Dušanov steber, IV-/III, 150 m, 1929
– Celjska smer (prvotno ime: Direktna smer v desnem stebru), IV/III, 350 m, soplezalec: Miro Gregorin, 1932

Križ

– Vzhodna smer, III, 400 m, soplezalec: Miro Gregorin, 1933
– Severni greben, III/II, 350 m, 1929, ni skice
– Gregorinova smer, III, 350 m, 1929, ni skice

Mala Kalška gora, Gregorinov steber, V-/IV+, 185 m, soplezalec: Miro Gregorin, 1932

Velika Kalška gora, Smer bratov Gregorin, III, 150 m, soplezalec: Miro Gregorin, 1932, ni skice

Konj, Smer bratov Gregorin, IV/III, 250 m, soplezalec: Miro Gregorin, 1933, ni skice

Štruca

– Gregorin-Rihar, IV/III, 200 m, soplezalec: Ivan Rihar, 1934, ni spodnjega dela skice
– Jugovzhodni raz, III/II, 200 m, soplezalec: Karel Tarter, 1938

Kogel, Direktna smer, V, 220 m, soplezalec: Karel Tarter, 1937

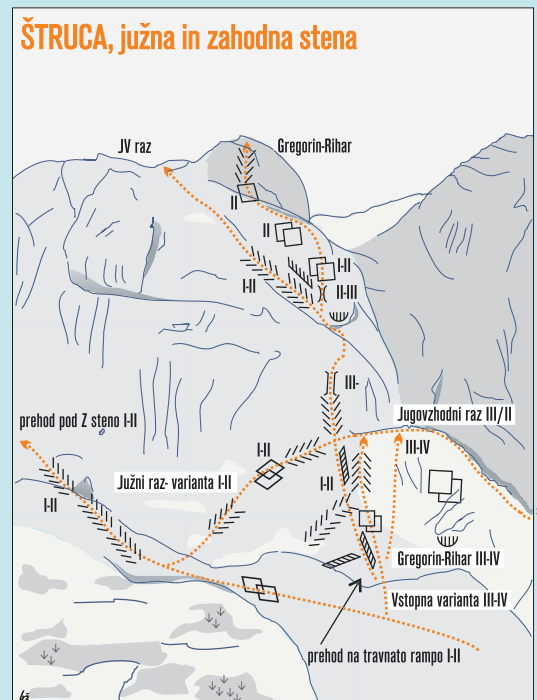
Kompotela, SV raz, IV/III, 300 m, soplezalec: Miro Gregorin, 1938

ki se pravda in se pogublja radi prgišča zemlje. Izbruhljiv, neugnan temperament ni popuščal niti tam, kjer se je tehtnica odločno nagibala na drugo stran. Toda intuitivno je zadel pravo skoro v slednji stvari. Izvrstno smo se razumeli z njim, četudi smo se včasih radi te njegove trmoglavosti tudi sprli ... Pisateljstvo mu je bilo izpovedovanje. Kakor nam je bil sicer blizu s svojo zunanjo podobo, s svojo vnemo, smo le malo vedeli o njem. Četudi naju je družilo veliko, prav posebno prijateljstvo, mi ni nikdar pripovedoval o sebi. Govoril je le o svojem delu, o svojih namerah v gorah in v književnosti ... Človek, ki sluti bližino smrti, bi ne zmožel tolikšnega zamaha in vedrine ...⁷

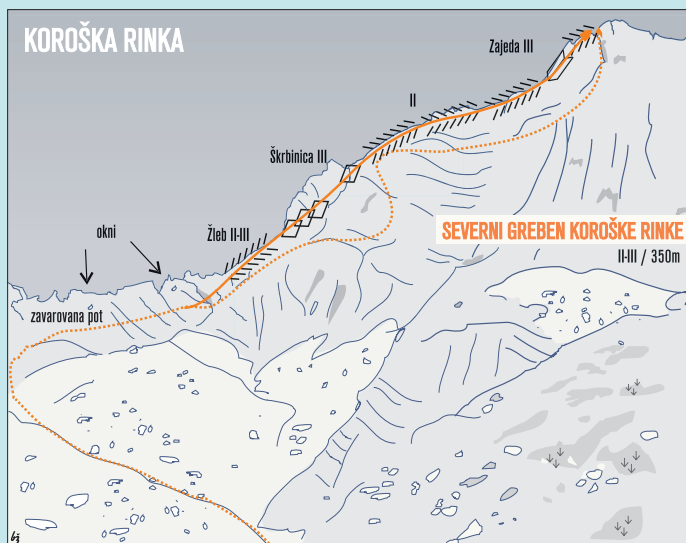
V smer brez opisa in skice

Katero Gregorinovo smer priporočiti za plezanje? Ko sem naredil seznam, mi je bilo kmalu jasno, da se nekaterih danes ne lotevajo več (pogosto), saj nimajo niti poteka smeri v steni niti skice ali opisa, če pa opis že je, je zelo skromen (npr.: »slediš grebenu do vrha« - do vrha pa je 350 višinskih metrov ...). Od smeri sem

⁷ Boris Režek, Srečanje, Blagoslov gora.

Skici smeri: Barbara Žižić

poznal le Grapo čez Jame v Grintovcu, po kateri se pleza pozimi, pa Jugovzhodni greben Štruce, ki je sestopna smer. Odločil sem se, da bom preplezal eno izmed smeri, ki nimajo opisa in skice, da bi tako v morebitnih prihodnjih izdajah plezalnih vodnikov imeli več podatkov. To pa je povzročilo pravo »kalvarijo«, saj kar dolgo nisem našel primerne »naše« smeri. Najprej smo jo s kolegi z odseka mahnili v Peščeni raz v Turski gori. Dolžina in težavnost sta se mi zdeli v redu. Vendar – napaka! Že ime samo namreč pove, kakšna je pravzaprav smer: peščena. Tam ni lepe plezarije; še najtežje mesto (IV+) je silno podrto in verjetno težje, kot je ocena. Torej smeri ne bom priporočil. Drugič smo jo mahnili v Gregorinovo smer v Kalški gori. V drugem raztežaju so nas zavrnila vlažna in zelo spolzka plošča, tako da smo se vrnili. Ocena III se je spet zdela kar malo podcenjena. Tretjič smo jo ubrali v južno steno Štruce, v smer Gregorin - Rihar. Žal se je spet izkazalo, da tam ni prav veliko plezarije, saj lahko v spodnjem delu brez posebnih težav priplezaš do travnate rame, s katere po navadi sestopamo. Gregorin - Rihar in Varianta gresta spodaj bolj na desno, vse skupaj pa je le za pol »raztežaja« plezanja (težavnost je resda enaka oceni III-IV). Smeri, ki so nekako »posiljene«, čeprav obstaja lažja možnost pristopa, mi niso najbolj všeč. Zato pa smo v južni »steni« Štruce dvakrat prelezli gor in dol več variant – to je razvidno

tudi iz priložene skice. Torej, tudi tu ne bo kruha za nas! Četrtrič pa je že zmanjkovalo časa – bližala se je namreč oktobrska številka PV. Zato smo jo trije mahnili v Severni greben Koroške Rinke (Križa). Smer je lahka, vendar prijetna, zato sem tudi pripravil opis in skico. Morda malce moti bližina zavarovane markirane poti (pozor, padajoče kamenje!), pa vendar je razgledna grebenska tura vredna truda in spomina na Janeza Gregorina, ki je tam pred petinsedemdesetimi leti plezal sam.

Naj omenim še dogodek v zvezi z Direktno smerjo v Koglu. Del te smeri sta leta 1980 preplezala Pavle

Kozjek in Zvone Drobnič in v zgornjem delu naletela na stare kline. Prijava »prvenstvene« smeri (skupaj s klini vred) je naletela na odziv prvega ponavljalca smeri (v 11. št. AR) in izkazalo se je, da gre za Direktno smer, ki sta jo leta 1937 že preplezala Gregorin in Tarter (1P Matjaž Deržaj, Marko Dular, 1954).

Na koncu pa naj vas le povabim k plezanju Gregorinovih lepših plezalnih smeri. To so: SV raz Kompetele, Direktna v Koglu, Dušanov steber in Celjska smer v Mali Rinki, Gregorinov steber v Kalški gori in seveda pozimi Grapa čez Jame. Pa knjigo ob priložnosti le vzemite v roke, ne bo vam žal!

Severni greben Koroške Rinke (Križ), ocena II–III, 350 m, 1–2 uri.

Dostop: Z Jezerskega po označeni poti do Ledin in do škrbine nad votlino na začetku zavarovane poti (2.30 ure).

Opis: Na levo od zavarovane poti po žlebovih in ploščah desno od velike glave (II-III). Pod njo čez mali prelom (škrbino, klin obročkar) in čez gladko ploščo (2 m III+) do zavarovane poti. Naprej po grebenu ali na desno pod njim čez več škrbin (II) vse do strmega stolpa v grebenu. Po zajedi čezenj (III) in naprej po grebenu na vrh.

Sestop: Po zavarovani poti pod steno in po markirani poti do izhodišča. (2.30 ure) ○

Vrhunski vzpon v Dolomitih

Dobri vzponi so se vrstili vse poletje, a še vedno smo čakali na kaj zares težkega. Po vzponih v Francoskih Alpah se je naveza Lukič - Grmovšek vrnila z njej zelo ljube stene Treh Cin. Eno najtežjih alpskih smeri svojega časa, Couzyjevo spominsko smer v Zahodni Cini, sta v spomin na alpinista Jeana Couzyja leta 1959 preplezala Rene Desmaison in Pierre Mazeaud. Prvo prosto ponovitev je leta 1999 po nekaj letih obiskov opravil Mauro Bole - Bubu in ocenil najtežji raztežaj z 8b. Pri prostem vzponu se je držal pravila, da ni dodajal novih svedrovcv v smeri, z njimi je preopremil samo stojišča. Rezultat tega je ponekod delikatno plezanje ob kočljivem varovanju v občasno precej slabi skali. Marko in Andrej sta v dveh poskusih priplezala do najtežjega raztežaja, ki poteka čez veliko streho, nato pa ju je pregnala nevihta. Ker za proste ponovitve tovrstnih smeri velja pravilo, da naj bi plezalec celotno smer preplezal kot prvi v navezi, sta se smeri lotila vsak zase. Marku je ob naslednjem obisku za las spodletelo, da bi smer preplezal prosto, saj se mu je v zadnjem raztežaju dvakrat odlomil oprimek. V četrto, z Juretom Niedorferjem (AAO Kozjak), mu je uspelo prosto preplezati vse raztežaje, katerih ocene so: 6b+, 8a, 7c, 7c+, 8a+, 7a, 6c+, 5+, 8a, 7c, 7b+, 8b in III-V, do vrha. Višina smeri je 500 metrov. »Ocene raztežajev so za podstopnjo ali dve previsoke, pa vendar imam Couzyjevo smer za najzahtevnejšo skalno smer, kar sem jih preplezal,« je po vzponu dejal Lukič. Grmovšek se je smeri lotil z ženo Tanjo. Vrstili so se obiski Treh Cin, na katerih je Andreju včasih »zmanjkalo« res samo za nekaj centimetrov. Ob petem obisku mu je uspelo celotno smer preplezati prosto.

Mladi, perspektivni alpinisti v Himalajo

Sredi septembra so na Mednarodni himalajski tabor odšli tudi štirje perspektivni slovenski alpinisti: Tadej Debevec in Minca Mramor, člana AO Rašica, ter Miha Vuk (AO Črnuče) in Tadej Zorman (AAO Kozjak). Mladi alpinisti bodo v mesecu bivanja v Garwalski Himalaji poskušali osvojiti 7075 m visoki Satopanth.

Mlada Črnučana v Pamirju

Iztok Cukjati in Matic Meglič, oba AO Črnuče, sta v Pamirju opravila prvenstveni spust z vrha P4730 ter začinjen spust s Pika Razdeljnaja (6200 m). Na

P4730 sta opravila verjetno drugi pristop ter prvenstveni spust po centralni severni grapi (IV+, 500 m). Od sedemtisočakov jima je bil brez plačevanja masnih denarcev dostopen le bližnji Pik Lenina (7145 m), saj je območje Pika Komunizma od lani žal dosegljivo le še prek Tadžikistana. Cilj je bil smučanje severne stene. Načrtovala sta nepretrgan vzpon iz tabora 2 na vrh po »normalki« in spust po S steni nazaj na »dvojko«, saj sta bila zadovoljivo kondicijsko pripravljena in aklimatizirana. Načrte jima je spet prekrizalo vreme, saj sta po zelo mrzli in vetrovni noči zaradi tveganja omrzlin na rokah in nogah končala vzpon na 6200 metrov visokem Piku Razdeljnaja. Z njega sta se spustila s smučmi. Spotoma sta opravila še spust z vrha P5800 po vzhodni grapi (IV, 350 m), naslednji dan pa še nepretrgan spust z »dvojke« skraj do »enke« (do višine 4400 m), skupaj 1800 m.

Plezalni tabor Komisije za alpinizem v Chamonixu 2004

Komisija za alpinizem je letos spet razpisala plezalni tabor za alpiniste in starejše alpinistične pripravnike, ki je potekal od 7. do 15. avgusta v Chamonixu.

Letos je bilo v Chamonixu običajno poletno vreme, to pomeni toplo in bolj ali manj sončno z obveznimi popoldanskimi nevihtami. V vsem tednu ni bilo dneva brez padavin razen zadnjega. Vodja tabora Jernej Bevk in njegov pomočnik Uroš Samec sta prilagodila program tabora vremenu, tako da so udeleženci lahko plezali varno in spoznali čim več gora nad Chamonixom. Prve dni so bili na sporedu plezanje z italijanske strani - izhodišče je bila koča Torino na Helbronnerju, plezanje v okolici Mt. Maudita in Grand Capucina, pregled nad južnimi ostenci Mt. Blanca ter pogled na greben Grandes Jorasses in Dent du Géant. Žal so morali zaradi nedelujoče žičnice preskočiti plezanje nad Plan de L'Aiguillon, zato so se v drugem delu prestavili pod skalne špice nad ledenikom Mer de Glace, konec tabora pa je bil namenjen daljši smeri po želji ali vzponu na Mt. Blanc (2 člana).

Opravljeni vzponi: Jernej Bevk, Dejan Griggillo in Vesna Nikšič - Salluard (TD+, 250 m), Pt. Alfonso Rey; Mitja Šorn in David Sefaj ter Nina Kopčavar in Tine Ščuka - Voie normale (D+, 250 m), Trident du Tacul. Naslednji dan bivanja na koči Torino jih je zjutraj prebudil dež, vendar so se vseeno odpravili pod steno Mt. Blanca du Tacula in preplezali tele smeri: Jernej Bevk in Urška Bačovnik ter Uroš Samec, Borut Kozlevčar in Erjavac - E ridge, Pyramide

du Tacul (D 300 m); Nina Kopčavar in Tine Ščuka – Salluard (TD+, 250 m), Pt. Alfonso Rey; Mitja Šorn in David Sefaj – Superleon (TD+, 250 m), Pt. Alfonso Rey. Še isti večer so se prestavili v Chamonix.

Čez dva dni je nato skupina mladih alpinistov, še v dežju, odšla h Ref. l'Envers des Aiguilles. Še isti dan so preplezali tele smeri: Ogrinc, Vidmar in Kodrič, Ščuka in Nikšič ter Šorn in Sefaj – Le Pieve (ED, 200 m), Tour Verte ter Bačovnik, Griggillo in Kopčavar – Gagafou (TD+, 200 m). Naslednji dan so sledili tile dosežki: Nina Kopčavar in Vesna Nikšič – Guy Ane (TD+, 350 m), 1. Pointe des Nantillons; Tine Ščuka in Urška Bačovnik – Bienvenue de Georges V (TD+, 350 m), 1. Pointe des Nantillons; Šorn in Sefaj – Pedro Polar (ED, 350 m), Aig. de Roc; Samec, Kozlevčar in Erjavec, Sonam (D, 200 m), Aig. de Roc ter Bevk in Griggillo, Tout vam al (ED, 500 m), Aig. de Roc. Vse pa je ta dan že ob spuščanju z vrvo pral dež. Na koncu sta se Kozlevčar in Erjavec po normalnem pristopu čez Goûtier povzpela še na Mt. Blanc.

Tabor je odlično uspel, odziv in udeležba sta bila številna: 12 članov (dva sta zaradi bolezni ostala doma) in dva inštruktorja. Udeleženci so spoznali večino gora nad Chamonixom in nekaj možnih dostopov ter se seznanili z nekoliko drugačno tehniko plezanja v granitu. Na koncu so se skupaj domislili, da bi bilo kaj podobnega treba organizirati tudi za zimsko plezanje, seveda z večjo časovno prilagodljivostjo zaradi vremena.

23. Tabor pod Malim Koritniškim Mangartom

Tabor je letos potekal 28. in 29. avgusta – letos že 23. – v spomin na Tamaro Likar in Pavla Podgornika, ki sta 29. junija 1982 v neurju umrla pod robom stene v Levem Piussiju. V dveh dneh je zvrstilo 24 udeležencev iz dvanajstih slovenskih alpinističnih kolektivov. Glavnina jih je plezala v nedeljo v steni M. K. Mangarta, in to po treh različnih smereh; ponovljeni so bili Gilberti, Meč in Raz spominov. Plezali so tudi v steni Zadnje Ponce (Centralna grapa in Zamorček). Ker je močno deževje dobro namočilo stene, je bilo veliko smeri mokrih in neprimernih za obisk.

V naših gorah

Monika Kambič Mali (AO Mengeš) in Urban Ažman (AO Radovljica) sta v severni steni Bavha (Loška stena nad Koritnico) preplezala Bitko za neznan (VIII-, 700 m), ki sta jo leta 1994 preplezala

Grega Kresal in Miha Kajzelj. Ažman je smer preplezal prosto, na pogled. Mokre plošče in vlažne počki jima niso omogočale hitrega napredovanja, med drugo in tretjo polico pa sta še zašla v navpične trave. Zato sta bivakirala nekje med drugo in tretjo gredino. To je druga ponovitev smeri doslej, prvo sta leta 2001 opravila Marko Prezelj in Klemen Mali.

V severni steni Travnika pa sta Aljaž Anderle in Klemen Premrl (oba AO Tržič) v osmih urah in pol preplezala Črni biser. Zahtevno smer v veliki steni sta leta 1980 preplezala Franček Knez in Lojze Cajzek. Anderle: »Skala je odlična, razen v uvodnih raztezajih in kakem detajlu blizu vrha smeri. Ključne težave so orientacijske narave – iskanje prehodov, kjer ni klinov in izrazitih razčlemb. Dobra skica je v veliko pomoč. S Klemnom sva imela nekaj blodenj v tretjem raztezaju, ko sva hotela prečiti desno v kot, više, kot je treba. K sreči sva se zbudila, še preden je bilo kaj narobe.«

Tik pred odhodom v Yosemite sta Nejc in Aleš Česen (AO Kranj) končala priprave s prosto ponovitvijo smeri Das ist nicht kar tako v Šitah (IX-). Vzpon sta kljub zelo mokri skali opravila na pogled.

Novice zbrala in uredila Tina Di Batista

zvest goram ...

w w w . v r h - s p . s i

OBLAČILA ZA V GORE

TEL.: 04 57 42 777

Prijetni in manj prijetni doživljaji v gorah

Kljub letošnji vremensko slabi planinski sezoni smo s prijatelji Grmadniki ujeli kar nekaj lepih ali malo manj lepih, predvsem mokrih trenutkov za obisk naših prelepih hribov in gora. Obiskali smo Smrekovec, Dobrčo, zimski Porezen, Mirno goro, obiskali ledene narcise na Golici. Potepali smo se tudi po Ljubelju, Zelenici in Begunjsčici, na hitro pogledali na skoraj zimski Prisojnik, isti dan tudi razgledno Sleme. Tudi tradicionalni avgustovski Triglav nam ni ušel, čeprav nas je skušal pregnati z avgustovskim snegom. Naštela sem samo nekaj organiziranih »društvenih«
 pohodov. Nič koliko vrhov smo obiskali v manjšem številu, kjer družba ni bila tako velika, bilo pa je ravno toliko dobre volje in smeha. Za vse to smo našli čas med vikendi in na tednu kampiranja ob Soči, od koder smo skoraj vsak dan odhajali na bolj ali manj osvajalske pohode. Ravno obiski naših gora so tisti, ki nam dajejo notranjo energijo in nam polnijo baterije, kot se včasih šalimo. V gorah se rojevajo najlepše prijateljstva in ravno tam Grmadniki črpamo energijo za našo novo Kočo na (celjski) Grmadi, ki že počasi dobiva končno podobo. Med preživljanjem dni in še posebej večerov v gorah se rojevajo nove in nove ideje, med obiski koč opazujemo in pomnimo najlepše in najprijaznejše. Tudi mi si v prihodnosti želimo, da bi o naši koči govorili kot o prijazni in topli planinski koči.

Ob tem razmišljanju bi rada nekaj pohvalila in tudi nekaj pohvalila, da ne bo vse samo črno. Precej slabo izkušnjo smo doživeli v planinskem domu na Mirni gori, kjer smo kljub popolnoma prazni koči in hudemu mrazu zunaj, svoje sendviče morali pojesti v predprostoru, ki je bil zelo hladen, mi pa smo prišli v kočo premrazeni in mokri. Kljub mojemu zelo vljudne-

mu vprašanju so mi odvrnili, da če bom sendvič notri pojedla jaz, bodo to vendar hoteli tudi vsi ostali. V drugih kočah tega ni potrebno niti vprašati, tu pa se mi je zdelo pošteno, da jih vprašam, saj na zidu visi popolnoma jasno opozorilo, da je uživanje lastne hrane prepovedano. Še enkrat poudarjam, da je bila kočica pred našim prihodom popolnoma prazna. Marsikdo, ki bi v koči v tistem trenutku popil kakšno pivo ali pojedel kaj skuhanega, toplega, se je ob neprijazni pripombi premislil in v zelo kratkem času smo kočico tudi zapustili. Naj ob tem povem tudi to, da so v jedilnici kadilci dobrodošli, mi, ki smo samo hoteli pojesti svoj sendvič, pa smo morali na mraz, v »nekadilsko«
 predsobo.

Drugi dogodek v gorah pa je bil mnogo bolj prijeten. Za eno najprijaznejših koč v naših gorah bi izbrala Prešernovo kočico na Stolu. Zelo prijazna, nasmejana oskrbnika sta posvetila čas vsakemu planincu, ki je prišel na Stol, se pozanimala, kako smo hodili in od kod smo prišli. Oskrbnik je bil kljub obilici dela, popravljal je namreč »škarfo«
 pred kočico, pripravljen na prijazen pogovor. Razkazal nama je vse okoliške vrhove in pokazal nepoznane poti. Ob zelo okusnem čaju nama je čas hitro minil in zadovoljna sva se odpravila proti Valvazorjevemu domu, kjer so naju prav tako sprejeli z odprtimi rokami. Tudi srečanje s planšarji na Idrski planini pod Matajurjem je bilo nepozabno. V teh krajih smo se s prijatelji mudili prvič in na planino naleteli povsem naključno. Zelo simpatični mladeniči, ki skrbijo za planino, so nas pogostili z vsemi dobrotami, ki jih sami pridelujejo. Od čudovitega domačega masla, do okusnih »obrezkov«
 domačega sira, medu, do kislega mleka. Razkazali so nam planino in nam, mestnim, razkrili skrivnosti pridelave masla in sira. Ko smo se vračali z Matajurja, smo se dobrobra založili tudi za v dolino, saj v trgovini takšnega sira pač ne dobiš. Fantom pa smo obljubili, da jih naslednje leto obiščemo v večjem

številu, saj moramo te prijazne kraje pokazati tudi prijateljem, ki so ta dan ostali v dolini.

Slabih izkušenj na drugih kočah k sreči nismo imeli, saj se oskrbniki po najboljših močeh trudijo planincem ustreči. Mi pa smo prepričani, da pojesti lasten sendvič, ob tem pa popiti kar nekaj čajev ali drugih kupljenih pijač v koči, le ni tako hud greh. Mogoče bodo besede graje komu zlezle pod kožo, mogoče ne, vendar niso slabo namerne. Napisala sem jih na prigovarjanje prijateljev, katere neprijetni dogodki v gorah ravno tako motijo kot vse ostale neskomercializirane planince. Vsi si želimo prijaznih koč in v njih prijaznih oskrbnikov, ne pa gostiln, teh je v dolini dovolj. Pa naj bo dovolj govorjenja in komentiranja. V letošnjem letu nas čaka še kar nekaj poti in pohodov, predvsem pa veliko dela na naši koči. Upam, da nam bo vreme jeseni in pozimi bolj naklonjeno, in bomo lahko pelerine končno puščali varno shranjene v nahrbtnikih.

Davorika Lamut

Planšarija v Karavankah (odgovor)

V Planinskem vestniku št. 9/2004 je bil objavljen članek Kdo ve, kje je bila planšarija v Karavankah? Prispevek je napisala Marija Biščak po pripovedovanju svojega strica. Mlekarska srednja šola iz Škofje Loke je v letu 1936 za svoje učence organizirala tečaj z naslovom Sirarjenje na planini. Tečaj je potekal na planini Laz pod Debelim vrhom in Ogradi v Fužinarskih planinah, te pa so v Julijskih Alpah in ne v Karavankah. Zame in za že pokojnega Jaka Podlipnika ni bilo sirarjenje nič novega, saj sva oba domačina. Jaz sem iz Stare Fužine in Jaka Podlipnik iz Laškega Rovta. Kot otroka sva že pred odhodom v mlekarsko šolo sirarila po planinah. Za vse preostale udeležence, ki so bili iz raznih krajev takratne kraljevine Jugoslavije, je bila novost izdelava bohinjkega sira (gro-

jer) in skute (albuminska skuta), narejene iz ostanka sirotke. Ta je zelo okusna in lahko prebavljiva in ni topna v vodi. Na Bovškem je to narodna jed – skuta s čompami (krompirjem). Dopoldne smo imeli praktično delo v tamkajšnji planinski sirarni. Po kosilu (posnetek je na vaši sliki) smo obiskovali sosednje planine: Jezero, Dedno polje, Viševnik, Ovčarijo, Kočo pri Sedmerih jezerih in Triglav. Mojster, ki je vodil tečaj, se je pisal Stanko Grahek in ne Dolenjec, kot je zapisano v vašem članku. Udeleženci tečaja, ki so na posnetku, so vsi že pokojni, razen Požara in mene. Življenje z industrializacijo spreminja tudi mlekarstvo in zato planine nezadržno propadajo. Če bi želel gospod Stanko Požar vedeti kaj več o teh časih, se lahko pisno ali po telefonu oglasi na moj naslov. Lepe pozdrave iz Bohinja

Franc Cesar, Stara Fužina 91,
4265 Bohinjsko jezero,
telefon: 04 5723314

Pismo bralca

Spoštovani! Sporočam vam, da sem prejel zadnjo številko Planinskega vestnika, t. j. št. 9/2004. V njej je na straneh 67 in 68 objavljen tudi moj prispevek z naslovom Srečanje starejših planinskih delavcev na Mrzlici. Za objavo se vam lepo zahvaljujem. Pričakoval sem, da bo prispevek objavljen že v številki 7/8, ker je minilo že kar precej časa, odkar sem vam ga poslal v objavo. Imam pripombo: vsebina se precej razlikuje od tiste, ki sem vam jo poslal. V prispevku manjka dobršen del gradiva, zato je članek nepopoln in delno tudi zavajajoč. Zavajajoč zato, ker se zdi, da je bilo srečanje namenjeno le planincem iz planinskih društev Brežice, Litija in Laško, to pa seveda ni res. Namenjeno je bilo generaciji planincev planinskih društev od Brežic do Litije in Laškega. Pri omembi programa ste namenoma ali ne namenoma izpustili tisti del, ki se je nanašal na pozdravne nagovore Bojana Gorjupa v imenu organizatorja, t. j. PD Trbovlje, Boruta Vu-

koviča, predsednika MDO zasavskih planinskih društev, ter g. Maček - Bergerjeve, direktorice upravnih služb Občine Trbovlje. Prav na to so me opozorili nekateri udeleženci srečanja iz zasavsko-posavskih planinskih društev. Ni jim vseeno, če je vsebina članka nepopolna. Pojasnil sem jim, da je članek v rokopisu, ki sem vam ga poslal, daljši in da vsebuje tudi manjkajoče podatke. Z menoj vred pa terjajo, da uredništvo PV v naslednji številki naknadno objavi tudi manjkajoče podatke. Upam, da boste to tudi storili. Lep planinski pozdrav!

Tine Lenarčič

Spoštovani g. Lenarčič,

zahvaljujemo se vam za vaš prispevek o srečanju planincev na Mrzlici. In ker po vaših besedah skupaj s planinskimi sotovariši od uredništva PV terjate objavo manjkajočih podatkov, smo z objavo vašega pisma to že storili. Drži, kot pravite, da so bralci razumeli (str. 67), da je šlo le za srečanje generacije starejših planincev iz samo treh PD, a že na naslednji strani pozorni bralci lahko preberejo, da so prišli na srečanje planinci iz vseh 14 PD zasavsko-posavskega območja. Morda je do nerazumevanja prišlo prav zaradi pretipkavanja rokopisa. Kar pa zadeva krajšanje prispevkov, vas prosimo, da pogledate v kolofof naše revije. Tam dovolj natančno piše, da si uredništvo pridržuje pravico do krajšanja oziroma povzemanja nenaročenih člankov – prostor v reviji je žal omejen.

Uredništvo

V naravi pravljice ožive

Pravljične poti Slovenije: družinski izletniški vodnik, Irena Cerar Drašler, Sidarta, Ljubljana, 2004.

Lepo kot v pravljici. Res, tako je lahko, če sledimo nasvetom Irene Cerar Drašler, ki nas v Pravljičnih poteh Slovenije vabi na kar sedem-

deset (70) krajev, tako ali drugače povezanih s slovenskimi ljudskimi pravljicami in pripovedkami. Lepa je tudi knjiga sama, ne le zaradi vabljivih fotografij, še poseben ton ji dajejo čudovite in domiselne ilustracije enajstih slovenskih umetnikov – nov, zelo posrečen pristop. Založba Sidarta je ta vodnik umestila ob že obstoječega Z otroki v gore (resnici na ljubo je nekaj idej vzniknilo prav iz njega). Poti v »pravljicnem« vodniku so namenjene predvsem staršem z majhnimi otroki, saj so preproste, večinoma nenaporne, pa vendar zanimive tudi za starše same. S pravljicnim svetom se tako najmlajši srečujejo v naravi, v vedno skrivnostnem svetu gozdov in nenavadnih pojavov, ki so navdihnili ljudsko domišljijo, da je ustvarila te pripovedke. Tudi male »bučice« si zlahka, seveda ob primernem pripovedovanju, pričarajo povodnega moža pod gladino temačnega jezera, ali pa slišijo hihitanje gozdnega škrate v svetu skrivenčenih, v mah odetih korenin. Večina opisanih poti zaradi časovne nezahtevnosti ponuja obilo priložnosti za zgodbe, za razglabljanje, za čebljanje z otroki, ki prav počasi hlačajo po prijetnih gozdnih poteh – konec koncev pa tudi starše, obremenjene z vrvežem vsakdana, opomnijo, da je tudi tu, tik pred nami, čudovit svet barv in oblik, da za veliko doživetje ni vedno potrebno teči preko se-

dmih vrhov. Poti so dokaj enakomerno razporejene po vsej Sloveniji, nekoliko več jih je le v Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alpah. Pripovedke so polne divjih mož, vil, škratov, povodnih mož – od nevarnih do zelo prijaznih bitij – večina pripovedk se vendarle konča srečno, še posebej za dobre ljudi. Da se bo srečno končala tudi pot družine, nas avtorica ob opisu vedno opozori tudi na morebitne nevarnosti. Zaradi enostavnosti poti so opisi kratki, jedrnat, vedno pa je zraven še vrsta namigov za obisk znamenitosti v bližini predlaganega cilja. Pomembno je, da v rubriki Dodatno branje avtorica omeni še sorodne pravljice: starši z otroki na določenem izletu lahko primerjajo denimo jezernika, ki so ga iskali prejšnjič, z bitjem, ki se v neznanih globinah pred njimi skriva tokrat. Tako otroku ob pravljicnem svetu nehote gradijo živi svet narave in čudovitih povezav v njem. Pravljice z naravo preprosto ožive. Poleg imenitnih ilustracij, ki spremljajo pravljice, ter skic in lepih fotografij, je dobra ideja tudi majhna ilustracija, ki uvaja sam opis izleta.

Tradicionalno Sidartino oblikovanje pa ne koristi majhnim fotografijam, ki se ponekod stiskajo ob robu besedila – pa so tudi lepe. Morda bi po mnogih letih kazalo razmisliti o kakšni spremembi oblike. Kljub strokovnemu pregledu je v knjigi tudi nekaj geografskih netočnosti (mejni prehod na Kolpi je Petrina, ne Petrinje, Modri pan na skici Mirtoviškega potoka mora biti Modri poh, Gora leži na južni strani Trnovske planote, ne na zahodni, na Prehodavce iz Zadnjice krenemo desno, ne levo), pa tudi jezikovnih napak (tako ves čas hodimo po gozdnih vlekah namesto po vlakah). Opombe, v katerih avtorica hvalevredno razlaga manj znane besede, vsebujejo tudi kakšno dokaj znano (duplo, pečina), medtem ko nekatere manjkajo (npr. bavkati). Ob zajetni, v trde platnice vezani knjigi (da bo trepžna, saj jo bodo listali tudi otroci!), je nekaj napak pričakovanih, bi jih pa bilo dobro opraviti.

Kaj še reči ob tej res lepi knjigi? Že sama naslovnica je pravljичno privlačna, taka pa je tudi vsebina. Potujemo od pomurske ravnice, nad katere vodami plešejo vile, preko gora, kjer robantijo berkmandeljci (gorski škratje), pa mimo Cerkniškega jezera, kjer kar čakamo, da se od nekdaj prikaže povodni mož, do dežele Petra Klepca ob Kolpi, koder mogočna padla debela kažejo, kot da je junak ravnokar pometel s turško vojsko. Kamorkoli bomo šli, povsod bomo obujali bogato ljudsko pripovedništvo, ga ohranjali mladim rodovom, predvsem pa jim na nevsljiv način približali naravo, da jih bodo za vedno prevzele njene skrivnosti. Če rečemo nekoliko biblijsko – na poti otroke s starši čaka vsaj sedemdestkrat sedem doživetij – pravljicnih in resničnih. Spodbudna knjiga!

Marjan Bradeško

Jalovec in Mangart v novi podobi

Planinska karta Jalovec in Mangart, zemljevid, 1 : 25000, založila Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, 2004.

Ko sem iz zaščitnega ovitka potegnil najnovejšo karto Jalovec in Mangart, sem bil najprej v neprijetni zadregi. Kam z dodatnim dvakrat prepognjenim listom, v katerega je vložen zemljevid? Ta zavihel sicer vsebuje vrsto koristnih informacij, od same legende preko navodil za uporabo koordinatoma (natisnjen na zaščitnem ovitku, ob kotomeru in drugih merilih), časovnega diagrama hoje, seznama kart PZS in tematičnih pripomočkov kartografije. Predstavljajte si, da si morate pomagati z zemljevidom pod dežnikom. Malce nerodno. Verjetno

bi vse na zavihku zapisano lahko spravili tudi na zadnjo stran same karte, ki je sicer prazna. Avtorja karte (Lojze Miklavčič in dr. Dušan Petrovič z Geodetskega inštituta Slovenije) trdita, da ima to tudi prednosti – vsa karta je namenjena vsebini in za iskanje informacij ni potrebno nobeno prepogibanje. Naj uporabniki presodijo sami. Redakcijsko delo s strani PZS je pri izdelavi opravila Ana Kokalj.

Sicer pa je karta novost na našem tržišču – v več pogledih. Že njena velikost (100 x 70 cm) ob merilu 1:25000 nakazuje, da je natančna in vsebinsko bogata. Izdelana je na osnovi državne topografske karte (DTK) enakega merila, po informacijah nekaterih poznavalcev pa vsi popravki, že vnešeni v DTK (predvsem imen), tu še niso upoštevani. Tudi oblikovno je karta drugačna od vseh dosedanjih in ob prvem pogledu naredi velik vtis, četudi to še ni karta tipa Tabacco (verjetno najboljše karte v Evropi, italijanskega izdelovalca). Uporabljena ekvidistanca plastnic 10 metrov bo morda koga tudi motila, saj je karta nekam polna, malo zmede lahko povzroči tudi italijanski del, kjer so plastnice na 25 metrov. Poltonsko senčenje pa v vsakem pogledu močno izboljšuje prikaz plastovitosti ozemlja, ki pa ga žal »pokvarijo« barve – nekam blede so. Na karti so poleg standardnih gradnikov, zanimivih za gornike (tri kategorije označenih planinskih poti v čudni oranžnорjavi barvi, nekatere turnosmučarske smeri, lovske in druge neoznačene poti, planinske in lovske kočje), prikazane tudi zapore cest, strmejše ceste pa so še posebej označene. Žal niso prikazane vse zapore cest (denimo v Trebiški dol pod Lepoč), prav tako tudi ni vrisana velika cestna galerija Berebica v Trenti – mimogrede, nad tem mestom leži planina, ki je tokrat zapisana kot Verevica, čeprav smo jo doslej poznali le kot Verevico oziroma Berebico. In še nekaj. Obstojče primerljive karte enakega merila so lažje berljive. Zdi se, kot da so napisali na tokratni karti prepro-

sto premajhni in nekateri gradniki tako neizraziti (denimo stanovi po planinah), da jih je s prostim očesom težko razbrati.

Območje, ki ga pokriva karta, je na južni strani omejeno z dolino potoka Slatenika (zahod) in Lopučniško dolino (vzhod), na severu pa ga omejuje črta med vrhom Monte Nero nad Trbižem (zahod) in severnimi pobočji Velike Bavhe nad Kranjsko goro (vzhod). Dosedanji uporabniki kart PZS bodo ugotovili, da vrisano območje zajema ozemlje obstoječih kart Kranjska gora in Trenta, ki sta obe v enakem merilu, dodan pa je svet severno od Mangarta. Karta tako pokriva izjemno lepo območje naših gora - najdrznejše vrhove Julijcev, samotnen trentarski svet, ostre grebene in senčne doline.

Karta, ki je tiskana na obstoječem kartografskem papirju, ima še nekatere pomanjkljivosti - gore se kljub vsemu spreminjajo. Tako denimo ni vrisana steza na Visoki Mavrinc pod Vršičem, ki je lepo uhojena. Morda se bo kdo obregnil tudi ob imena, ki se ponekod razlikujejo od dosedanjih kart - povzeta so namreč po Registru zemljepisnih imen. Karta se ozira tudi na uporabnike sprejemnikov GPS, ki jih je v naših gorah vse več - poleg kilometrske koordinatne mreže so na njej tudi oznake mreže z gostoto ene kotne minute, ki jo podpirajo omenjeni sprejemniki. Karta Jalovec in Mangart je po številnih vidikih sprememba v kartografiji naših gora. Kako dobra, pa bodo povedali njeni uporabniki, ko se bodo znašli v neznanem svetu in jo bodo izvlekli iz ovitka (pravzaprav iz dveh). Naštete pomanjkljivosti pa naj bodo seveda le dobronamerna pomoč izdelovalcem pri naslednji izdaji.

Marjan Bradeško

Durmitor

Planinci Koroške (PD Ravne) so zbrali Slovensko odpravo (iz Raven na Koroškem, Maribora, Dravograda, Črne na Koroškem, Tolmina, Prebolda, Prevalj) za vzpone po

Anketa o obiskovalcih gora

14. avgusta 2004 so člani Podkomisije za informatiko in analitiko Gorske reševalne službe Slovenije in člani področnih postaj izvedli že tradicionalno anketo obiskovalcev gora v kopnih razmerah. Na lokacijah Kamniško sedlo (v Klinu), Mangartsko sedlo Okrešelj, Vršič in dolina Vrat so izprašali skupaj 284 planincev. 42 % jih je bilo članov PZS. Največ je bilo skupin, ki so obsegale 2-8 oseb. Skoraj polovica anketiranih hodi v hribe tudi pozimi, bere strokovno planinsko literaturo in ve, katere podatke je treba navesti v poročilu o nesreči. Skoraj vsi poznajo telefonsko številko za klic v sili. Več kot polovica jih je bila namenjenih na zelo zahtevne ture, četrtina na zahtevne, nekaj manj pa na lahke. 4 % anketiranih ni imelo primerne obutve, polovica jih je imela s seboj svetilko, več kot polovica prvo pomoč; izmed tistih, ki so se odpravili na zelo zahtevno pot, jih je imelo 34 % čelado, 31 % pa samovarovalni komplet. Skoraj vsi so imeli nahrbtnike, nekaj rezervne obleke, mobilni telefon, po eden v skupini zemljevid. Redki so imeli rokavice (zjutraj je bila temperatura na Kredarici 30 C) in alufolijo. Gorski reševalci so na vsaki točki razstavili opremo, potrebno za gibanje v gorah poleti, in so skupinam predstavili uporabo ter imeli kratko predavanje o nevarnostih in ukrepih ob nesreči. Delili so tudi publikacijo Gornikov svetovalec in razne letake.

Kako v GRS ocenjujejo rezultate ankete? Tehnično opremljenost anketiranih so ocenjevali glede na cilj, tega pa so po klasifikaciji PZS definirali z oznako poti - lahka, zahtevna, zelo zahtevna. Opremljenost je od lokacije do lokacije zelo nihala. Na Mangartu so se zelo zahtevnih poti lotevali predvsem tujci in zaradi njih je delež opremljenih s čelado in samovarovalnim kompletom dokaj velik. Povsem nekaj drugega je bilo anketiranje v Vratih. Anketirani, ki so imeli za cilj Triglav, so se najprej odpravili na zahtevno pot (čez Prag ali po Tominškovi), potem pa na zelo zahtevno (Kredarica - Triglav). Večina anketiranih sploh ni poznala oznake poti in je bila temu primerno neopremljena. Opremljenost tistih, ki so se vzpenjali čez Plemenice (dolga, zelo zahtevna pot), ni bila nič boljša. Baterijsko svetilko je imela le polovica anketiranih, čeprav so mnogi odhajali tudi na daljše ture. Poglavitni izgovor je bil: »Saj bomo prišli pravočasno nazaj.« Dve tretjini jih je izjavilo, da imajo prvo pomoč. Ob dodatnem vprašanju smo pristali pri obliži ali dveh. Prvo tako jih je skoraj polovica izjavila, da so prebrali nekaj strokovne planinske literature.

Pri vprašanju, o kateri temi, smo spet končali pri zemljevidih in vodnikih. Zelo redki so prebrali kakšen planinski priročnik. Čeprav je bil vrhunec planinske sezone in že krepko čez polovico leta, je imelo skoraj 60% anketiranih v letošnjem letu za sabo manj kot 5 vzponov, 13% pa jih je bilo letos prvič v hribih. Ne glede na to so se odločili za zahtevno ali zelo zahtevno pot v visokogorje. Samo tretjina tistih, ki so se vzpenjali po zahtevnih ali zelo zahtevnih poteh, je imela čelade. Planinci v Vratih so bili krepko pod tem povprečjem. Za konec pa še cvorek o skupini desetih planincev, ki je res zbudila pozornost. Že od daleč je bila videti, kot da bi prišla s snemanja nanizanke »Izgubljeni v vesolju«. Le redki so imeli nahrbtnik, nekaj jih je bilo v supergah in niso vedeli, kje so. »Kam pa greste?« »Na Triglav!« »Po kateri poti?« »Nimamo pojma, ampak saj so markacije.« »Tudi obutev ni najprimernejša.« »No, to je pa naš problem.« »Kdo je pa vaš vodja?« »V koči je, še spi.« In so odšli proti Pragu. Čez pol ure je prišel še preostanek skupine in se usmeril proti Tominškovi poti. »Hej, vaši so šli čez Prag.« »Kar pustite jih - malo so zmedeni,« je rekel vodja, zamahnil z roko in odšel. Namesto sklepa: kljub mnogim izrečenim opozorilom o neprimerni oziroma nepopolni opremitvi ni nihče spremenil svojega cilja.

Po gradivu GRS povzel Vladimir Habjan

najvišjih vrhovih Durmitorja v Črni gori. Kar en teden je bil potreben, da smo lahko zaključili s projektom, ki ga je zasnoval Jože Žunec iz PD Ravne na Koroškem. V pomoč sta mu bila vodnika Sonja Mihev in Jože Apat. Ko smo 7. avgusta prispeli v Žabljak, smo si privoščili sprehod okoli Črnega jezera - za ogrevanje. Naslednji dan smo se povzpeli na znameniti Savin Kuk (2313 m). Vso pot so nas spremljali izviri pitne vode in, da ne pozabim tudi psa, ki nas je spremljal vse do vrha (imel je samo tri cele tačke!). Vrhunec vzponov nad 2300 m je bil vzpon na najvišji vrh, 2523 metrov visok Bobotov Kuk. Nanj smo se povzpeli iz južne strani v Dobrem dolu. Osebnje Bobotovega kuka je brez varovanja (brez klinov in jeklenic). V teh dneh smo veliko prehodili, veliko videli, predvsem uživali v lepotah visokih gora in sredogorja, ki je v glavnem pašniški. Obiskali smo tudi nekatera jezera, ki jih je v tem delu Črne gore veliko, pa reki Taro in Pivo. Moram reči, da so črnogorski običaji ostali tako simpatični, kot so bili pred desetletjem - polako.

Zahvala gre organizatorju in pomočnikoma, ki so izredno varno pripeljali vseh 22 udeležencev visoko, daleč in srečno domov v našo lepo Slovenijo.

Adi Vidmajer

Izredna seja UO PZS

V petek, 24. septembra 2004, je v Kranju potekala izredna seja upravnega odbora Planinske zveze Slovenije. Na dnevnem redu je bilo devet točk. Kot po navadi je imel začetno besedo predsednik Franci Ekar. Najdaljša razprava je bila pri prvi točki, Viziji planinske organizacije. Razpravljavci so ugotovili, da gradivo ni dovolj kakovostno pripravljeno, da je v PZS preveč »birokracije«, da obstajajo medgeneracijske razlike in da komisije delajo dobro tam, kjer imajo sodelujoči dobre odnose. Precej govora je bilo tudi o tem, ali naj bo ta to-

čka uvrščena tudi na dnevni red oktobrske skupščine - ker pa je bila že sprejeta, je bilo odločeno, da se to vsebino le obravnava. Druga pomembna točka, ki je postala na sejah UO že skoraj redna in za katero imajo člani vedno pred seboj kopico dobro pripravljenega gradiva, je bila članarina. Vodja odbora za članstvo Danilo Škerbinek je podal natančno poročilo o strukturi članstva, obračunu članarine in pravicah članstva, ki izhajajo iz nje. UO je sprejel osnutek predloga za članarino za leto 2005. Posebej moramo poudariti, da bo v naslednjem letu članarina A nižja kot leta 2004. V nadaljevanju so sodelujoči občasno burno in tudi čustveno razpravljali o pripravah na nadaljevanje prekinjene skupščine. Odločeno je bilo, da bo dnevni red nadaljevanja tak, kot je bil sprejet že maja. Po redni seji se bo takoj nadaljevala izredna skupščina, ki bo imela dve točki: Informacijo o nameri GRS in Razpravo o nezdržljivosti funkcij v politični stranki in planinski organizaciji. Sledila je obravnava osnutka dela komisij. Žal komisije in odbori še niso posredovali vseh programov, zato se bo obravnava nadaljevala prihodnjič. Sledilo je poročilo s seje predsednikov MDO; podal ga je Adi Vidmajer. Poročal o koncu uspešne akcije od Prekmurja do Primorja, opozoril je na društva, ki še niso plačala PZS za prevzete znamkice, predlagal je izdajo Planinskega koledarčka za vse člane PZS, povedal, da bo naslednji Dan planincev 10. 9. 2005, opozoril na praznovanje 110 let Planinskega vestnika in Aljaževega doma v letu 2005 in povedal, da bodo seminarji za društvene delavce v letu 2005 organizirani pod vodstvom komisij in odborov. Šesta točka so bile kadrovske zadeve. UO je sprejel sklep o imenovanju v. d. generalnega sekretarja Danila Sbrizaja do 31. 12. 2004. Sbrizaj je obvestil UO o izbiri računovodkinje Veronike Šmid in referentke v računovodstvu Urše Mali. UO je potrdil tudi spremenjeno sistemizacijo za strokovno delavko na PZS Veroniko

Susman. Vprašanj in pobud članov tokrat ni bilo.

Zadnja točka je bilo planinsko gospodarstvo. UO je obravnaval nekaj sprememb statusa planinskih koč, lastniške zadeve ter kršitve cen in popustov, ki jih je določil UO za leto 2004. Odločeno je bilo, da bo v prihodnje na tem področju več nadzora, PZS pa bo pričela tudi izvajati sankcije proti kršiteljem. Naslednja redna seja UO PZS bo 22. 10. 2003 v hotelu Kokra na Brdu pri Kranju, nadaljevanje skupščine pa bo naslednji dan.

Vladimir Habjan

Skupščina CAA v Ljubljani

Letos, v letu vstopa Slovenije v Evropsko unijo, je bila Planinski Zvezi Slovenije zaupana organizacija skupščine planinskih zvez iz združenja držav alpskega loka Club Arc Alpin - CAA. Skupščina članic je najvišji organ CAA in se sklīče najmanj enkrat na leto. Sestavljajo jo predsedniki zvez članic ali njihovi pooblaščenici zastopniki. Skupščina je potekala od 10. do 12. septembra 2004. Predsednike planinskih zvez so sprejeli tudi najvišji predstavniki naše države. Sprejem je bil 10. 9. 2004 v Vili Podrožnik; tam je navzoče pozdravil predsednik naše vlade Anton Rop, za sprejem pa sta se mu s kratkima nagovoroma zahvalila predsednik PZS Franci Ekar in dosednji predsednik združenja CAA Roberto De Martin. Sprejema so se udeležili tudi avstrijski veleposlanik in odpravnika poslov francoske in nemške ambasade. Kasneje je bilo v Grand Hotelu Union nadaljevanje srečanja, na katerem so bili predsednikom tujih planinskih zvez podeljeni Zlati častni znaki PZS. Prejeli so jih: Luis Vonmetz, predsednik zveze Alpenverein Suedtirol - AVS, Bernard Mudry, predsednik zveze Club Alpin Francais - CAF, Annibale Salsa, predsednik zveze Club Alpino Italiano - CAI, Josef Klenner, predsednik zveze Deutscher Alpenverein - DAV, Walter Seger,

predsednik zveze Liechtensteiner Alpenverein – LAV, Peter Grauss, prvi predsedujoči zvezi Österreichischer Alpenverein – ÖAV, in Franz Staempfli, predsednik zveze Schweizer Alpinclub – SAC. V soboto 11. 9. je v prostorih državnega sveta republike Slovenije potekalo plenarno zasedanje, na katerem so bile obravnavane pomembne teme glede nadaljnjih aktivnosti CAA na področju varstva okolja, planinskih koč, sodelovanja z UIAA in tudi morebitne širitve CAA. Na skupščini so govorili tudi o tem, kako bi bolje uredili zavarovanje planincev v primeru nesreč; to je še posebno šibka točka planinske dejavnosti pri nas. V okviru CAA so bila lani sprejeta prva merila o tem, kakšne so do okolja prijazne koč, delo na tem področju pa bodo še nadaljevali. Podobno kot v Sloveniji imajo tudi po drugih državah težave zaradi tega, ker imajo inšpekcijske službe do koč v gorah enak odnos kot do hotelov in drugih gostinskih objektov v dolini. Poudarili so, da je takšen odnos nevzdržen in da bodo poskušali to urediti drugače. Na skupščini je bilo predloženo poročilo posebne komisije za področje varstva narave, katere delo je bilo v zadnjem času usmerjeno predvsem v uspešni skupni projekt z naslovom Za naravo neškodljive zimske ture – namigi. Do prihodnje pomladi naj bi bile izdelane Teze za zaščito ledenikov, v pripravi pa je tudi gradivo o zračnih plovilih v gorah in o moči vetra v Alpah. Pripravlja se tudi tema o plezalnih poteh. O letošnjem srečanju komisije za koč CAA in usmeritvah, ki so jih sodelujoči sprejeli a tem srečanju, je na skupščini poročal Danilo Sbrizaj. Komisija se lahko pohvali s svojo dejavnostjo, h kateri sodita graditve čistilnih naprav za odpadne vode, uporaba neškodljivih virov energije ipd. Ker je sedanjemu predsedniku in tudi drugim funkcionarjem CAA potekel mandat, so bile izvedene volitve, na katerih je bil za predsednika CAA izvoljen predsednik Nemške planinske zveze (DAV) Klenner Josef, za podpredsednika – do sedaj je bil to Mi-

lan Naprudnik - pa podpredsednik PZS Danilo Škerbinek. Mandat traja dve leti.

Indok PZS

Poročilo o srečanju referentov za koč CAA

Letošnjega jubilejnega srečanja, že osmega po vrsti, v Mladinskem centru DAV v Bad Oberdorfu/Bad Hindelangu so se udeležili predstavniki petih članic CAA iz ÖAV, SAC, CAF, PZS in DAV. Manjkali so predstavniki CAI, LAV in AVS, ki se srečanja niso udeležili zaradi zadržanosti (dan prej je bil v Milanu sestanek podpisnic sporazuma o reciprociteti). Tako so se kot gostiteljice srečanj zvrstile že vse članice CAA in naslednje leto bo spet na vrsti ÖAV. Predstavniki sodelujočih zvez so na srečanju najprej obravnavali poročilo in sklepe s srečanja v Liechtensteinu, v Pfälzer Hütte. Sprejeta so bila Merila za planinske koč, prijazne do okolja, ki bodo podlaga za enako vrednotenje planinskih koč v državah članicah CAA. Merila naj bi pomenila osnovo za pripravo zakonodaje o obravnavi planinskih koč v EU, ki jih zdaj inšpekcije obravnavajo enako kot na primer hotele in gostilne, to pa je za upravljavce koč, ki pogosto delujejo v povsem drugačnih razmerah, nevzdržno. Obravnavali in primerjali so tudi najemne in oskrbniške pogodbe za planinske koč v državah članicah in ugotovljene so bile precejšnje razlike. Referenti so potrdili sklepe iz leta 2003 z navdilo, naj se aktivnosti glede Meril za planinske koč, prijazne do okolja nadaljujejo in naj se začne tesnejše sodelovanje s Komisijo za varstvo gorske narave CAA. V drugem – celodnevem – delu srečanja so se referenti seznanili z novostmi s področja tehnike in upravljanja planinskih koč. Dipl. ing. Landau je predstavil prve rezultate projekta SHERPA, ki se financira iz sredstev Interrega in v katerem sodelujejo članice CAA (brez

PZS, ki je izstopila). Zbrani so prvi podatki o energetski oskrbi planinskih koč v članicah CAA, pripravljajo se poročila oz. napotki glede standardizacije naprav in prihodnjih ukrepov. Projekt se nadaljuje in vključuje tudi države z Vzhoda. Jeseni bo konferenca v Bolgariji. Prof. Brautsch je predstavil nove pristope v organizaciji DAV, ki se prilagaja novim pogledom na planinstvo, pridobivanje članov in varstvo okolja. V tem kontekstu so pomembne uporaba novih oblik izkoriščanja energetskih virov ter celovita oskrba in obdelava odpadkov iz planinskih koč. Poročal je tudi o uporabi repičnega olja za pogon agregatov, ker je neškodljivo in energetsko enako učinkovito kot nafta. Martin Markl (SAC) je poročal o uporabi vetrnih generatorjev za proizvodnjo električne energije v kočah SAC. Kot primer je predstavil pilotno napravo na sedlu Lüschen na n. v. 2690 m, na katerem preizkušajo kombinirano delovanje vetrnega in fotovoltaičnega generatorja, ki bo podlaga za pripravo študije o delovanju takih kombiniranih sistemov (PZS ima take kombinacije že na šestih kočah, vendar žal brez koncepta meritev!). Elmar Wimmer in Gerhard Stadlbauer (DAV) sta predstavila varnostni koncept glede požarne varnosti v kočah. Opozorila sta na razhajanje med teorijo in prakso in predstavila, kako naj delujejo razsvetljava v sili ter sistemi za opozarjanje pred požarom (povsod so predpisani avtomatski naznanjevalci požarov) in kakšne varnostne ukrepe je treba izvajati v kočah (zasilni izhodi, požarne lestve ...). Falk Schönherr (DAV) je poročal o rešitvah na področju odstranjevanja usedlin iz čistilnih naprav v planinskih kočah in obdelave odpadnih vod v planinskih kočah DAV. Švicarji so v razpravi menili, da se da voda v kočah le obdelati, ne pa očistiti. Zato so že več koč priključili na kanalizacijo, kjer je bilo to možno. Peter Buechel (SAC) je predstavil optimizacijo poslovanja, upravljanja in administriranja planinskih koč v luči or-

ganiziranja, predpisov in dejstev (prakse), Steffeb Reich pa možnosti uporabe GIS (geografskega informacijskega sistema), prirejena za večplastno uporabo in namenjenega različnim ciljnim skupinam uporabnikov. Za konec je Konrad Mauer (SAC) poročal o raziskavi plačilnih tokov v kočah SAC, zlasti z vidika priliva finančnih sredstev v fond za kočje, ki glede na potrebe po obnovi švicarskih koč ne zadošča več, zato bo treba prispevek povečati. Podobne težave imajo tudi v drugih državah čilnicah. V nadaljevanju je Max Hillmayer, vodja turističnega urada v Bad Oberdorfu/Bad Hindelangu, predstavil podatke o kraju in celotnem področju, turistični ponudbi in ekoloških ukrepih (140.000 gostov, več kot 1 milijonov nočitev ...), ki jih izvajajo. V nedeljo je sledila ekskurzija h koči Schwarzwasserhütte in rastiščem zlatega čeveljca v bližini. Koča je bila pred leti povsem obnovljena, opremljena je z biološko čistilno napravo, fotovoltaičnim sistemom in energetskega postaja, ki deluje na različne vrste ekološko neoporečnih goriv. V njej se je nadaljevala razprava o ekološkem konceptu in urejanju planinskih koč ter o problematiki upravljanja koč v prihodnje. Prihodnje leto bo na srečanju v Avstriji delovna skupina ÖAV, DAV in SAC pripravila gradivo z naslovom »Quo vadis, kočja?«, saj je očitno, da prihaja prelomnica, tako glede upravljanja koč kot tudi glede delovanja planinskih organizacij na splošno.

Danilo Sbrizaj

Seja Mladinske komisije (Youth Commission) UIAA

Plas y Brenin, mali kraj v severnem Walesu, je bil od 7. do 9. maja 2004 prizorišče redne seje Mladinske komisije UIAA, Youth Commission (YC) UIAA. Gostitelj seje YC UIAA, ki je potekala v res izjemnem nacionalnem planinskem učnem centru, je bil British Mountaineering Council in njego-

va predstavnica v YC UIAA Anne Arran, ki je ob tem tudi predsednica YC UIAA. Za MK PZS se je seje udeležila Zdenka Mihelič. Obširni dnevni red je obsegal tudi poročila o mladinskih taborih YC UIAA v letu 2004. Obravnavali smo poročilo o uspešnem Mednarodnem tednu turne smuke Komna 2004, ki so se ga udeležili Španci (2), Nemci (4), Avstrijci (3) in Švicarji (2). Govorili smo tudi o predlogih glede taborov YC v 2005; za zdaj je bil potrjen samo naš mednarodni tabor turnega smučanja, nadejamo pa se še mednarodnega tečaja gorništvu - šole varne hoje. Med projekte organizacije Global Youth Summit 2004, ki jih je veliko po vsem svetu, sodita tudi oba naša mednarodna tabora v letu 2004 (turno smučanje in gorništvu). Seminar v sklopu projekta Izobraževanje mladinskih vodnikov naj bi letos organizirali Nemci, a je žal zaradi premajhnega števila prijav odpadel. Zato so MK PZS ponudili organizacijo seminarja o organizaciji in izvedbi mednarodnih mladinskih taborov poleti 2006. Leto 2004 je leto izobraževanja skozi šport, drugo leto pa so Združeni narodi razglasili tudi za mednarodno leto športa in telesnega izobraževanja. Predsednica YC je predlagala pomoč planinskim zvezam, predvsem tistim članicam YC, ki svojega planinskega izobraževanja (še) nimajo (čisto) urejene in usklajene s standardi UIAA. V ta namen se bodo povežali z Gorniško komisijo pri UIAA. Pa še nekaj besed o nacionalnem učnem centru BMC v kraju Plas y Brenin, ki bo prihodnje leto praznoval 50 let. Je dobro organiziran, ima zelo velike kapacitete in najrazličnejše vadbene prostore (bazen za učenje vožnje kajaka in kanuja, neverjetno plezalno steno z mostovi itn.), jedilnico, sposojevalnico in prodajalno opreme, velike in majhne predavalnice, knjižnico, pisarne itn. Zaposlenih je več kot 40 inštruktorjev, vodnikov, strežnega in pisarniškega osebja. Svoje tečaje organizirajo in izvajajo vse leto - od (skoraj) vseh vodniških stopenj

do prve pomoči, orientacije..., in tečajev za konec tedna ter tistih, na katerih mlade ali starejše (vide-ti je bilo udeležencev vseh starosti, od osnovnošolcev do upokojen-cev) naučijo osnov plezanja ali gorništvu (pravilna oprema, nevarnosti itn.) ... Enkrat na leto rezervirajo teden dni samo za najmlajše, veliko mladih in najmlajših pa prihaja tudi na razne male tečaje ob koncu tedna. Videlo in čutilo se je, da zaposleni v centru delajo kot eden - tisti, ki se ukvarjajo z mladimi, najmlajšimi, sodelujejo s tistimi, ki se ukvarjajo predvsem z izobraževanjem vodnikov oz. strokovnim kadrom, pa s plezalci ... in starejšimi. Center in njegovo delovanje nam je predstavila vodja centra in inštruktorica Luise Thoman. Navdušila se je tudi za naš mednarodni teden turnega smučanja. Tako si morda drugo leto lahko na turnem smučanju obeta-mo skupino mladih iz Anglije, še bolj verjetno pa skupino vodnikov.

Zdenka Mihelič

Končan tudi 3. tečaj za varuhe gorske narave

Komisija za varstvo gorske narave PZS je v pomladanskih mesecih uspešno izvedla že tretji tečaj za varuhe gorske narave. Tečaj je potekal v treh delih, in sicer ob koncih tedna - 17. in 18. aprila 2004 v Tončkovem domu na Lisci, 22. in 23. maja v domu pri Gospodični na Gorjancih in 12. in 13. junija v Erjavčevi koči na Vrščicu; tam se je tudi končal. Udeležilo se ga je kar 30 udeležencev iz 23 planinskih društev iz vse Slovenije, celoten program pa je končalo 25 udeležencev. Tečaj so s seminarso nalogo uspešno končali: Bogomir Soban - PD Ajdovščina, Olga Kržan - PD Brežice, Borut Crnkovič - PD Drava Maribor, Petra Plazar in Lidija Pretnar - PD Gorje, Aljoša Pappelko - PD Grmada Celje, Primož Bizjan - PD Horjul, Kobentar Jože - PD Javornik Koroška Bela, Marn Marjan - PD Komenda, Dušan Fel-

din - PD Kranj, Milan Kobal - PD Križna Gora, Vlasta Medvešek Crnkovič - PD Kum, Borut Vukovič - PD Litija, Alojz Kosjek - PD Lovrenc na Pohorju, Vesna Pečar - PD Sežana, Silvo Peternelj in Tatjana Peternelj - PD Sovodnj, Irena Frelj in Miran Frelj - PD Trbovlje, Tadeja Doles in Peter Rogelj - PD Trebnje, Darka Zupanc - PD Velenje, Helena Tepina - PD Viharnik, Tomaž Kumer - PD Vinska gora in Branko Sitar - PD Žirovnica. Vsem navedenim je Podkomisija za usposabljanje KVGPN PZS 2. 9. 2004 podelila naziv varuha gorske narave. Pri usposabljanju so sodelovali Peter Skoberne, Andrej Hudoklin, Martin Šolar, Borut Peršolja, Darja Jenko, Rudolf Skobe, Vinko Šeško, Andrej Pečjak in Rozi Skobe, ki so kakovostno in zanimivo predavali o temah, predpisanih s programom za usposabljanje. Tega je dne 31. avgusta 2004 končno uradno potrdil tudi Strokovni svet RS za šport. Udeleženci tečaja so bili zelo motivirani in so s svojo srčnostjo in pripravljenostjo za reševanje in odpravljanje naravovarstvenih težav veliko pripomogli h kakovosti tečaja, saj so se razne predstavitve in naravovarstvene razprave po koncu uradnih predavanj vedno zavlekle pozno v noč. Absolventi so v dobrih seminarških nalogah izdelali naravovarstvene programe za odseke za varstvo narave v svojih PD, izvedli naravovarstvene pohode in očiščevalne akcije, izdelali zloženke, pomagali pri nastanku novih učnih poti, poudarili vpliv planinskih koč na okolje, predstavili rastline in živali nekaterih krajskih parkov, sotesk in podzemnih jam, primerjali program za varuha gorske narave s podobnim programom za prostovoljne nadzornike v TNP in izdelali majice za varuhe gorske narave. Tudi tretji tečaj za varuhe gorske narave je bil zelo uspešen. Vse tečajnike je treba pohvaliti za aktivno sodelovanje, predavatelje za dobra predavanja in mentorstvo pri seminarških nalogah, osebje v planinskih kočah za gostoljubnost in Veroniko Susman, stro-

kovno delavko na PZS, za obveščanje in podporo tečaja. Slovesna podelitev diplom za nazivom »varuh gorske narave« je bila 11. 9. 2004 pri koči na Žavcarjevem vrhu. Diplome je podelil podpredsednik PZS Adi Vidmajer. Na podelitvi so bili tudi predsednik PZS Franci Ekar, podpredsednica Slavica Tovšak, načelnik KVIZ PZS Rudolf Skobe, ki je posebno zaslužen za potrditev programa VGN, ter številni svoji tečajniki. Vsi navzoči novi varuhi gorske narave so dobili tudi posebej zanje izdelane majice VGN.

Rozi Skobe

Planika pod Triglavom obnovljena

Na drugi najvišji planinski postojanki pri nas, v Domu Planika pod Triglavom, je bilo avgusta zelo živahno. Planinska društva so ob koncu vseslovenske planinske akcije Od Prekmurja do Triglava izročila nahrbtnik s spominsko knjigo skupini desetih planincev, ti pa so jo ob obletnici prvega pristopa prenesli na vrh Triglava. Tam so jo slovesno izročili predstavnikom Evropske unije, državnim organom in Planinski zvezi Slovenije. S planinsko slovesnostjo je bil poplčan tudi trud za obnovo in zaščito Planike pod Triglavom; obnovili so jo člani PD Gorje v sodelovanju s poslovnim sistemom Helios in Olimpijskim komitejem Slovenije. Helios je za zaščito koč prispeval do okolja prijazne premaze. Dom Planika pod Triglavom je bil letos izbran na natečaju, ki sta ga razpisala poslovni sistem Helios in Olimpijski komite Slovenije (OKS). Projekt obnove slovenskih planinskih koč izvajata Helios in OKS v sodelovanju s planinskimi društvi, članicami Planinske zveze Slovenije. V prejšnjih letih so obnovili že več kot 50.000 markacij na 7.000 km slovenskih planinskih poteh in pet priljubljenih planinskih koč pod Peco, Raduho in drugimi vrhovi v sredgorju. Ob letošnjem

praznovanju Heliosove 80-letnice in vzpodbudnih odzivih planincev ter planinskih društev so akcijo podprli tudi letos. Dom Planika pod Triglavom in Domžalski dom na Mali planini sta prek javnega razpisa dobila 445 litrov do okolja prijaznih premazov na vodni osnovi. Vsa dela na obeh planinskih postojankah so bila uspešno opravljena. V nedeljo, 29. avgusta, je bil na 12. tradicionalnem srečanju planincev PD Domžale pri Domžalskem domu na Mali planini tudi zaključek letošnje akcije Obnove športnih objektov, ki jo izvajajo OKS, Helios in PZS. Vseslovenska planinska akcija Od Prekmurja do Primorja je začela svojo pot ob vstopu Slovenije v EU, natančno pol ure po polnoči, 1. maja 2004, v Trdkovi na tromeji držav Avstrije, Madžarske in Slovenije. Nahrbtnik s spominsko vpisno knjigo je tako potoval s člani planinskih društev po slovenskih planinskih poteh in končal svojo pot s priložnostno slovesnostjo pri Aljaževem stolpu na vrhu Triglava.

Matjaž Ledinek

Koča na Blegošju obnovljena

V soboto, 18. septembra 2004, je bil za škofjeloške planince slovesen dan. Pod 1564 m visokim Blegošem, vrhom v grebenu loškega hribovja med Poljansko in Selško dolino, so dali planincem in vsem občanom v uporabo obnovljeno kočjo. V to priljubljeno planinsko postojanko prihaja veliko obiskovalcev. Ni preveč oddaljena od Škofje Loke, Kranja in Ljubljane, pa tudi ne od krajev, ki že sodijo na primorsko stran. Dostopna je iz kar devetih smeri; vse razen dveh so lahke, primerne za vse obiskovalce. Blegoš je priljubljen pri družinah, saj se otroci lahko igrajo in tekajo v okolici koč; na prostranih pašnikih, na katerih se čez leto pase živina, se jim nima kaj zgoditi. Ta gora Škofjeloškega hribovja je dostopna skozi vse leto. Le kakšen dan v letu se ji kaže ogniti, ko jo

odene debela snežna odeja ali bičajo hladni vetrovi. V letu 2003 je bila v Kočo na Blegošu napeljana električna linija. 18. septembra 2003 je v njej prvič zasvetila žarnica. Kar 2,5 km kabla je bilo treba vkopati v strmo blegoško pobočje od vasi Potok na selški strani do koč. Transformatorska postaja ne kazi okolja. Agregat je bil odpeljan v dolino. Njegov ropot in smrad, pa tudi razsvetljevanje s svečo so samo še spomini na nekdanje čase pod Blegošem. 12. maja letos smo začeli podirati celotno etažo koč, ki je bila namenjena obiskovalcem. Nefunkcionalno povezana prostora za goste, dotrajane sanitarije, skromno opremljena kuhinja in veliko obiskovalcev so navedli k odločitvi za temeljit poseg. Arhitekt Miha Kajzelj je s sodelavci pripravil projekt prenove, uresničili pa so ga gradbeni delavci in mizarji iz Poljanske doline. Ocene prenove koč so zelo pozitivne in upamo, da bo tako tudi počutje obiskovalcev. Ob odprtju sta izrekla pohvalne besede

tudi škofjeloški župan Igor Draksler in predsednik PZS Franc Ekar. Delo PD Škofja Loka in skrb za gospodarjenje sta ocenila kot temeljno vrednoto planinstva, ki se mora v neprijetnih razmerah bojevati za svoje mesto in je v tem uspešno. Nosilec prenove, predsednik PD, je napovedal, da koč s tem izpolnjuje pogoje za celoletno poslovanje. Odprta bo od novembra do aprila ob sobotah, nedeljah in praznikih, od maja do konca oktobra pa vse dni, razen ob ponedeljkih. Kritike iz minulih let, ko so obiskovalci prihajali pred zaprta vrata koč, bodo postale spomin na obdobje, ki je s prenovo preseženo. Odgovor na zelo pogosto vprašanje, češ kako so zbrali več kot 50 milijonov vloženi sredstev za elektrifikacijo in prenovo koč, je bil zelo kratak: »Zelo težko, z veliko truda in z varčevanjem.« Če bodo prihodnja leta uspešna – o tem smo prepričani – bomo v blegoško koč pripeljali še vodo iz 900 m oddaljenega studenca in uredili čistilno napravo. Tako bo imela vse, kar planinci potrebujemo in za kar si tudi prizadevamo.

Jože Stanonik

nom Borisom in njegovim dekleto Beato. Novi oskrbniki so že pomagali pri obnovi notranjosti in prebelili večji del notranjosti, do spominskega pohoda na Slavnika pa naj bi očistili in uredili še okolico koč. »Planincem in drugim gostom bomo poleg divjačinskih jedi, enolončnic in sladic ponudili predvsem domače dobrote, od skute in sira do salam in klobas,« je povedala Angelca Ban. Po 20 letih prizadevanja je OPD Koper uspelo obnoviti tudi glavno cesto iz Hrpelj proti vrhu Slavnika. Zadnji del enajst kilometrov dolge makadamske ceste je bil namreč še nedavno tako uničen, da se po njem ni dalo peljati z osebnim vozilom. S prispevki RTV Slovenija, Ministrstva za obrambo, sežanske enote Elektra Primorska, Mestne občine Koper, CPK, Darsa in Obalnega planinskega društva so delavci CPK od novembra lani do aprila letos utrdili bankine in strmine, na poškodovane dele ceste pa nasuli in utrdili tampon ter uredili kanale.

Danijel Cerk

Ekotabor Sv. Ana 2004

»Hojla, a greš ti tudi na tabor?«
»Ja, seveda!« ... je bilo slišati mlade na sestanku pred taborom. Mladinski planinski ekotabor Sv. Ana 2004 je potekal od 12. do 17. julija 2004. Ker domače PD Ribnica letos praznuje 25-letnico delovanja, smo se odločili, da letošnji tabor organiziramo in izvedemo v domačih planinah, in sicer na vrhovih in pobočjih Male gore, svoje domovanje pa postavimo zraven planinske koč na Sv. Ani. Že 7. mladinskega planinskega ekotabora v organizaciji Mladinskega odseka PD Ribnica se je udeležilo 23 mladih planincev (iz Ribnice, Kočevja, Ljubljane), polnih energije, željnih dogodivščin in izzivov. Z raznimi aktivnostmi, izobraževalnimi delavnici, pa tudi tistimi za prosti čas, ter skupnim druženjem smo ustvarili res dobro razpoloženje in prave aktivne počitnice. Razdelje-

Na Slavniku diši po novem

V OPD Koper so se odločili, da bodo med letošnjim rednim juljskim zaprtjem Tumove koč na Slavniku opravili temeljita popravila v notranjosti koč. Do 21. julija so v klet postavili nov hidrofor in popolnoma prenovili kuhinjo – zamenjali električno napeljavo, na novo obložili stene in tla s keramiko ter postavili nove omarice, hladilnike, pomivalno korito in štedilnike, nad njimi pa novo napo. Društvo je za dela in novo opremo odštelo 3,3 milijona tolarjev. Hkrati je zamenjalo tudi oskrbnike koč na Slavniku. Po 45 letih bodo v koči znova gospodarili domačini iz Podgorja. Nova zakupnica Angelca Ban bo za koč in planince skrbela skupaj z možem Ivanom, s hčerko Jasmino in njenim fantom Anžetom ter si-

Zakaj tako?

Mož ob ognju mi je povedal, da so mu naročili, naj uniči odvečno vejevje. Kot kaže, se ga je lotil zelo ponesrečeno, saj je uničeval še živo vejevje na drevesu. Kako naj pričakujemo primeren odnos do narave od občasnih obiskovalcev gora, če ga še domačini nimajo?

Drago Metljak

ni v skupine smo si nabirali znanje v delavnicah o orientaciji, opremi, prehrani, vsebini nahrbtnika, naravi in naravovarstveni vzgoji, živilih, nevarnostih v gorah, prvi pomoči, gorski reševalni službi itn. Zanimiva sta bila hoja ob vrtni ograji v popolni opremi za zelo zahtevne poti in spuščanje ob mali steni pri koči. Pa še ni bilo dovolj izzivov, saj se nam je pridružil tudi jamar Tone, ki je pokazal in razložil vse o jamarški opremi in jamah, ki jih je na tem področju izredno veliko. Ciril nam je predstavil potepanje po Peruju, mi pa smo se odpravili po naših planinskih poteh. Že takoj prvi dan smo se iz doline po Ribniški naravoslovni poti povzpeli do našega domovanja na Sv. Ani, drugi dan smo šli na Gramado in se posladkali s slastnimi palačinkami, v sredo smo se spuščali v krompirjevo dolino, v Struge, v četrtek pa zaokrožili do jame Žiglovice in Bašlja ter pozno zvečer z baklami odšli na nočni potep do Sten Sv. Ane. Zadnji dan, v petek, pa smo se z avtobusom odpeljali kar k prelepi zeleni Kolpi v Kostelski dolini, si ogledali slap Nežice ter se povzpeli iz Žage na Kostelski grad. Na koncu smo si seveda privoščili – kaj drugega kot kopanje v Kolpi. Ob vseh teh vragolijah, domislicah in druženju so nastale tudi zanimive potujoče iskricke, ki so kar klicale po zadnjem večeru. Tako smo poročili nekaj parov, ki so si bili najbolj simpatični, krstili nekatere nadobudne mlade planince ter podelili priznanja za naj ..., vsi pa so dobili tudi simbolične spominke. Z veseljem se bomo spominjali tega tabora, ki je bil

prav gotovo nekaj posebnega; čeprav ni bil v visokogorju, smo dokazali, da se da planinski tabor narediti tudi na naših hribočkah, na katerih smo našli zelo veliko zanimivosti.

Vsem, brez katerih našega tabora sploh ne bi bilo, bi se radi tudi zahvalili – najprej seveda vsem nepogrešljivim mladim planincem, donatorjem, vodstvu tabora, še prav posebno pa ekonomu g. Tonetu Dejaku. Še enkrat hvala.

Tekst in fotografija: Zdenka Mihelič

Mlade korenine iz Smlednika na Triglavu

Vzgojitelja Primož Miklavžin in Aleš Holc sta od 20. do 24. avgusta v okviru planinsko-plezalnega krožka, ki ga vodita v Vzgojno-izobraževalnem zavodu Frana Milčinskega Smlednik, izpeljala projekt, ki se ga je udeležilo sedem gojencev zavoda. Tadej, Matej, Rajan, Alex, Peter, Boris in Sandi so prikolesarili iz Smlednika do Bohinja, tam dva dni plavali in taborili, nato pa se prek Triglavskih jezer in koč na Doliču ob pomoči alpinista Klemena Romšaka povzpeli na vrh Triglava. Fantje so tako sebi in drugim dokazali, kaj vse zmorejo.

Aleš Holc

37. srečanje PD Pošte in Telekom

Planinci PD Pošte in Telekom iz vse Slovenije smo imeli v nedeljo, 5. septembra 2004, pri Miklavžu na Gorjancih že 37. srečanje. Udeležilo se ga je kakih 350 planincev. Začelo se je približno ob osmi na zbornem mestu v Šentjernej, na katerem so nas prijazno pričakali domačini z županom na čelu. Po krajšem postanku in okrepcilu smo se v lepem vremenu odpravili na dve-do triurne izlete. Skoraj polovica se nas je sprehodila ob državni meji od Javorovice do Miklavža, drugi pa so obiskali izvir Gospodična in partizan-

sko bolnišnico Kiro. Pri Domu na Miklavžu smo se vsi zbrali nekaj čez poldne. Na prijetnem prizorišču v zavetju drevja se je začel uradni program srečanja. Ob strani so plapolale zastave – državna, evropska, planinska in občinska. Na začetku je zazvenela planinska himna »Oj, Triglav, moj dom« v izvedbi Šentjernejskega okteta. Učenka in učenec OŠ Šentjerneje sta povezovala program v krajevnem narečju in nam razkrila marsikatero skrivnost iz življenja »Podgurcev«, ki jo je v svojih Bajkah in povestih o Gorjancih živo opisal Janez Trdina. Prireditev je odprl predsednik PD Pošte in Telekom Ljubljana Stane Tomšič in prisrčno pozdravil navzoče goste. V imenu PZS je prišel Rudolf Skobe, predsednik MDO PD Dolenjske. Iz Pošte Slovenije je bila navzoča Tončka Šuln, direktorica Poslovne enote Novo mesto, iz Telekom Slovenije pa Milena Kramar Zupan, direktorica Sektorja za prodajo. Občino Šentjerneje je zastopal župan Franc Hudoklin, Občino Novo mesto pa podžupan Adolf Zupan. Med številnimi predstavniki planinskih in drugih prijateljskih društev je še posebno toplo pozdravil Jožeta Dobnika, častnega predsednika PD Pošte in Telekom Ljubljana, in Dragic Rome, častno predsednico Domicilnega odbora kurirjev in vezistov NOV Slovenije. Stane Tomšič je na kratko orisal zgodovino planinskega gibanja v okviru Pošte in Telekom, ki je imelo vedno vidno vlogo pri športnem in kulturnem udejstvovanju zaposlenih. Podjetji Pošta Slovenije in Telekom Slovenije sta to ves čas cenili in podpirali. Povedal je, da tri planinska društva Pošte in Telekom v Ljubljani, Mariboru in Celju, skupaj z zelo dejavnimi planinskimi skupinami v Kranju, Murski Soboti, Novi Gorici in Novem mestu pokrivajo vso Slovenijo. Prijateljske stike gojijo tudi s sorodnimi društvi onkraj meje sosednje države, v Zagrebu in Reki. Imamo veliko skupnih izletov, pa tudi tradicionalna srečanja v planinskem okolju. Nato se je iskreno zahvalil šentjernejskemu županu Francu Hudoklinu za prijazno do-

brodošlivo v Šentjerneju. Na koncu se je z žalostjo spomnil pokojne planinske prijateljice Cvetke Verk, predsednice PD Pošte in Telekomu Celje. Še letos spomladi smo se na občnem zboru celjskega planinskega društva veselili skupnih izletov in druženja. A je bila zahrbtna bolezen močnejša od želja. Navzoči so z enominutnim molkom počastili njen spomin. Zadonela je doljenjska himna Lepšega kraja nej in že se je nadaljeval pester program z vmesnimi pozdravi in nagovori gostov, Franca Hudoklina in Petra Luzarja. Nato je zazvenela harmonika. Janez Lekše iz sosednje Škočjanske občine je že znan virtuoz na diatonični harmoniki, čeprav šteje še osemnajst let. Potem je Ivan Borko, podpredsednik PD Pošte in Telekomu Maribor, zbrane povabil na naslednje, 38. srečanje. To bo prihodnje jesen pri Poštarskem domu pod Plešivcem ob 50-letnici doma. Vmes je ubrano zapela šolska glasbeno-pevska skupina Majina dekleta. Na koncu se je Tomšič zahvalil za izrečene pozdrave in organizatorjem ter izvajalcem programa in Jožetu Kukcu v zahvalo za njegov veliki prispevek k uspehu prireditve izročil umetniško sliko z društvene likovne kolonije na Vrščicu.

Predstavniki planinskih društev in planinskih skupin so nato imeli meddruštveno sejo. Planinke in planinci so si privoščili okusen golaž in se zavrteli ob veselih zvokih, tisti, ki jim hoje še ni bilo dovolj, pa so se raje povzpeli na Trdinov vrh.

Stane Tomšič

Anton Kašca – trentarski nosač (1920–2004)

V začetku septembra smo se na pokopališču v Trenti poslovili od našega prvega nosača, ki je oskrboval Zasavsko kočo na Prehodavcih skoraj 20 let, vse do leta 1974. Bil je tudi eden tistih, ki so aktivno sodelovali pri graditvi koče v letih 1953–1954, in je skupaj z drugimi trentarskimi nosači z osli prenašal gradbeni material iz Trente na Prehodavce. Usoda mu resnično ni bila naklonjena. Že kot otrok je izgubil starše, leta 1967 sina, leta 1987 se je smrtno ponesrečila njegova

va žena, sestro pa je pokopal manjgatski plaz. Delo nosača je terjalo nadčloveške napore, jekleno voljo in trdno zdravje: približno 50-krat v sezoni prehoditi 1400 višinskih metrov navkreber pomeni 70 km na leto, v 20 letih pa se nabere kar 1400 km ... Vse to je naš Tone zmožgal – ne glede na poletno vročino, dež, mraz, veter, sneg ... Radeški planinci ga bomo ohranili v spominu kot vestnega in odgovornega sodelavca, hudomušnega in trmastega Trentarja, ki mu nikdar ni bilo vseeno, kaj se dogaja na koči, in je vedno poskrbel, da ni ničesar primanjkovalo. Njegovo ime bo ostalo zapisano v našem arhivu z velikimi črkami.

Niko Savicki (1944 – 2004)

Ob našem največjem prazniku, Dnevu državnosti, se je na planinskih poteh po Sloveniji srečalo veliko prijateljev planinskega sveta. Ne glede na vreme, ki nam re-

Napisi naših gora

Nenačrtovan postanek na kolesarski poti iz Kamnika do Gozda je na stebru občestnega kozolca razkril izjemno zanimivost. Staro, dobro ohranjeno smerno tablo s pravopisno dovršenim napisom (celo s stičnim pomišljajem!), z razločki med naselbinskimi in nenaselbinskimi imeni (Kranjski Rak in Mala planina), kratico SPD KP (Slovensko planinsko društvo, kamniška podružnica) in indijansko sklenjeno puščico. Tabla nemo govori o nekdanjem dostopu na Veliko planino. V času Kamniške podružnice SPD se je šlo z vlakom do Kamnika, od tam pa čez Gozd in mimo

Kranjskega Raka na odprti planotasti svet pastirjev. Ta pot je v nasprotni smeri poznana le še redkim kamniškim turnim smučarjem (po pripovedovanju Bojana Pollaka), ki se pripeljejo skoraj do domačih vrat v bližini mekinjskega samostana. Ta najdba pa odpira številna vprašanja,

zlasti glede odnosa do bogate kulturne in tehnične gorniške dediščine. Konkretno: kaj naj s smerno tablo? Slovenske planinske poti niso brezčasne; lahko pa postanejo, če njihove zgodovine ne bomo oteli pozabi.

Borut Peršolja

snično ni bilo naklonjeno, so se v planinskih kočah srečali stari prijatelji. Planinski pohod Ruše-Ruška koča je bil že deseti po vrsti, a tokrat v zavetju dobro ogreth prostorov Ruške kočice nismo srečali »starega planinskega orla« Nikolaja Savickega, dolgoletnega aktivnega planinca PD Ruše. Med pripravami na različne planinske akcije v letu 2004 se je nepričakovano prekinila njegova življenjska pot. Izhajal je iz učiteljske družine, ki se je v Ruše priselila leta 1955. Mali Niko je takoj postal član Mladinskega odseka, kjer je zaradi izrednega občutka do hribov začel aktivno delovati. Kmalu je postal namestnik načelnika tega odseka in nadarjen pisec in tudi član uredniškega odbora »Planinskih razgledov«, ki so tedaj izhajali v Rušah. Ko je postal mladinski vodnik, je v hribe zvalil tudi Vero, poznejšo ženo in po hribih sta »vandrala« dokler se ni družinica povečala za hčerko Mojco in sina Samota. Tedaj je bilo daljših izletov konec in Niko je postal drugačen planinec. Postal je tajnik Mladinske komisije pri PZS, organizator raznih srečanj, orientacijskih tekmovanj in organizator taborov planinske šole. Rušani smo ponosni, da je bil eden tistih planincev, ki je najvišjim predstavnikom tedanje oblasti poročal o našem delu tudi v Beogradu, med drugim tudi Josipu Brozu Titu. V ruškem planinskem društvu je dolgo vodil gospodarski odbor, komisijo za nagrade in priznanja ter bil nazadnje še predsednik nadzornega odbora. Za svoje plodno delo v planinski organizaciji je prejel zaslužni znak MK PZS, srebrni in zlati častni znak PZS ter mnogo pohval in priznanj. Pogrešali smo ga na praznični dan v Ruški koči. Od njega se je poslovilo tudi Pohorje s strašanskimi nalivi, kakršnih že dolgo ne pomnimo. Hudourniška voda je zbrisala njegove stopinje z vseh poti proti Rušam, a spomina nanj ne bo mogla nikoli odnesti.

*V imenu ruških planincev
 Franček Hribernik*

Kako poznamo naše gore?

**Kateri sta ti brezpotni gori? Od kod sta slikani?
 Rešitve pošljite na Uredništvo PV, p. p. 214, 1001
 Ljubljana ali na pv@pzs.si.**

Rešitev iz septembrske številke:

Ovce na sliki nas radovedno gledajo z ostankov mulatjere tik pod Krasjim vrhom, najvišjo vzpetino Polovnika. V ozadju sta Veliki vrh in Pirhovec. Pravilne rešitve so nam poslali Valentina Bijol, Jure Golob, Zlata Hribar, Danilo Ivančič, Samo Jemec, Edo Kozorog, Igor Sterle-Citronček, Janez Šeme, Sonja Zupan, Polde in Luka Taler, Igor Dakskobler pa nam je poslal tudi daljši opis Polovnika in nas opozoril, da so greben od Krasjega do Velikega vrha v okviru projekta Natura 2000 - rastline predlagali za območje, pomembno za ohranitev Zoisove zvončice (*Campanula zoysii*), in to z utemeljitvijo:

Razmeroma ostri apnenčasti Polovnikov greben od

Krasjega vrha (1773 m) do Velikega vrha (1764 m) leži v zunanjem, jugozahodnem loku Julijskih Alp (in je robni del areala obravnavane vrste). Zanj so značilna kamnita travišča, skalni pragovi, manjša ostenja na osojni strani, tam tudi ruševje. Posebno obilno se Zoisova zvončica pojavlja okoli Velikega vrha, tudi na delno drugotnih rastiščih, na usekih nekdanjih mulatjer ter v severovzhodni steni Velikega vrha, tam skupaj s triglavsko rožo (*Potentilla nitida*) in triglavsko neboglasnico (*Eritrichum nanum*).

Po koncu redakcije prejšnje številke nam je pravilno rešitev uganke v poletni številki (Rdeči rob) poslal še Niko Guid.

Andrej Stritar

Najbolj priljubljen model med evropskimi planinci!

~~29.990,-~~

19.990,-

RA109

ULTIBREAKER

Večfunkcijska športna ura z višinomerom, barometrom in termometrom.

- prikaz nadmorske višine v realnem času s kalibracijo
- prikaz trenutne temperature
- prikaz trenutnega zračnega tlaka z napovedjo trenda
- napoved vremena
- velik, pregleden zaslon
- osvetlitev zaslona Hi-Glo™
- merjenje in odštevanje časa
- ura, koledar in alarm
- vodoodporna do globine 50 m

Da, nepreklicno naročam ___ kosov ure Oregon Scientific RA109

- sem naročnik Planinskega vestnika - uveljavljam 3 % popust
- sem član planinskega društva - uveljavljam 3 % popust
- oh! naročila vsaj 10 kosov - 5 % dodatni popust

Ime in priimek _____

Ime _____

Prejete številke in gotovo _____

Tel.: _____

Ime _____

Drugi podatki _____

Kužon pošljite na naš nastoj!

Zastopa in distribuira:

Trilon

Trilon d.o.o.

Polje sejnov 33, Ljubljana

www.trilon.si, info@trilon.si

1 01 563 40 43, 1 01 563 40 20

Oregon
SCIENTIFIC

Aktivno športno perilo

KDry
TECHNICAL
UNDERWEAR

Perilo K-Dry je vrhunsko športno perilo, ki zaradi dvoslojne strukture in dodatne obdelave dobro odvaža vlago, ohranja suh občutek ter se izjemno hitro suši. Primeren je za vse aktivne športnike, ki bi radi kljub potenju ostali suhi. Antibakterijska obdelava preprečuje neprijeten vonj.

Vzdrževanje je enostavno, vendar brez uporabe mehčalca.

Prodajna mesta po Sloveniji: Hervis, Iglu šport ter ostale dobro založene športne trgovine.

